F 1503/8

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI

Tomul XXI (XXV)

Fasc. 1–2

SECŢIA VIII ŞTIINŢE SOCIAL-ECONOMICE

1975

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI

Tomul XXI (XXV)

Fasc. 1–2

SECŢIA VIII ŞTIINŢE SOCIAL–ECONOMICE

1975

COLEGIUL DE REDACȚIE

Prof. em. dr. doc. GH. ALEXA, prof. em. ing. D. ATANASIU, prof. ing. C. CALISTRU,
prof. ing. T. GOLGOȚIU, prof. dr. doc. D. MANGERON (secretar),
conf. ing. A. MARCHIȘ, prof. dr. doc. D. RUSU,
acad. prof. dr. doc. CRISTOFOR SIMIONESCU (președinte)

COMITETUL DE REDACȚIE AL SECȚIEI

VII. ȘTIINȚE SOCIAL-ECONOMICE

Prof. dr. P. MÂLCOMETE
Conf. A. JEANRENAUD

REDACȚIA

Prof. dr. doc. D. MANGERON (redactor responsabil)
Conf. dr. ing. ALFRED BRAIER (secretar de redacție)
Asist. ing. ANETA BRAIER (redactor)

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI
BULLETIN OF THE POLYTECHNIC INSTITUTE OF JASSY
ИЗВЕСТИЯ ЯССКОГО ПОЛИТЕХНИЧЕСКОГО ИНСТИТУТА
Tomul XXI (XXV), Fasc. 1–2 1975

Secţia VIII

ŞTIINŢE SOCIAL-ECONOMICE

SUMAR

	Pag
D. PICHIU, Marxism şi structuralism (rom., rez. franc.)	7
TĂNASE SÂRBU, Modelarea şi unitatea ştiinţelor umane (rom., rez. franc.)	11
GH. BOTIŞ, Problematica omului în scrierile din tinereţe ale lui K. Marx (rom., rez. franc.)	17
I. MOCANUL, Aspecte ale dialecticii obiectiv-subiectiv, spontan-conştient, economic şi politic în condiţiile primei etape a revoluţiei populare din ţara noastră (rom., rez. franc.)	23
GEORGETA MACARIE, Conceptul de politică industrială şi reflectarea lui în programul PNL (1919—1928)	27
MARIA PONTA, Implicaţii ale dezvoltării energeticii asupra productivităţii muncii (rom., rez. franc.)	31
I. D. ADUMITRĂCESEI şi L. MOSCOVICI, Mutaţii în structura populaţiei ocupate din judeţul Iaşi (rom., rez. franc.)	35
EUGEN POPA, Studiu privind aplicarea principiilor ergonomice într-o secţie chimică de condiţionare (rom., rez. franc.)	39
NUŢA PRICOP, Probleme actuale ale mecanizării producţiei (rom., rez. engl.)	43
EUGEN FLOREA şi VICTOR HAGIU, Unele direcţii de perfecţionare a conducerii şi organizării lucrărilor de construcţii (rom., rez. rusă)	47

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI
BULLETIN OF THE POLYTECHNIC INSTITUTE OF JASSY
ИЗВЕСТИЯ ЯССКОГО ПОЛИТЕХНИЧЕСКОГО ИНСТИТУТА
Tom XXI (XXV), Fasc. 1–2 1975

Section VIII

SOCIAL-ECONOMIC SCIENCES

CONTENTS

	Pp.
D. PICHIU, Marxisme et structuralisme (Romanian, French summary)	7
TĂNASE SÂRBU, Le modelage et l'unité des sciences de l'homme (Romanian, French summary)	11
GH. BOTIŞ, La problématique de l'homme dans les oeuvres de jeunesse de K. Marx (Romanian, French summary)	17
I. MOCANUL, Aspects de la dialectique objectif-subjectif, spontané-conscient, économique et politique dans les conditions de la première étape de la révolution populaire de notre pays (Romanian, French summary)	23
GEORGETA MACARIE, La politique industrielle et sa réflexion dans le programme du parti national-libéral (1919—1928) (Romanian, French summary)	27
MARIA PONTA, Des conséquences du développement de l'énergétique sur la productivité du travail (Romanian, French summary)	31
I. D. ADUMITRĂCESEI et L. MOSCOVICI, Des changements en structure de la population occupée du département de Iassy (Romanian, French summary)	35
EUGEN POPA, Étude concernant l'application des principes ergonomiques dans un atelier chimique de conditionnement (Romanian, French summary)	39
NUŢA PRICOP, Present Problems in the Mechanization of Production (Romanian, English summary)	43
EUGEN FLOREA et VICTOR HAGIU, Quelques directions de perfectionement de la direction et de l'organisation des travaux de construction (Romanian, Russian summary)	47

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI
BULLETIN OF THE POLYTECHNIC INSTITUTE OF JASSY
ИЗВЕСТИЯ ЯССКОГО ПОЛИТЕХНИЧЕСКОГО ИНСТИТУТА

Том XXI (XXV), Вып. 1—2 1975

Секция VIII

СОЦИАЛ-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ НАУКИ

СОДЕРЖАНИЕ

	Стр.
Д. ПИКИЮ, Марксизм и структурализм (рум., рез. франц.)	7
ТЭНАСЭ СЫРБУ, Моделирование и единство гуманистых наук (рум., рез, франц.)	11
Г. БОТИШ, Гуманизм в ранных трудах К. Маркса (рум., рез. франц.)	17
И. МОКАНУЛ, Виды диалектики экономический и политический в условии первого этапа народной революцин в нашеи стране (рум., рез. франц.)	23
ДЖЕОРДЖЕТА МАКАРИЕ, Понятие об индустриалъной политике и его отражение в програме Национално-Либералъной Партии (рум., рез. франц.)	27
МАРИЯ ПОНТА, Влияние развития энергетики на производителъном труде (рум., рез. франц.)	31
И.Д. АДУМИТРЭЧЕСЕИ и Л. МОСКОВИЧ, Перемены в структуры занятой народонаселении дезда Ясса (рум., рез. франц.)	35
ЭУДЖЕН ПОПА, Изучению применения эргономических принципов в химическом цехе кондиционирования (рум., рез. франц.)	39
НУЦА ПРИКОП, Настоящие вопросы по механизации производства (рум., рез. англ.)	43
ЭУДЖЕН ФЛОРИА и ВИКТОР ХАДЖИЮ, Некоторые паправления совершенствования управления и организации строителъного производства (рум., рез. русск.)	47

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI
Tomul XXI (XXV), Fasc. 1—2, 1975
Secţia VIII
ŞTIINŢE SOCIAL-ECONOMICE

C.Z.121.4

MARXISM ŞI STRUCTURALISM

DE

D. PICHIU

O serie de reprezentanţi ai gîndirii nemarxiste încearcă să dovedească faptul că metoda structurală este specifică şi marxismului. Unii consideră chiar că Marx ar fi aplicat primul această metodă în istoria gîndirii sociale. Astfel, Lévi-Strauss, Maurice Godelier, Jean Piaget susţin că Marx „anunţă curentul structuralist modern" atunci cînd presupune că structura nu se confundă cu relaţiile vizibile, ci explică logica ascunsă de aceste relaţii [1]; iar Lucien Goldmann subliniază că în ştiinţele umane, Hegel şi Marx reprezintă marile jaloane ale unui structuralism genetic [2, p. 14].

Deşi această interpretare întîmpină dificultăţi izvorîte dintr-o serie de trăsături ale metodei structurale, marxismul nu ridică obiecţii ideii postulate şi de structuralism, a existenţei în obiect a unei structuri specifice, pe care tinde s-o reproducă cunoaşterea. Contrar dialecticii marxiste este absolutizarea structurilor, ruperea de relaţiile reale, de suportul material, de istoria lor, opunerea studiului structurilor determinismului şi istoriei, abordării istorice mai ales a fenomenelor sociale.

Luînd în consideraţie faptul că mişcarea însăşi reprezintă o unitate contradictorie a continuităţii şi discontinuităţii, ne putem da seama că discontinuitatea se pretează analizei structurale, că deci, în analiza structurilor sociale se poate face abstracţie temporar şi provizoriu de procesul istoric, de evoluţia societăţii, fără a le neglija definitiv. Se pun în evidenţă moduri de producţie, se subliniază caracterul structurat al raporturilor de producţie şi caracterul lor structurant în raport cu ansamblul societăţii.

Clasicii marxismului au privit societatea ca o succesiune de formaţiuni social-economice, de sisteme sociale unitare, dar diferite între ele. În concepţia lor, echilibrul structurilor este integrat în procesualitatea lor, analiza structurală este corelată cu o perspectivă dialectică deterministă asupra structurilor. Astfel, K. Marx în „Capitalul" realizează o analiză structurală şi funcţională a sistemului capitalist considerat în toată bogăţia elementelor componente, a relaţiilor sale stabile şi a interacţiunilor; se realizează o strînsă legătură între economic, istoric, sociologic, psihologic — analiză care-i permite lui Marx să definească o totalitate, societatea capitalismului premonopolist. Marx concepe şi analizează structura societăţii capitaliste în dinamica ei, ca o structură istoriceşte trecătoare, ca o structură deschisă dezvoltării, pînă la propria ei autonegare, prin rezolvarea contradicţiilor ei interne, prin revoluţia socială.

Toate aceste aspecte evidenţiază faptul că Marx poate fi considerat primul gînditor care a deschis calea analizei structurale, înţeleasă dialectic, în sociologie, cel care a folosit concomitent o metodă structurală şi istoric genetică, un structuralism genetic, care depăşeşte punctele de vedere unilaterale. Marx a utilizat un structuralism genetic, determinist, întrucît a explicat întregul sistem social, schimbările sale, prin corelaţia structurală dintre forţele de producţie şi relaţiile de producţie.

Fiind un moment necesar al oricărei cunoaşteri autentice, metoda structurală este prezentă şi în operele clasicilor marxism-leninismului. Concepţia lor despre societate şi istorie implică o metodă de analiză structural-dialectică.

Un model de analiză structurală ştiinţifică întîlnim la V. I. Lenin, în analiza formaţiunii social-economice, ca un sistem de părţi cu o anumită structură.

În concepţia marxist-leninistă, cercetarea ştiinţifică a vieţii sociale trebuie să dezvăluie aspectele de profunzime ale acesteia, să studieze cauzele şi legile care determină apariţia, structura şi schimbarea fenomenelor sociale.

Prin caracterul său de sistem deschis, critic şi creator, filozofia marxistă nu poate rămîne indiferentă faţă de contribuţiile pozitive ale unor curente filozofice nemarxiste. Ea nu neglijează meritele unor gînditori cu altă orientare filozofică, ci fructifică tot ce este nou şi viabil, tot ce reprezintă un spor de cunoaştere în gîndirea contemporană. În acest sens trebuie apreciat faptul că mulţi gînditori nemarxişti au contribuit la elaborarea noţiunii de structură şi la promovarea metodei structurale în diferite domenii. Marxismul dezvăluie în acelaşi timp exagerările şi absolutizările prezente în multe lucrări structuraliste.

De asemenea, marxismul apreciază şi faptul că diferitele orientări şi tendinţe din metodologia şi epistemologia contemporană, înglobate sub denumirea generică de structuralism, au reanimat interesul pentru studiul operelor lui Marx şi Lenin.

Contribuţiile structuralismului sînt reconsiderate în spiritul marxismului creator. Metoda structurală, eliberată de interpretările absolutizante ale filozofiei structuraliste, dă rezultate eficiente în diferite domenii de cercetare, fiind în concordanţă cu cerinţele metodologice fundamentale ale dialecticii marxiste. În „Contribuţii la critica economiei politice" Marx sublinia că ştiinţa trebuie să dezvăluie necesitatea internă, esenţa proceselor. În acest sens Marx cercetează structura, schema internă de funcţionare a economiei capitaliste. Interpretarea structuralităţii în lumina filozofiei marxiste „contribuie la înţelegerea mai adîncă a raportului dintre conştient şi inconştient, cod şi sens, structură şi practică, istorie şi structură ş.a." [4, p. 94], permiţînd îmbogăţirea acestei filozofii.

Principalele limite ale structuralismului filozofant, absolutizarea metodei structurale şi implicit imposibilitatea de a explica geneza structurilor, trecerea de la o structură la alta, transformarea principiilor metodologice în principii ontologice, desconsiderarea practicii, a valorii şi rolului omului etc.) pot fi depăşite numai de pe poziţiile filozofiei marxiste, ale concepţiei consecvent ştiinţifice despre lume, care permite o abordare procesuală, dialectică a obiectelor şi fenomenelor cercetate. Dacă filozofia structuralistă pune accentul exclusiv pe sincronic în dauna diacronicului, fără de care nu putem vorbi de o redare completă şi fidelă a fenomenelor vieţii şi societăţii, teoria marxistă a contradicţiei dialectice permite depăşirea falsei alternative : „istorie fără structură" sau „structură fără istorie". Constanţa unei structuri este relativă, nu absolută ; absolută fiind numai mişcarea, transformarea. Aşa cum a fost concepută de Marx „metoda structurală permite trecerea de la static la dinamic, integrarea timpului, a punctului de vedere dinamic în analiza economică" [3, p. 1 023], [4, p. 94]. Astfel, în concepţia materialist-dialectică analiza structurală apare ca un moment necesar, un instrument metodologic indispensabil pentru o analiză istorică şi dialectic-deterministă la nivelul fiecărui sistem.

În ştiinţele sociale contemporane se răspîndesc metodele matematice ale modelării proceselor economice şi sociale, care permit a exprima exact relaţiile structurale şi funcţionale ale societăţii şi acestea reprezintă ele însele premise ştiinţifice importante ale conducerii proceselor sociale. Necesitatea analizei structurale a proceselor şi fenomenelor sociale rezultă în primul rînd din unele tendinţe şi particularităţi în dezvoltarea ştiinţei contemporane : tendinţa de formalizare a ştiinţei, de simbolizare şi matematizare a modurilor sale de manifestare — care în ultimele decenii este tot mai evidentă, nu numai în ştiinţele naturii, ci şi în ştiinţele sociale. Această tendinţă conduce spre faptul că orice noţiune este înlocuită frecvent cu simboluri, limba naturală cu limbile artificiale. Cu

ajutorul limbilor artificiale se modelează cele mai diferite sisteme sociale. Nevoia de formalizare a ştiinţei este direct legată din ce în ce mai mult de întrebuinţarea de către ştiinţă a maşinilor electronice de calcul pentru rezolvarea celor mai diferite probleme ale modelării obiectelor şi proceselor sociale [6, p. 51]. Pentru a introduce un program determinat în maşina electronică este necesară transformarea exprimării obişnuite a limbilor naturale, astfel încît să corespundă posibilităţilor maşinii.

Tendinţa spre formalizare a ştiinţelor sociale este incontestabil fecundă şi progresistă. Ea permite să evidenţiem în mod exact diferite particularităţi calitative ale sistemelor sociale, ceea ce aprofundează şi precizează înţelegerea lor ştiinţifică. Dar nu trebuie să uităm totuşi că, aşa cum s-a mai întîmplat în ştiinţă cu matematizarea fizicii, acest proces progresist de formalizare îşi are limitele sale şi, dacă este absolutizat, duce la iluzii gnoseologice şi la greşeli ideologice, fenomen ce se poate constata în ştiinţele sociale contemporane de factură nemarxistă. Astfel, la mulţi sociologi burghezi, economişti, lingvişti, precum şi la alţi reprezentanţi ai ştiinţelor umane, care absolutizează tendinţa spre formalizare a ştiinţelor sociale, este larg răspîndită părerea că numai ştiinţa formalizată, numai teoria care are expresie matematică, simbolică, poate fi considerată o adevărată ştiinţă.

În realitate, graniţele cunoaşterii ştiinţifice nu pot fi identificate cu graniţele formalizării ştiinţei. Multe procese şi sisteme sociale complexe nu pot fi formalizate deocamdată, dar aceasta nu justifică negarea caracterului de ştiinţă al disciplinelor care le cercetează.

Larga aplicare a metodei structurale şi funcţionale în ştiinţele sociale contemporane este legată şi de apariţia unor ştiinţe noi ca cibernetica, semiotica şi altele. Dezvoltarea acestora a generat o serie de probleme metodologice şi dificultăţi proprii. Astfel, una din particularităţile ciberneticii este de a studia sistemele dinamice cu autoreglare din punctul de vedere al condiţiilor optime care asigură menţinerea lor, echilibrul cu alte sisteme. De aceea cibernetica face abstracţie de problema genezei sistemului şi a transformării lui ulterioare. Atunci cînd această particularitate este absolutizată şi transformată în principiu metodologic de cercetare a sistemului social în general se ajunge la analiza fiecărui sistem social numai din punctul de vedere al condiţiilor care-i asigură menţinerea, echilibrul — concluzie cu sens social bine definit.

Filozofia marxistă nu respinge laturile pozitive ale metodei structurale, ci numai interpretările idealiste şi metafizice date structurilor.

Dezvăluind neputinţa filozofiei structuraliste de a înţelege şi explica trecerea de la o structură la alta, marxismul priveşte structurile în dinamica lor, în legătură cu practica social-istorică care le dă naştere, cît şi cu practicile concrete ale indivizilor condiţionaţi de aceste structuri. Fiecare sistem are o structură bine determinată care include resursele propriei sale depăşiri.

Marxismul respinge întemeiat absolutizarea de către structuralism a sincronicului şi deprecierea diacronicului ; el priveşte fenomenele şi procesele în evoluţia lor, în determinarea lor concret-istorică, în raporturile lor de transformare. În perspectiva dialecticii marxiste, analiza structurală este un moment necesar al cercetării ştiinţifice, dar care nu trebuie absolutizat.

Astăzi, în diferite domenii de cercetare sînt utilizate tot mai insistent o serie de demersuri fundamentale ale metodei structurale, cum sînt : considerarea sistemului dat şi a structurii ca o totalitate, ca un ansamblu, în cadrul căruia orice modificare a unui element antrenează o modificare a tuturor celorlalte ; metoda structurală ia ca bază a cercetării sale nu termenii izolaţi, ci relaţiile dintre termeni, categoria de relaţie fiind deci fundamentală pentru această metodă ; de asemenea implică posibilitatea elaborării de modele, ca instrumente ale cercetării ulterioare, precum şi posibilitatea elaborării unor grupuri de transformări care comandă echivalenţa modelelor şi prezidează intersectarea lor ; analiza structurală din diferite domenii pune în evidenţă primatul semnelor ; metoda structurală se aplică oricăror sisteme de semne, descoperind codul şi prin aceasta semnificaţia lor [5, p. 261].

Dialectica marxistă se prezintă ca o unitate organică a analizei structurale şi funcţionale (a cercetării interdependenţelor în cadrul unui sistem) cu analiza istorică şi genetică, cu studiul originii şi evoluţiei structurilor. Utilizarea metodei structurale în perspectiva dialecticii marxiste armonizează aceste aspecte cu caracterul ştiinţific şi umanist, propriu marxismului. Totodată, în concepţia marxistă se subliniază unitatea, sinteza dintre analiza structurală şi analiza cauzală. Relaţia cauzală şi principiul cauzalităţii reprezintă un punct de sprijin esenţial în fundamentarea metodologiei structurale. Una nu trebuie absolutizată în detrimentul celeilalte, tot aşa cum sincronicul nu este izolat de diacronic. O concepţie structurală materialist-dialectică presupune utilizarea principiului cauzalităţii, a istorismului, studierea genezei şi a dimensiunii temporale în descifrarea semnificaţiei şi a esenţei lăuntrice a structurilor.

Marxismul consideră metodologia structural-dialectică de mare importanţă pentru ştiinţele socio-umane, unde folosirea principiului determinismului în analiza structurilor sociale, întemeierea analizelor sociologice pe acest principiu, permite dezvăluirea esenţei fenomenelor sociale şi prevederea dezvoltării lor viitoare.

Primită la 10 octombrie 1974

Institutul politehnic, Iaşi,
Catedra de socialism ştiinţific şi filosofie

BIBLIOGRAFIE

1. Godelier M., *Système, structure et contradiction dans „Le Capital"*. Les Temps Modernes, *246* (1966).
2. Goldmann L., *Introduction générale*. Dans „Entretiens sur les notions de Genèse et de Structure", Mouton et. Co., La Haye, Paris, 1965, p. 14.
3. Granger G. G., *Epistémologie économique*. Dans „Logique et connaissance scientifique", Ed. Gallimard, Paris, 1967, p. 1 023.
4. Grünberg L., *Structură, structuralitate, structuralism*. Lupta de clasă, *5*, p. 94 (1969).
5. Grünberg L., *Axiologia şi condiţia umană*. Ed. polit., Buc., 1972, p. 261.
6. Угринович Д.М., *Марксизм, структурализм, функционализм*. В.М.Ун-та, сер. VIII, *3*, 51 (1970)

MARXISME ET STRUCTURALISME

(Résumé)

Étant par son caractère un système créateur, la philosophie marxiste ne peut pas rester indifférente aux contributions positives des certains courants philosophiques nonmarxistes. Eux, de même que le structuralisme, sont reconsidérés dans l'esprit de la théorie marxiste — de manière créatrice. La méthode structurale libérée des interprétations absolutisantes de la philosophie structuraliste peut donner des résultats efficients en différents domaines de la recherche.

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAȘI
Tomul XXI (XXV), Fasc. 1—2, 1975
Secția VIII
ȘTIINȚE SOCIAL-ECONOMICE

C.Z.167.7

MODELAREA ȘI UNITATEA ȘTIINȚELOR UMANE [1])

DE

TĂNASE SÂRBU

Eforturile omului pentru cunoașterea obiectivă a propriei sale lumi, pentru răspunsuri pertinente la tulburătoarele întrebări privind devenirea sa în lume, se cristalizează în noțiunile și teoriile științelor social-umane. În ansamblul lor științele umane sînt cele mai recente și mai puțin desăvîrșite. Rămînerea în urmă a științelor umane a fost determinată, cum arăta J. Bernal, „... nu atît de particularitățile lor lăuntrice sau de complexitatea problemelor, cît de puternica presiune socială exercitată de grupurile dominante pentru a împiedeca o discuție serioasă asupra bazelor societății" [2, p. 708]. De-abia la mijlocul secolului trecut, odată cu apariția lucrărilor lui Marx și Engels, se pun bazele științelor umane. Incluzînd omul în lumea materială ca „existență conștientă de sine" Marx și Engels au găsit în conceptul de „practică" calea explicării științifice a tuturor fenomenelor social-umane.

Marea varietate și complexitate a fenomenelor sociale și umane determină o mare varietate a științelor care le cercetează. Diversitatea nu înlătură, ci presupune în mod dialectic unitatea acestor științe. Oferind criterii obiective pentru explicarea omului și a societății marxismul a oferit totodată o nouă perspectivă asupra unității științelor umane. Așa cum nu există o unitate în sine a științei în general, tot așa nu se poate vorbi despre o unitate în sine a științelor umane ci, mai curînd, o unitate cu caracter istoric, potrivit condiționărilor social-economice ale fiecărei etape de dezvoltare. Soluția marxistă în această problemă nu a putut fi depășită nici de pozitivism, nici de fenomenologie sau existențialism.

După ce postula autonomia științelor umane (Geisteswissenschaften) față de științele naturii (Naturwissenschaften), Dilthey încerca să fundamenteze pe cele dintîi cu ajutorul metodologiei kantiene din „Critica rațiunii pure". Astfel, el considera că, așa cum cunoașterea se face prin „intuiția pură a lumii sensibile" (Kant), tot așa trebuie să se manifeste o „intuiție" a mediului cultural și social al omului [3]. Deși nu a mai reușit să prezinte detalii asupra modului în care se manifestă această „intuiție" în fiecare sector al științelor despre om [2]), s-a perpetuat pînă astăzi în cultura occidentală opoziția dintre „explicație" și „înțelegere", dintre „nomotetic" și „ideografic" sau, pe un plan mai larg, dintre cauzalitate și scop.

---

[1]) Comunicată la sesiunea științifică jubiliară a cadrelor didactice consacrată aniversării a 25 de ani de învățămînt tehnic superior din Brașov, 15—17 februarie 1974.

[2]) Dilthey a început elaborarea proiectului său la o vîrstă destul de înaintată.

Ca o reacție limitativă la poziția îmbrățișată de promotorii „hermeneuticii" [3]) în problema unității științei în general, a științelor umane în particular, s-a manifestat și pozitivismul, în diferitele sale variante și ipostaze. Îndeosebi „Cercul din Viena" și fondatorii uniunii americane a neopozitivismului — Enciclopedia cunoașterii unificate — s-au dedicat problematicii unificării științelor. Căile preconizate sînt cele ale naturalismului, în general, ale logicismului și fizicalismului, în particular: reducerea științei la „logica" ei și, corelat cu aceasta, găsirea unui simbolism universal al științei, de natură fizicală. Cu alte cuvinte, unitatea științei în concepția neopozitivistă devine „unificarea" ei, ceea ce, după cum ne învață istoria filosofiei, este imposibil de realizat, cu atît mai mult atunci cînd este vorba despre științele omului, care nu pot face abstracție de universul semnificațiilor trăite, voite, năzuite etc. de om.

Asemenea poziții au fost criticate chiar în cadrul filosofiei occidentale contemporane. În etapa următoare de evoluție a problemei unității științei s-a adoptat ideea *integrării,* după exemplul oferit de cibernetică, teoria generală a sistemelor ș.a.

Dacă încercările elaborate ale neopozitivismului de a oferi o știință unitară inedită nu pot rămîne prin fondul lor, rămîne ceva din expresia lor, sau rămîne expresia ca atare, și anume *limbajul.* La capătul unei analize critice pe care o face neopozitivismului filosoful german F. Fiedler se întreabă dacă nu cumva ar fi posibilă o limbă unitară pentru știință. Ținînd seama de mișcarea generală în care sînt antrenate în prezent științele, îndeosebi științele umane, prin așanumitul structuralism, s-ar putea adopta ca ipoteză de lucru ipoteza lui Fiedler dacă pentru obținerea unui asemenea „limbaj unitar" al științei nu este nevoie de o „știință" a sa, ajungîndu-se astfel din nou în punctul de unde au pornit neopozitiviștii.

După cum se știe, cercetarea structuralistă urmează două dimensiuni: sincronică, cînd sistemul se consideră a fi în echilibru și diacronică cînd sistemul este privit în istoria sa, în mișcarea sa din stadiu în stadiu. Diferitele variante ale structuralismului din științele umane pot fi ordonate în funcție de modul în care se accentuează una din cele două dimensiuni. Claude Lévi-Strauss, de exemplu, tinde să absolutizeze sincronicul în cercetările sale de etnologie. Spre deosebire de el, varianta structuralistă inițiată de J. Piaget, L. Goldmann ș.a., împletește sincronicul cu diacronicul, geneza cu structura, evenimentul cu istoria. Cu toate neajunsurile pe care le prezintă structuralismul în științele umane nu putem trece cu vederea valoarea rezultatelor obținute de lingvistică, psihologie, sociologie, științele economice etc. cu ajutorul metodei structurale. Fiindcă de o „filosofie" structuralistă, în adevăratul sens al cuvîntului, nu poate fi vorba.

Prim modul în care pune problemele epistemologice structuralismul lasă să se înțeleagă că modelarea logico-matematică nu este numai calea unei autentice științificități în domeniul social-uman dar și mijlocul principal de dobîndire a mult-doritei unități a cunoașterii în acest domeniu.

Atît C. Lévi-Strauss cît și J. Piaget sau structuraliștii funcționaliști acordă un rol deosebit de important modelelor în operația de degajare a structurilor din procesele și fenomenele social-umane. C. Lévi-Strauss subliniază în mod expres că structura nu ține de realitatea empirică ci de modelele construite după această realitate. Referitor la structura socială, bunăoară, el arăta: „*Relațiile sociale* sînt materia primă folosită în construirea modelelor care redau însăși *structura socială.* În nici într-un caz aceasta nu trebuie redusă la ansam-

---

[3]) Hermeneutica este „teoria și arta" care oferă *înțelegerea* faptelor umane consemnate în textele vechi. Pînă nu de mult ea a fost practicată aproape în exclusivitate de teoreticienii germani. Primul care a ridicat-o la rang de metodă capabilă să ofere unitate științelor umane a fost Schleiermacher, elev al lui F. A. Wolff (1759—1824). Ulterior, hermeneutica a fost folosită de toate disciplinele care ajung la interpretare: filologie, istorie, sociologie, psihologie, de unde și polisemantismul hermeneuticii. În secolul nostru M. Weber iar mai recent psihanaliza dau definiții restrictive hermeneuticii.

blul relaţiilor observabile într-o anumită societate" [7, p. 305]. Cît priveşte modelul C. Lévi-Strauss îl concepe ca pe un sistem format din elemente a căror legătură este de aşa natură încît o modificare a unuia din ele antrenează modificarea celorlalte. Orice model aparţine unui grup de transformări şi fiecare transformare are un model încît, la limită, ansamblul transformărilor coincide cu un grup de modele. Dat fiind că un model este astfel construit încît funcţionarea sa rezumă toate faptele observate, pe baza corespondenţelor semnalate mai sus se poate *prevedea* modul în care reacţionează un model atunci cînd i se modifică unul din elemente.

Se poate spune că C. Lévi-Strauss a întreprins cercetările de antropologie într-o manieră asemănătoare cu aceea a fizicianului. Aşa cum fizicianul urmăreşte să exprime faptele observate într-un model logico-matematic capabil să redea „ordinea" lumii fizice, tot aşa şi antropologul. Acesta din urmă, însă, trebuie să ţină seama şi de conştiinţă : „Conştiinţa este inamicul secret al ştiinţelor umane sub două aspecte, acela al unei conştiinţe spontane, imanente obiectului observat, precum şi al conştiinţei reflectate — conştiinţa conştiinţei — la savant", scria în nr. 4 din 1964 al Revistei Internaţionale de Ştiinţe Sociale autorul.

Pe un alt registru, profesorul Gilles-Gaston Granger de la Universitatea din Aix-en-Provense analizează funcţiile epistemologice ale gîndirii formale în ştiinţele umane. Autorul porneşte de la ideea că sarcina fundamentală a ştiinţelor umane este de a transpune semnificaţiile trăite de subiect într-un ansamblu de semnificaţii obiective. Pentru aceasta este necesară „conceptualizarea", adică schematizarea logică a faptului ştiinţific prin intermediul unor definiţii. Operaţia de definire trece prin două momente : „decuparea formalistă", prin care obiectul se reduce la structuri abstracte (modele), urmată apoi de „decuparea operaţională", prin care se realizează o sinteză a modelului cu practica aplicativă. Întreaga cercetare este călăuzită de metoda structurală. Caracterul precumpănitor calitativ al fenomenelor şi proceselor social-umane este reliefat prin sistemele de opoziţii şi corelaţii ale comparărilor şi clasificărilor care duc, în final, la o „structură de ordine". Acest tip de structură este intim legat de axiomatizare, proces în care complexitatea fenomenelor se reduce la cîteva componente sau dimensiuni ale modelului. Autorul ne avertizează să nu vedem în axiomatizare numai aspectele retorice — neutralizarea pseudoevidenţelor simţului comun, clarificarea problemelor semantice ale unui simbolism ş.a. — sau estetice ale discursului ştiinţific. În ştiinţele umane, axiomatizarea este un mijloc de redresare a raţionamentului ştiinţific, de construire a obiectului pe bucăţi. Dacă spaţiul epistemologic al ştiinţelor naturii pare să se apropie de cel al geometriei euclidiene, cel al ştiinţelor umane pare a fi, prin excelenţă, riemannian. În vreme ce în ştiinţele naturii este posibilă elaborarea unei strucutri globale, în ştiinţele umane sînt mai eficace explorările locale. Bayes, Laplace, Bernoulli, von Neumann şi Morgenstern nu au elaborat o „teorie generală a deciziei" ci au căutat să precizeze prin axiomaticile propuse conţinutul noţiunilor de „normă de comportament (decizie)", „comportament raţional" ş.a. Dar aceasta înseamnă empirism gnoseologic sau „filosofie a conceptului" cum scrie textual autorul [6, p. 25]. Or, aşa cum arăta M. Dufrenne, „Filosofia conceptului este astăzi în Franţa noua variantă a pozitivismului" [4, p. 40] şi profesorul Granger are unele afinităţi cu ea. Este adevărat, în finalul cărţii sale găsim, totuşi, încercarea de a lichida idealismul prin promovarea reîntoarcerii la lucruri : „reîntoarcerea la lucruri trebuie să se efectueze ca o muncă, iar gîndirea formală constituie în această privinţă una dintre unelte" [6, p. 218].

Varianta „genetică" a structuralismului este susţinută de filosoful elveţian Jean Piaget. În cadrul preocupărilor sale de fundamentare a unei „epistemologii genetice" Piaget a căutat să elucideze locul ştiinţelor umane în sistemul actual al ştiinţelor şi a formulat problemele generale (un fel de „fundamente" ale ştiinţelor umane) pe care le rezolvă orice ştiinţă umană. Toate acestea au fost redactate în mod sistematic în volumul 1, „Tendinţele principale ale cercetării în ştiinţele sociale şi umane", publicat de UNESCO în 1970.

Problema locului ştiinţelor umane în cunoaşterea contemporană este soluţionată de Piaget prin modelul spiralier de clasificare a ştiinţelor, pe care l-a propus în 1929. Modelul se bazează pe „cercul fundamental" care caracterizează

interacțiunea subiectului cu obiectul : „subiectul, scrie Piaget, nu cunoaște obiectele decît prin intermediul propriilor activități, dar el nu învață să se cunoască pe sine însuși decît acționînd asupra obiectelor" [8]. În acest cerc științele despre om ocupă un loc privilegiat deoarece ele preiau datele științelor naturii pe care le completează cu date despre subiectivitatea umană. Sau, cum scrie autorul, „subiectul este ... o înfăptuire, în perspectiva obiectului fizic și biologic, și un punct de pornire creator, în perspectiva acțiunii și a gîndirii..." [8].

În consonanță cu aceste idei Piaget susține că distincția care se face între științele umane și științele sociale nu are întemeiere „... deoarece este evident faptul că fenomenele sociale depind de toate însușirile omului, inclusiv de procesele psihofiziologice și că, în mod reciproc, toate științele umane sînt sociale printr-unul sau altul din aspectele lor" [8, p. 1].

În ceea ce privește problema unității științelor despre om în ansamblul lor Piaget o reduce la găsirea „mecanismelor" și „metodelor" comune și este sistematic prezentată în capitolul VII al lucrării [8]. Mecanismele comune sînt, de fapt, noțiunile „cardinale" cu care se rezolvă trei tipuri de probleme : i) cele referitoare la „transformări" ; ii) cele referitoare la echilibru ; iii) cele referitoare la schimbări, după modelul biologiei. Aceste noțiuni sînt : a) *structurile* sau formele de organizare ; b) *funcțiunile*, surse de valori calitative sau energetice ; c) *semnificațiile*. Corespunzător acestor „mecanisme" comune științele umane mai dispun și de metode comune : teoriile jocurilor sau deciziei ; teoria informației în general ; cibernetica. Caracteristica lor comună este că sînt *modelări* mai mult sau mai puțin adecvate ale proceselor umane. De fapt, „structurile", funcțiile" și „semnificațiile" sînt intrinsec legate de aplicarea acestor metode în cunoașterea social-umanului, după modelul științelor fizico-chimice și științelor vieții.

Așadar, și pentru Piaget metoda, în esență metoda structural-genetică, cu corelatul ei — modelarea — devine mijlocul principal de demonstrare a unității științelor despre om. Trebuie subliniat, desigur, că soluția lui Piaget are o valoare teoretică deosebită prin spiritul dialectic ce o animă, prin realismul concepției care-i stă la bază (Piaget este adeptul unui monism materialist). Pe de altă parte, nu putem să trecem cu vederea caracterul foarte abstract, pur conceptual, al argumentărilor sale. „Mecanismele" comune sînt privite în afara condiționărilor social-istorice, în afara spațiului și timpului specific fiecărei forme de manifestare a social-umanului. Menținerea sa în cadrul unui determinism abstract nu se datorează numai „închiderii" sale în cercul problemelor de epistemologie dar și unei anumite înțelegeri a raportului dintre știință și ideologie în epoca noastră.

Iată de ce autentica și completa soluție a problemei unității științelor umane nu poate fi dată decît de pe pozițiile materialismului dialectic și istoric. Piaget însuși mărturisește : „este incontestabil că dialectica marxistă a exercitat o acțiune deosebit de importantă în această privință" [8, p. 40].

Primită la 7 aprilie 1975

Institutul politehnic, Iași,
Catedra de socialism științific și filosofie

BIBLIOGRAFIE

1. Marx K., Engels Fr., *Opere*. Vol. **20**, Ed. polit., Buc., 1964.
2. Bernal J., *Știința în istoria societății* (trad. din l. engl.). Buc., 1964.
3. Dilthey W., *Introduction à l'étude des sciences humaines* (trad. din l. germ.), PUF, 1942.
4. Dufrenne M., *Pentru om* (trad. din l. franc.). Edit. polit., Buc., 1971.
5. Fiedler F., *Einheitswissenschaft oder Einheit der Wissenschaft ?* Dietz Verlag, Berlin, 1971.
6. Granger G. G., *Pensée formelle et sciences de l'homme*. Ed. Montaigne, Aubier-Paris, 1967.

7. Lévi-Strauss C., *Anthropologie structurale*. Librairie Plon, Paris, 1958.
8. *** *Tendences principales de la recherche dans les sciences sociales et humaines*. Première partie, Sciences sociales, Mouton/UNESCO, Paris, 1970.

LE MODELAGE ET L'UNITÉ DES SCIENCES DE L'HOMME

(Résumé)

Le développement de la connaissance social-humaine de nos jours est marqué par la prolifération des modèles, surtout des modèles logiques-mathématiques. Ce procesuss est envisagé par le structuralisme comme l'indice de l'unité de la science en général, des sciences de l'homme en particulier. L'auteur montre que l'unité des sciences de l'homme n'a pas seulement une fondation logique, mais une ontologique et idéologique. L'authentique ontologie de l'existence humaine est le matérialisme historique.

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI
Tomul XXI (XXV), Fasc. 1—2, 1975
Secţia VIII
ŞTIINŢE SOCIAL-ECONOMICE

C.Z.19

PROBLEMATICA OMULUI ÎN SCRIERILE DIN TINEREŢE ALE LUI K. MARX [1])

DE

GH. BOTIŞ

Omul şi problemele sale constituie o prezenţă continuă a operelor de tinereţe ale lui Marx, prezenţă ce se concretizează în aspecte ca: raportul dintre filozofie şi lume, emanciparea umană, esenţa umană, înstrăinarea etc. Marx a fost călăuzit în tot cursul vieţii sale de idealul umanist al *împlinirii datoriei* sociale a omului.

Prezenţa acestui ideal poate fi constatată încă din prima lucrare cunoscută a lui Marx, „Reflexiile unui tînăr la alegerea profesiunii" (1835), unde acesta arată că principala călăuză în alegerea profesiunii trebuie să fie „binele omenirii, propria noastră desăvîrşire" [1, p. 7].

Desigur, aici este vorba despre o viziune umanistă încă abstractă. Dar, pe măsură ce Marx se va integra în contextul luptelor social-politice, umanismul său va coborî din sferele abstracţiunii pe terenul faptelor social-istorice concrete.

Care sînt principalele elemente componente ale umanismului tînărului Marx?

Mai întîi vom sublinia faptul că Marx n-a ajuns la elaborarea completă a noţiunii de umanism dintr-o dată. Descoperirea adîncilor ei semnificaţii a urmat acelaşi drum spinos ca şi întreaga teorie marxistă.

Examinarea procesului formării umanismului tînărului Marx ne dezvăluie faptul că o primă componentă a acestuia o constituie problema *libertăţii* şi a mijloacelor ei de a o realiza, problemă abordată încă în disertaţia sa de doctorat, „Deosebirea dintre filozofia naturii la Democrit şi filozofia naturii la Epicur" (1841). Atenţia lui Marx este atrasă aici în mod deosebit de filozofia lui Epicur, apreciind încercarea acestuia de a fundamenta, cu mijloacele pe care i le permitea nivelul cunoştinţelor timpului său, posibilitatea libertăţii umane.

Analizînd teoria lui Epicur despre devierea atomilor, Marx o considera o întruchipare a principiului libertăţii. În concepţia epicuriană, devierea este simbolul conştiinţei individuale care îşi afirmă libertatea sa în lume îndepărtîndu-se de ea. Însă, afirmînd că omul îşi dobîndeşte libertatea îndepărtîndu-se de lume, filozofia epicuriană a dus spre înţelegerea falsă a libertăţii, lipsindu-l pe om de posibilitatea de a acţiona asupra lumii. Este meritul lui Marx de a fi înţeles corect raportul dintre necesitate şi libertate, privindu-l pe om în unitate dialectică cu societatea căreia îi aparţine. A fi liber înseamnă, după el, a înţelege necesitatea obiectivă şi a acţiona în conformitate cu ea. Însă Marx înţelege acest raport încă idealist, nevăzînd activitatea oamenilor în primul rînd ca pe o activitate practică ci ca pe una teoretică. El pune problema libertăţii în termeni abstracţi, umanismul său fiind de aceeaşi coloratură.

---

[1]) Comunicare la a XIII-a sesiune ştiinţifică a Institutului politehnic din Cluj, 22—23 februarie 1974.

Această concepție încă abstractă va dobîndi un conținut politic concret o dată cu activitatea lui Marx la „Gazeta renană" (aprilie 1842 — martie 1843), unde el își va face adevărata „ucenicie politică" [4, p. 70].

Atenția lui Marx se îndreaptă acum spre problema raporturilor dintre *individ și stat*. Deși mai împărtășea punctul de vedere hegelian asupra statului (statul = întruchiparea rațiunii, libertății, moralității), analizele lui vizează nu statul abstract, ci „anumite state" — prusac, englez, francez — scoțînd în evidență caracterul lor de clasă. Tînărul Marx credea în posibilitatea transformării statului în și prin forța filozofiei. Ca atare, el nu idealizează tipul statului burghez, considerînd că statul își va atinge adevărata raționalitate atunci cînd va reprezenta interesele întregului popor. În acest context, el își formulează idealul umanist al organizării sociale, întrevăzînd un stat fără o diviziune artificială în „stări", fără inegalitate socială.

Marx intuiește acum dependența statului de ansamblul raporturilor materiale (economice). Astfel, el leagă realizarea principiilor de democrație și libertate de raporturile sociale determinate. Referindu-se la dezbaterile celei de-a VI-a diete renane în legătură cu libertatea presei, Marx înțelege că aici „nu *individul* polemizează, ci starea" [2, p. 37]. El sesizează astfel faptul că diferitele opinii din dieta renană în legătură cu libertatea în general, cu libertatea presei, în special, constituie o reflectare a intereselor sociale diferite.

În fine, amintim o altă concluzie importantă pe care a desprins-o Marx din analiza raporturilor dintre stat și societatea civilă. Deși mai continuă să creadă, în spirit hegelian, că statul determină societatea civilă și nu invers, el ajunge la concluzia revoluționară că principala cauză a situației mizere a poporului rezidă în stat și nu în contradicțiile societății civile.

În manuscrisul „Contribuții la critica filozofiei hegeliene a dreptului" (1843), Marx va ajunge la concluzia că nu statul determină societatea civilă, ci societatea civilă determină statul. Această viziune îl va duce la înțelegerea mai adîncă a naturii de clasă a statului prusac, sesizînd esența sa antipopulară. Totodată, el își afirmă din nou idealul său umanist vorbind despre un viitor regim social pe care-l numește „democrație". Avînd ca punct de plecare omul și poporul, democrația e concepută de Marx ca o „autodeterminare a poporului", ca o „orînduire de stat a poporului" [2, p. 256]. Analiza democrației îl duce la concluzia că ea este *„esența oricărei orînduiri de stat"* (ibidem).

Referirile lui Marx la democrație vizează deja orînduirea socialistă și comunistă ca organizare statală ce are drept bază omul, drepturile și nevoile sale [5, p. 166] și [6, p. 33]. În această orînduire interesele particulare se vor îmbina armonios cu cele generale. În aceasta vedea Marx condiția principală a *emancipării* pe plan social, problemă ce constituie o altă componentă a umanismului său.

Punctul de plecare în analiza problemei emancipării umane, este omul *concret*. Pe linia acestei viziuni concrete a omului concret, Marx pune pe primul plan dezvăluirea esenței noțiunii de emancipare. În acest fel, el a reușit să desprindă conținutul acestei noțiuni de formele lui particulare : emanciparea politică și emanciparea religioasă.

Făcînd deosebire între emanciparea politică și cea omenească, Marx consideră că emanciparea politică „nu este o emancipare umană dusă pînă la capăt..." [2, p. 388]. El arăta că trebuie să avem în vedere „emanciparea reală, practică" [2, p. 391], omenească, precizînd că „orice emancipare este o *readucere* a lumii omenești, a relațiilor la *omul însuși*..." [2, p. 405].

Așadar, deziderатul esențial al orientării lui Marx spre problematica omului este *emanciparea socială* a acestuia. Deși mai acorda un rol însemnat criticii, constatăm că viziunea lui Marx asupra emancipării îl duce la abordarea unor probleme practice, dintre care se detașează necesitatea înlăturării proprietății private și a capitalismului, pasul *practic* în direcția emancipării umane. Acest pas practic, considera Marx, va fi înfăptuit de clasa formată din „sărăcia *creată în mod artificial*" [2, p. 425], adică de proletariat, care nu se poate elibera pe sine decît eliberînd întreaga societate.

O altă componentă a problematicii omului abordată de tînărul Marx, o constituie problema *esenţei umane*.

În ce constă esenţa umană? A răspunde la această întrebare înseamnă a determina care este „activitatea vitală" a omului.

Răspunsul materialiştilor premarxişti la această problemă poate fi redat prin tripticul feuerbachian: omul este o fiinţă raţională, posedînd sentiment şi voinţă. În conformitate cu această înţelegere, Feuerbach privea esenţa umană „ca specie... care uneşte numai prin legături naturale mulţimea indivizilor" [3, p. 577].

Spre deosebire de acest punct de vedere, Marx înţelege faptul că omul nu este o creaţie a naturii. Omul este o fiinţă socială şi în măsura în care creează societatea se creează pe sine ca om, îşi produce propria sa esenţă subiectivă. Ca atare, esenţa generică a omului se realizează în „activitatea sa vitală", în *munca* sa.

În continuare Marx evidenţiază principalele atribute ale muncii ca fenomen specific uman. Astfel, munca are un caracter *conştient*, ea fiind o „activitate vitală conştientă"; este o activitate *creatoare* al cărei rezultat principal este societatea; este o activitate *socială colectivă*, în dublu sens: pe de-o parte, materialele activităţii omului sînt date ca produse sociale (de exemplu, mijloacele de producţie), iar pe de altă parte, propria sa existenţă este activitate socială, căci munca este un fenomen social, colectiv.

Marx subordonează apoi viaţa psihică a omului, „sensibilitatea umană", activităţii sale practice de fiinţă socială, activitate care-l deosebeşte de animal în perceperea realităţii înconjurătoare.

Aceste precizări din „Manuscrisele economico-filozofice" din 1844, vor fi dezvoltate şi aprofundate în „Tezele despre Feuerbach" (1845).

Astfel, în teza a VI-a el arată că „esenţa umană nu este o abstracţie inerentă individului izolat", ci „ansamblul relaţiilor sociale" [3, p. 576]. Cum trebuie înţeleasă această teză?

Combătînd concepţia despre esenţa umană concepută ca „o abstracţie inerentă individului izolat", Marx a vrut să sublinieze tocmai ceea ce Feuerbach şi întregul materialism premarxist n-au reuşit să înţeleagă: faptul că omul nu este o fiinţă izolată, ci este integrat în ansamblul relaţiilor sociale. Combaterea umanismului tradiţional cerea reliefarea cu pregnanţă a laturii *sociale* a esenţei umane. Dar, prin aceasta, Marx nu a respins individualitatea umană, latura *biologico-psihologică* a esenţei umane. Esenţa umană integrează dialectic ambele laturi.

În jurul amintitei teze s-au purtat numeroase discuţii. Vom reliefa doar un singur punct de vedere, exprimat de Louis Althusser.

După părerea sa, formulînd această teză Marx neagă esenţa umană ca bază teoretică [7, p. 54]. Plasînd conceptele de esenţă umană şi umanism în sfera ideologiei, limitată de el doar la funcţii practice sociale, Althusser se vede nevoit să scoată aceste concepte din cîmpul teoretic, filozofic, lipsindu-le de conţinutul lor ştiinţific.

În realitate, Marx n-a respins conceptul de esenţă umană ca atare ci numai conţinutul idealist pe care gînditorii premarxişti, inclusiv cei materialişti, i-l atribuiau, înlocuindu-l cu un conţinut ştiinţific.

Descoperind faptul că esenţa generică a omului rezidă în muncă, Marx încearcă apoi să dea răspuns la întrebarea: care este situaţia muncii şi, implicit, a omului în capitalism?

Plecînd de la premisa că în condiţiile societăţii capitaliste şi a relaţiilor întemeiate pe proprietatea privată „muncitorul devine cu atît mai sărac cu cît produce mai multă bogăţie", că „în proporţie directă cu *creşterea valorii* lumii lucrurilor creşte *deprecierea* lumii oamenilor" [1, p. 550], Marx ajunge la concluzia că proprietatea capitalistă are la bază un anumit raport al muncitorului faţă de produsul muncii sale, caracterizînd acest raport prin categoria de *înstrăinare*. El arată că în capitalism „munca sa (a muncitorului, n.n.) nu este deci o activitate voluntară, ci silită, *muncă forţată*" [1, p. 553], adică o activitate impusă omului.

Ajuns aici, Marx evidențiază o triplă înstrăinare a omului : a) în raport cu produsul muncii sale ; b) în raport cu actul însuși al muncii sale ; c) în raport cu însăși viața sa generică.

Arătînd că în capitalism muncitorul este o ființă înstrăinată, Marx își pune cu legitimitate problema cauzei acestei înstrăinări. În acest context el analizează raportul dintre înstrăinare și proprietate, scoțînd la iveală faptul că proprietatea privată este *produsul*, urmarea necesară a înstrăinării. Dar, o dată apărută, proprietatea privată amplifică procesul înstrăinării, ducîndu-l pînă la limitele sale. Concluzia pe care Marx o desprindea din această analiză este *desființarea proprietății private de către proletariat*. Soluția pentru recîștigarea omenirii pierdute este după el *comunismul* conceput ca „...suprimare *pozitivă a proprietății private*... și deci ca *apropiere* reală a *esenței umane* de către om și pentru om" [1, p. 576].

Un alt aspect al problematicii omului abordat de tînărul Marx rezidă în ceea ce s-ar putea numi „reconversiunea" conceptului de *practică*. Marx ajunge la elaborarea, în toate articulațiile sale, a acestui concept în amintitele „Teze despre Feuerbach" (1845).

Aici el arată că activitatea omenească practică are o semnificație *subiectivă*, prin forma ei, și *obiectivă*, prin conținutul ei.

Implicațiile filozofice ale acestei idei au deschis o perspectivă nouă, necunoscută pînă atunci, ea revoluționînd propriu-zis filozofia. Prin abordarea relației dintre subiect și obiect, Marx a fundamentat din punct de vedere filozofic materialist activitatea omenească practică, concepută nu numai ca activitate economică ci și ca activitate practică *revoluționară*, adică prefacerea și desăvîrșirea relațiilor sociale prin intermediul luptei de clasă.

Considerațiile lui Marx asupra conceptului de practică au în vedere omul, situația lui în societate. Abolirea vechilor stări de lucruri nu se putea face decît pe calea luptei revoluționare, pe cale practică. Astfel se va putea ajunge la societatea comunistă concepută ca umanism înfăptuit.

Umanismul tînărului Marx se află într-o indisolubilă unitate cu umanismul maturului Marx. Nu putem fi de acord în această privință cu concepția lui L. Althusser care consideră că din 1845—1846 Marx a rupt cu umanismul abordînd o problematică pur sociologică. Ca atare, de la această dată, el ar fi încetat să mai fie umanist, ajungînd la un „antiumanism teoretic", singurul compatibil cu știința.

În realitate, la Marx se evidențiază o strînsă unitate între umanism și știință, încît putem constata că elementul științific e prezent și în ceea ce Althusser numește „perioada ideologică" a activității lui Marx. Vom constata apoi că multe din preocupările tînărului Marx sînt continuate, pe o treaptă superioară, de maturul Marx.

Totodată, nu putem fi de acord cu caracterizarea pe care Althusser o face umanismului tînărului Marx. A considera că umanismul tînărului Marx este speculativ, așa cum face filozoful francez, înseamnă a ignora eforturile pe care el le făcea de a rupe cu umanismul abstract idealist speculativ, încă din 1842, apelurile sale către un umanism real.

Primită la 30 noiembrie 1974

Institutul politehnic, Iași,
Catedra de socialism științific
și filosofie

BIBLIOGRAFIE

1. Marx K., Engels F., *Scrieri din tinerețe*. Ed. polit., Buc., 1968.
2. Marx K., Engels F., *Opere*. Vol. **1**, E.S.P.L.P., Buc., 1957.
3. Marx K., Engels F., *Opere*. Vol. **3**, Ed. polit., Buc., 1958.
4. Bottigelli E., *Genèse du socialisme scientifique*. Ed. Soc., Paris, 1967.
5. Pop T., *Marx-Engels, filosofia operei de tinerețe*. Ed. Dacia, Cluj, 1973.

6. Petraşik A., *Les problèmes de l'humanisme dans les premières oeuvres de Marx*. La Pensée, nr. 96 (1961).
7. Althusser L., *Citindu-l pe Marx*. Ed. polit., Buc., 1970.

LA PROBLÉMATIQUE DE L'HOMME DANS LES OEUVRES DE JEUNESSE DE K. MARX

(Résumé)

L'auteur considère que l'homme et ses problèmes constituent une présence continuelle des oeuvres de jeunesse de K. Marx. On analyse la problématique de l'homme sous plusieurs aspects : le rapport entre la philosophie et le monde, l'émancipation humaine, l'aliénation, etc.

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI
Tomul XXI (XXV), Fasc. 1—2, 1975
Secţia VIII
ŞTIINŢE SOCIAL-ECONOMICE

C.Z.32 3.2

ASPECTE ALE DIALECTICII OBIECTIV-SUBIECTIV, SPONTAN-CONŞTIENT, ECONOMIC ŞI POLITIC ÎN CONDIŢIILE PRIMEI ETAPE A REVOLUŢIEI POPULARE DIN ŢARA NOASTRĂ

DE

I. MOCANUL

Prima etapă a revoluţiei din ţara noastră a cunoscut anumite trăsături caracteristice şi o desfăşurare determinate de condiţiile istorice obiective şi subiective şi de particularităţile dezvoltării României în cadrul regimului burghezo-moşieresc.

Sînt cunoscute împrejurările în care a început revoluţia în ţara noastră. Modul cum a fost pregătită revoluţia, forţele sociale şi politice care i-au înfăptuit sarcinile sale au determinat o anumită dinamică a raporturilor dialectice obiectiv-subiectiv, spontan-conştient, economic şi politic.

Faptul că revoluţia populară din ţara noastră s-a înfăptuit încă din prima etapă sub conducerea clasei muncitoare, în alianţă cu mase largi populare, avînd în frunte P.C.R. — forţa politică cea mai înaltă a societăţii — a asigurat realizarea transformărilor economice şi sociale obiective pe linia desăvîrşirii revoluţiei burghezo-democratice şi a trecerii la revoluţia socialistă în mod conştient. În acest cadru s-a manifestat rolul hotărîtor al factorului subiectiv conştient, a partidului comunist şi apoi a statului democrat-popular, a politicului în raport cu economicul. A început să se diminueze încă din această etapă a revoluţiei rolul spontaneităţii în dezvoltarea socială.

Rolul hotărîtor al P.C.R., a liniei sale politice s-au manifestat încă în perioada de pregătire a revoluţiei şi s-a amplificat după 23 August 1944. În condiţiile interne obiective şi subiective din timpul dictaturii militaro-fasciste şi a celor internaţionale de la sfîrşitul celui de al doilea război mondial, P.C.R. a desfăşurat o activitate politică şi organizatorică deosebit de complexă, reevaluînd o serie de concluzii şi aprecieri cu privire la diferitele forţe sociale şi politice şi a acţionat pentru înfăptuirea unităţii de acţiune a clasei muncitoare, pentru ca aceasta să-şi poată exercita rolul ce-i revenea în revoluţie şi pentru realizarea alianţei cu ţărănimea şi alte categorii sociale, interesate în transformările revoluţionare care se impuneau în mod obiectiv în ţara noastră.

După victoria insurecţiei de la 23 August a sporit rolul politic al P.C.R., acesta fiind singurul partid politic care, împreună cu P.S.D., a reuşit să grupeze în jurul său, folosind tactica de front larg, masele populare şi alte forţe democratice interesate în lupta pentru cucerirea puterii politice din mîna cercurilor reacţionare şi rezolvarea sarcinilor democratice, antifasciste şi antiimperialiste din prima etapă a revoluţiei.

Mersul evenimentelor istorice a confirmat în mod strălucit justeţea liniei politice a P.C.R., care a aplicat creator adevărurile general valabile ale marxism-leninismului la condiţiile din ţara noastră.

Aşa cum arăta tovarăşul Nicolae Ceauşescu, „Triumful insurecţiei armate de la 23 August 1944 şi desfăşurarea victorioasă a luptelor de mase în lunile ce au urmat pînă la 6 martie 1945, constituie o puternică mărturie a jus-

tetei liniei politice marxist-leniniste a partidului nostru, a strategiei și tacticii sale revoluționare. În toate aceste evenimente istorice, faptele atestă fără putință de tăgadă, capacitatea organizatorică și rolul conducător al Partidului Comunist Român" [3, pag. 639].

Rolul factorului politic în cadrul transformărilor revoluționare din prima etapă, pe linia desăvîrșirii sarcinilor revoluției burghezo-democratice, și deci a lichidării unor trăsături obiective ale dezvoltării noastre de pînă atunci, a crescut brusc o dată cu instaurarea guvernului revoluționar-democrat de la 6 martie 1945, condus de dr. Petru Groza.

Reprezentînd o cotitură în viața politică a țării, acest guvern a inaugurat procesul de formare a statului democrat-popular, care va funcționa ca un instrument principal în înfăptuirea sarcinilor economice, sociale și politice ale revoluției din țara noastră. În acest nou cadru politic, în care puterea nu mai era exercitată de clasele exploatatoare ci, în principal, de reprezentanții maselor largi populare, ai muncitorilor și țăranilor, a putut să se manifeste cu mai multă putere decît oricînd rolul și activitatea P.C.R., rolul conștiinței maselor care s-au radicalizat în procesul luptei revoluționare, a celorlalți factori subiectivi care au acționat pentru transformarea radicală a condițiilor obiective din România.

Începutul cuceririi depline a puterii din mîinile claselor exploatatoare, la 6 martie 1945 — proces deschis de victoria insurecției de la 23 August 1944 — a marcat tot mai mult sporirea rolului politicului, primatul politicului față de economic. Politicul este, după cum se știe, determinat de economic. „Politicul este expresia concentrată a economicului" [1, pag. 290] — scria Lenin. Aceasta înseamnă că politicul reflectă, în ultimă instanță, economicul și în primul rînd interesele economice ale claselor și grupurilor sociale. Deoarece politicul în sens larg înseamnă interese, voință și mobiluri de clasă obiectivate în relații și instituții politice care raportează clasele și indivizii (ca membrii ai claselor) la puterea de stat, politicul nu poate să nu aibă întîietate față de economic. Politicul are întîietate față de economic pentru că numai politicul organizează și dirijează activitatea practică a membrilor societății, a claselor și grupurilor sociale pentru realizarea intereselor lor și în primul rînd a intereselor economice. Factorului politic îi revine sarcina de a stabili în mod concret, de pe pozițiile de clasă, direcțiile și obiectivele principale, imediate și de perspectivă ale dezvoltării societății, precum și mijloacele și formele de realizare a acestora.

La noi în țară, factorul politic nou, apărut la 6 martie 1945, a jucat un rol extrem de activ asupra economicului, a vechii structuri economice și sociale. Sub conducerea Partidului Comunist Român, care a conștientizat cerințele și legitățile obiective din prima etapă a revoluției, noua putere politică — statul democrat popular — expresie a dictaturii revoluționar-democratice a proletariatului și a țărănimii, a lichidat rămășițele feudale din economia țării, prin înfăptuirea reformei agrare, a desființat moșierimea ca clasă și a acționat pentru pregătirea condițiilor de trecere rapidă, ca un proces neîntrerupt, la revoluția socialistă.

Fără existența și acțiunea factorului politic nu ar fi fost posibile transformările economice, sociale și spirituale care s-au produs în țara noastră în etapa revoluționară la care ne referim.

În legătură cu raportul dintre obiectiv și subiectiv, economic și politic, spontan și conștient în prima etapă a revoluției populare, considerăm că au început să apară elemente noi, care se vor accentua treptat, pe măsura trecerii la cea de a doua etapă a revoluției, pentru a se statornici ca fenomene permanente în condițiile edificării societății socialiste.

În primul rînd *s-a impus tot mai mult concepția politică a P.C.R.* (începînd chiar cu organizarea și declararea insurecției) și rolul său de principală forță politică, singura capabilă în cel mai înalt grad de organizare și conducere a maselor și de rezolvare a problemelor ridicate de desfășurarea revoluției. Partidul Comunist Român a fost singurul care s-a detașat, față de celelalte partide și grupări politice, prin viziunea sa științifică asupra viitorului României pen-

tru că acţiona de pe poziţiile clasei muncitoare — forţa socială cea mai înaintată a societăţii noastre şi el însuşi constituia fermentul cel mai activ şi cel mai conştient al procesului revoluţionar.

Ancorat în rezolvarea sarcinilor momentului istoric respectiv, P.C.R. a conştientizat în acelaşi timp cerinţele dezvoltării viitoare a ţării spre progres economic şi social, spre independenţă naţională, spre socialism.

P.C.R. vedea viitorul României în progresul ei multilateral care era în directă şi nemijlocită legătură cu progresul dezvoltării economice, a industrializării. Această idee a constituit problema centrală a dezbaterilor de la Conferinţa Naţională a P.C.R. din octombrie 1945 şi de fapt chintesenţa liniei sale politice în viitor, în jurul căreia partidul a grupat masele, întregul popor.

Un al doilea fenomen important, în evoluţia raportului dintre economic şi politic, spontan şi conştient în cadrul transformărilor revoluţionare, l-a constituit *manifestarea în anumite limite, a rolului factorului politic conştient în dirijarea vieţii social-economice, creşterea rolului statului,* al cărui conţinut s-a schimbat începînd de la 6 martie 1945, pe linia intervenţiei — sub conducerea clasei muncitoare — în societate.

Pentru accentuarea creşterii rolului factorului politic conştient, a partidului şi statului democrat-popular în viaţa societăţii, Conferinţa Naţională a abordat şi problema dirijării economiei, chiar în condiţiile cînd aceasta era în cea mai mare parte, în mîinile burgheziei.

În acest sens, „apreciind acţiunea de dirijare a economiei, înţeleasă pe planul larg al echilibrării şi armonizării diferitelor compartimente, ca fiind cu putinţă de realizat încă înainte de cucerirea deplină a puterii politice şi în condiţiile în care principalele mijloace de producţie se aflau în mîinile burgheziei, Conferinţa Naţională a exprimat hotărîrea partidului de a folosi această posibilitate, utilizînd poziţiile deţinute în stat de clasa muncitoare şi aliaţii săi fireşti pentru dirijarea vieţii economice în concordanţă cu interesele revoluţiei" [5, p. 184].

După cum se ştie, activitatea de dirijare şi control a statului în viaţa economică şi socială a sporit mereu : prin etatizarea Băncii Naţionale a României, prin introducerea controlului direct al statului asupra întreprinderilor industriale, printr-o serie de legi, cum a fost, spre exemplu, „Legea pentru reglementarea circulaţiei şi stabilizarea regimului juridic al imobilelor agricole", din iunie 1947, prin care se ferea ţărănimea muncitoare de tendinţele acaparatoare ale chiaburimii, etc.

Aceste măsuri au fost înfăptuite în lupta permanentă cu reprezentanţii forţelor politice care reprezentau clasele reacţionare, inclusiv cu reprezentanţii grupării burgheziei din guvern.

Referindu-se la atitudinea întregii burghezii faţă de proiectul de lege pentru crearea oficiilor industriale, Gh. Gheorghiu-Dej arăta în parlament la 14 august 1947 : „Este şi firesc ca împotriva unui proiect care îmbrăţişează în acest mod aspecte diverse şi complexe ale activităţii economico-industriale a ţării, *proiect care trebuie să introducă regulă şi ordine,* să se ridice glasul acelora pentru care haosul constituie mediul cel mai prielnic de a realiza prin mijloace speculative profit pentru ei şi pagubă pentru ţară" [6].

Oficiile industriale, înfiinţate prin această lege, au reprezentat o formă însemnată prin care statul democratic reglementa domenii importante ale vieţii economice şi „au prefigurat măsurile ulterioare, de tip socialist, privind îndrumarea şi controlul întregii economii naţionale" [5, p. 280], care s-au înfăptuit după cucerirea deplină a puterii.

Un al treilea aspect esenţial în prima etapă, care ţine de evoluţia factorului subiectiv, îl reprezintă *creşterea gradului de organizare a maselor sub conducerea partidului comunist,* ca o condiţie subiectivă necesară pentru cucerirea puterii. Aşa cum s-a arătat, P.C.R. a atras şi a organizat masele în prima etapă în fronturi largi, în funcţie de condiţiile şi particularităţile procesului revoluţionar din ţara noastră. În perioada de care ne ocupăm, practic nu a existat clasă sau grupare socială de oameni ai muncii care să nu fie atrasă şi organizată de partid.

Un rol deosebit pentru înfăptuirea sarcinilor ce stăteau în fața țării l-a avut activitatea partidului comunist în armată, atragerea acesteia de partea revoluției, ceea ce a însemnat un factor de prim ordin în asigurarea victoriei acesteia.

Sporirea rolului factorilor subiectivi și mai ales a celor politici, precum și a elementului conștient în dauna spontaneității în viața socială se va ridica pe o treaptă superioară o dată cu cucerirea deplină a puterii politice de către clasa muncitoare în frunte cu partidul ei revoluționar la 30 Decembrie 1947 și trecerea la revoluția și construcția socialistă în țara noastră.

Primită la 15 august 1974

Institutul politehnic, Iași,
Catedra de socialism științific și filosofie

BIBLIOGRAFIE

1. Lenin V. I., *Opere complete.* Vol. **42**, Ed. polit., Buc., 1966, p. 29.
2. Ceaușescu N., *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, Vol. 4, Ed. polit., Buc., 1970, p. 639.
3. Gheorghiu-Dej Gh., *Raportul politic al Comitetului Central la Conferința Națională a Partidului Comunist Român.* Scînteia, nr. *357* din 20 oct. 1945.
4. * * * *România în anii revoluției democrat-populare, 1944—1947.* Ed. polit., Buc., 1971, pp. 184, 280.
5. * * * Monitorul Oficial, partea a *III-a*, Dezbateri parlamentare ; nr. *19*, 14 august 1947.

ASPECTS DE LA DIALECTIQUE OBJECTIF — SUBJECTIF, SPONTANÉ — CONSCIENT, ÉCONOMIQUE ET POLITIQUE DANS LES CONDITIONS DE LA PREMIÈRE ÉTAPE DE LA RÉVOLUTION POPULAIRE DE NOTRE PAYS

(Résumé)

L'etude rélève le rôle déterminant des conditions objectives de Roumanie dans le déclanchement de la révolution et le rôle primordial des facteurs subjectifs conscients dans la réalisation de ses tâches. On met en évidance : le rôle du P.C.R. — facteur subjectif principal de la societé — de sa ligne politique, de son activité politique et d'organisation ; le rôle du nouveau pouvoir politique instauré le 6 mars 1945 ; le rôle de la conscience révolutionnaire des masses dans la réalisation des tâches de la révolution pendant la première étape.

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI
Tomul XXI (XXV), Fasc. 1—2, 1975
Secţia VIII
ŞTIINŢE SOCIAL-ECONOMICE

CZ.330.18

CONCEPTUL DE POLITICĂ INDUSTRIALĂ ŞI REFLECTAREA LUI ÎN PROGRAMUL P.N.L. (1919—1928)

DE

GEORGETA MACARIE

Politica industrială se încadrează în politica economică în ansamblul ei, cu care formează un tot unitar. Urmărind asigurarea de profituri burgheziei, politica industrială a acestei clase constă în complexul de măsuri economice, politice, juridice, administrative, pentru transpunerea în fapt a concepţiei de idustrializare, pentru trecerea de la situaţia de ţară agrară sau agrar industrială, la situaţia de ţară industrială, acoperirea consumului intern de produse industriale, mai ales de mijloace de producţie, din activitatea proprie şi asigurarea unui caracter industrial exportului. Conţinutul şi natura industrializării îşi pun amprenta asupra politicii industriale care, la rîndul său influenţează asupra industrializării.

Ca sferă de cuprindere, conceptul de politică industrială poate fi privit, în primul rînd, ca o politică economică ce se referă exclusiv la industrie.

Sensul ei restrîns, deşi vizează esenţa industrializării, este destul de îngust. Obiectivele cu privire la dezvoltarea industriei nu se realizează numai direct, prin măsurile luate în domeniul industrial. Industria nu este izolată, separată de celelalte ramuri ale producţiei materiale, de celelalte activităţi economice. Multe dintre obiectivele urmărite în domeniul industrial pot fi realizate numai printr-o activitate corelată cu diverse alte sectoare economice şi prin intermediul lor. Dezvoltarea industrială este, în parte, efectul propagat al unor măsuri fiscale, bugetare, valutare, de credit, de apărare, etc. De aceea, conceptul de politică industrială trebuie privit şi în sens mai larg, ca totalitatea politicii economice în directă legătură cu dezvoltarea industriei, ca un ansamblu de măsuri economice, politice şi sociale ce converg în final spre industrializare. În această accepţiune trebuie avută în vedere politica de creditare şi finanţare a industriei, politica faţă de capitalul străin, politica vamală, politica preţurilor, politica fiscală, politica de pregătire a cadrelor tehnice, politica de transport, politica proprietăţii industriale, politica de organizare a industriei în ansamblul ei, politica raporturilor sociale dintre proprietarii mijloacelor de producţie şi ai forţei de muncă. Se înţelege că în sfera politicii industriale nu pot fi cuprinse decît acele aspecte ale politicii enunţate mai sus care vizează industria.

În ceea ce priveşte conţinutul politicii industriale, el depinde înainte de toate, de nivelul la care a ajuns dezvoltarea forţelor de producţie, atît în ţara respectivă cît şi pe plan mondial. În România, care a păşit mai tîrziu decît ţările din apusul Europei la capitalism, clasele exploatatoare aflate la conducerea statului nu şi-au pus pînă la primul război mondial problema dezvoltării principalelor ramuri industriale. Ideile progresiste ale unor oameni de ştiinţă patrioţi, referitoare la asigurarea unei puternice temelii industriale, nu au găsit ecou în rîndul forţelor guvernante. Legea pentru încurajarea industriei naţionale din 1887, ca şi cea din 1912, prevedeau că „orice" industrie care aduce un profit ţării prin prelucrarea materiei prime merită să fie încurajată de către

stat. Problema ramurilor de bază începe să se situeze în centrul politicii industriale a burgheziei autohtone abia după război. În funcţie de nivelul la care ajunsese această ramură pe plan mondial, în principalele ţări capitaliste, independenţa economică faţă de străinătate putea fi asigurată numai pe baza dezvoltării industriei grele. Dar în afara propunerilor făcute de M. Manoilescu cu privire la stabilirea unor criterii ştiinţifice în determinarea ramurilor cărora să li se acorde prioritate, s-a făcut prea puţin de către stat în direcţia dezvoltării industriei grele.

Conţinutul politicii industriale depinde şi de natura relaţiilor de producţie în cadrul cărora se înfăptuieşte, de forţele sociale care se află la conducerea statului, de obiectivele urmărite. Astfel, ca orice politică economică, politica industrială este în funcţie de autoritatea care o concepe şi o aplică, de premisele teoretice de la care porneşte, de conţinutul şi scopul pe care-l urmăreşte, de grupările sociale care o aplică şi interesele care o pun în mişcare, de instrumentele cu care se realizează, rezultatele care se obţin şi implicaţiile pe care le generează. Politica industrială se găseşte într-un raport relativ cu necesităţile şi posibilităţile de realizare a scopului. Ca urmare, politica industrială capătă anumite trăsături, se bazează pe anumite principii izvorîte din condiţiile concrete ale procesului de industrializare. Asemenea principii nu au valabilitate generală, nu au valoare universală, nu pot fi aplicate oricînd şi oriunde.

În perioada primului deceniu interbelic, în conformitate cu condiţiile naturale ale României şi cu interesele poporului român ar fi trebuit şi s-ar fi putut dezvolta ramurile de bază ale industriei care asigurau independenţa economică a ţării : metalurgia, construcţia de maşini, energetica, chimia. Dar perioada aceasta a fost dominată de guvernarea liberală. Ca reprezentant al marii burghezii industrial-bancare P.N.L. a promovat, pe fondul cerinţelor obiective, o politică de creştere industrială corespunzătoare intereselor grupării exploatatoare în numele căreia acţiona. În condiţiile în care burghezia, datorită însăşi naturii ei de clasă, nu avea un program de industrializare fundamentat a cărui înfăptuire să o urmărească treptat în practică, interesele de grup şi de moment ale burgheziei au devenit cauze imediate ale dezvoltării industriale. În acest context social-economic al vremii, cerinţele obiective ale dezvoltării nu au răzbătut decît parţial în unele măsuri de politică industrială.

Forţa burgheziei, creşterea rolului ei în cadrul coaliţiei cu moşierimea, extinderea dominaţiei ei asupra societăţii, depindeau de dezvoltarea industriei şi a sistemului bancar, fapt reflectat, într-o anumită măsură, în programele P.N.L. şi în programele de guvernare. Aproape toate programele P.N.L., începînd cu cel din 1861, au prevăzut măsuri privind crearea, extinderea şi consolidarea sistemului financiar şi de credit capitalist. În programul din ianuarie 1911 se introduce pentru prima dată ideea creării Creditului Industrial în scopul dezvoltării industriei naţionale. De asemenea, toate programele P.N.L. cu excepţia celor din 1861 şi 1906, au prevăzut măsuri pentru încurajarea şi dezvoltarea industriei.

Se remarcă faptul că, deşi P.N.L. era reprezentantul politic al marii burghezii industrial-bancare, deşi în activitatea sa a urmărit crearea şi consolidarea marii industrii autohtone şi a sistemului bancar naţional, cărora le-a acordat avantaje nete faţă de celelalte domenii ale activităţii economice, totuşi în nici unul dintre programele P.N.L. nu întîlnim situarea pe prim plan a industriei şi nici enunţarea unor principii mai radicale în această direcţie. Inclusiv în programul adoptat la congresul general al P.N.L. din noiembrie 1921, măsurile privind dezvoltarea industriei sînt voalate, încadrate în dezvoltarea economică de ansamblu a ţării, după prevederile referitoare la dezvoltarea agriculturii. Ele se subînţeleg mai mult din contextul general al programului. În schimb problemele referitoare la agricultură şi ţărănime ocupă primele locuri, bineînţeles în ordinea enunţării lor, nu şi a practicii liberale.

Considerăm că acest mod de abordare reprezenta o chestiune de ordin tactic-politic. Într-o ţară în care patru cincimi din populaţie o constituia ţărănimea, era absolut necesar pentru un partid care încerca să-şi creeze aderenţă în mase şi voturi imediate, să-şi îmbrace haina unui partid preocupat de rezolvarea problemelor ţărăneşti.

Programul P.N.L. din noiembrie 1921, spre deosebire de toate celelalte anterioare [1]), are un mai accentuat caracter capitalist. Nu trebuie să se deducă de aici că celelalte programe ar fi dat o altă orientare politicii liberale, ci faptului că programul din 1921 oglindea problematica unor relaţii de producţie capitaliste mai mature, a unor contradicţii ajunse la un grad mai înalt de accentuare, a căror soluţionare se încerca în cadrul capitalist. În acest sens, pe prim plan sînt enunţate preocupările pentru înlăturarea conflictelor dintre muncă şi capital, măsuri sociale muncitoreşti, probleme agrare. De asemenea, un loc însemnat ocupă chestiunea raporturilor cu capitalul străin, a instituirii de noi impozite, problema instituţiilor bancare.

Oricum însă, o asemenea orientare se înscrie, într-o anumită măsură, pe linia cerinţelor obiective ale dezvoltării forţelor de producţie, depăşind orientarea ţărănistă. Programul partidului ţărănesc, tot din noiembrie 1921, mergea pe linia „primatului ţărănesc şi agrar" în viaţa economică. El se pronunţa împotriva industriei mari autohtone, considerînd că „statul român nu poate fi decît un stat ţărănesc pentru că poporul român este un popor de ţărani" [1, p. 8]. În ceea ce priveşte creşterea industriei, programul prevedea numai dezvoltarea meşteşugurilor şi a industriei de prelucrare a produselor agricole [2]). O dată cu fuziunea partidului ţărănesc cu partidul naţional s-a accentuat caracterul burghez al noului partid rezultat, datorită faptului că partidul naţional cuprindea o parte a marii burghezii industrial-bancare ardelene. Ca urmare, programul P.N.Ţ. din octombrie 1926, deşi sublinia de la început că „Producţia principală a ţării fiind agricultura, interesele propăşirii acesteia nu vor fi subordonate intereselor unui industrialism forţat şi artificial" [2, p. 10], prevedea totuşi pe lîngă dezvoltarea industriei ţărăneşti şi a industriei mijlocii şi mari în ţară.

Problemele privind dezvoltarea industrială a României au fost direct şi clar redate de liberali în programele lor de guvernare, sau în diferite expuneri ale conducătorilor P.N.L. Încă în manifestul către ţară din 1911, Ion I. C. Brătianu menţiona că „România nu poate rămîne o ţară exclusiv agrară" şi că liberalii vor încuraja „o adevărată industrie naţională". Analiza activităţii celor două guverne liberale arată că în această perioadă burghezia a urmărit, mai ales, să devină stăpînă a capitalului bancar şi să dezvolte industria prin măsuri de protecţie şi încurajare. În politica economică practicată, liberalii nu s-au condus întru totul după program, ci au acţionat în special sub impulsul influenţelor de moment.

După declaraţiile lui Ion I. C. Brătianu, politica liberală a primei guvernări a urmărit integrarea tuturor provinciilor ţării în mecanismul unic al economiei naţionale şi refacerea economică. Dar aceste probleme ca şi dezvoltarea economică, în special industrială, ulterioară au fost tratate din punct de vedere al marii burghezii industrial-bancare, pe baza concepţiei „prin noi înşine" [3] şi prin folosirea pe scară largă a statului [4].

Primită la 1 martie 1974

Institutul politehnic, Iaşi,
Catedra de economie politică

---

[1]) Programele P.N.L. din 1861, 1887, 1892, 1906 şi 1911.

[2]) „În primul rînd — se spune în program — se va încuraja şi organiza industria ţărănească folosindu-se: îndemînarea artistică a ţăranului, timpul liber mai ales de iarnă, puterea de mişcare a apelor şi altor forţe, organizarea cooperativă" şi industria care „pune în valoare mai mare bogăţiile agricole" [1, p. 8].

BIBLIOGRAFIE

1. * * * *Proiectul de program al partidului țărănesc.* Ed. „Viața Românească", 1921.
2. * * * *Programul și statutele P.N.Ț.* Buc., 1926.
3. Macarie G., *Prin noi înșine — conținut și formă.* Bul. Inst. polit., Iași, XIX (XXIII), 3—4, s. VIII (1973).
4. Macarie G., *Statul și industria autohtonă.* An. Univ. „Al. I. Cuza" Iași, s. II, Șt. econ., XVII (1971).

LA POLITIQUE INDUSTRIELLE ET SA RÉFLEXION DANS LE PROGRAMME DU PARTI NATIONAL-LIBÉRALL (1919—1928)

(Résumé)

On présente le contenu et les caractéristiques de la politique industrielle de la bourgeoisie, leur réflexions dans le programme du P.N.L. vis à vis du programme du parti national paysan et de la réalité.

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI
Tomul XXI (XXV), Fasc. 1—2, 1975
Secţia VIII
ŞTIINŢE SOCIAL-ECONOMICE

C.Z.331

IMPLICAŢII ALE DEZVOLTĂRII ENERGETICII ASUPRA PRODUCTIVITĂŢII MUNCII

DE

MARIA PONTA

Printre multiplele implicaţii ale dezvoltării energeticii un rol însemnat revine creşterii productivităţii muncii. Articolul îşi propune să analizeze evoluţia corelaţiei dintre consumul de energie electrică şi productivitatea muncii din industrie.

Programul Partidului Comunist Român de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi înaintare a României spre comunism stabileşte, printre direcţiile principale ale dezvoltării industriei, pe prim plan, dezvoltarea bazei proprii de materii prime şi resurse energetice şi aplicarea unei politici de folosire raţională a tuturor resurselor energetice şi de materii prime. „Dezvoltarea energiei electrice, a diferitelor surse de energie şi combustibil, subliniază Programul partidului, va urmări atingerea necesităţilor industriei şi populaţiei în condiţii optime, pornindu-se de la criterii de economicitate ştiinţific fundamentate" [1, p. 51].

Creşterea însemnată a producţiei proprii de produse energetice primare permite creşterea consumului de energie solicitat de dezvoltarea impetuoasă economică şi tehnologică a României şi intensificarea participării ţării noastre la circuitul economic mondial. În anul 1975, consumul de energie al României va ajunge la 84 milioane tone combustibil convenţional faţă de circa 11,6 milioane tone c.c. cît reprezenta acest consum în anul 1950 [4, p. 4]. Consumatorul principal de produse energetice primare şi de energie electrică este industria. Sub formă de energie electrică industria consuma la nivelul anului 1973 peste 73% din totalul resurselor de energie electrică [3, p. 111]. Ponderea mult mai ridicată a consumului de energie electrică din industria ţării noastre în comparaţie cu ţările dezvoltate semnifică dinamismul industriei româneşti şi crearea condiţiilor pentru modernizarea acesteia, pe de o parte, şi ponderea încă redusă a ramurilor de înaltă tehnicitate, caracterizate prin cheltuieli materiale (în care se includ şi cele de energie) scăzute, pe de altă parte. Menţinerea rolului hotărîtor al industriei în consumurile energetice, în etapa actuală, este însoţită de reducerea consumurilor specifice ca urmare a perfecţionării mijloacelor de producţie destinate utilizării energiei, îmbunătăţirii structurii producţiei industriale, etc. Astfel, indicele mediu de consum de energie primară raportat la 1 milion lei producţie industrială va ajunge în 1975 la circa 80 tone c.c. faţă de 110 tone c.c. în 1970 şi 220 tone c.c. în 1960 [4, p. 4].

În stadiul actual al tehnicii, introducerea pe scară largă a energiei electrice condiţionează nivelul tehnic al producţiei deoarece ea este principala forţă motrice care pune în mişcare o masă tot mai mare de unelte de muncă, fiind premisa mecanizării, automatizării şi cibernetizării producţiei. Determinînd nivelul tehnic al producţiei, participînd nemijlocit la efectuarea anumitor procese tehnologice, cum sînt cele electrotermice, electrochimice etc., energia electrică inten-

sifică procesele de producţie, contribuind la economisirea muncii sociale, la creşterea productivităţii muncii.

Prin amplasarea unor mari consumatori de combustibili şi energie electrică în apropierea surselor de extracţie şi a centralelor electrice, energetica contribuie la dezvoltarea industriei şi economiseşte munca socială influenţînd şi pe această cale favorabil creşterea productivităţii muncii. În acelaşi timp, datorită transportabilităţii ei, energia electrică contribuie la îmbunătăţirea repartiţiei teritoriale a industriei pe tot cuprinsul ţării. Din sublinierile de mai sus rezultă că între productivitatea muncii şi consumul de energie electrică există o legătură cauzală. Această corelaţie este diferită de la o ţară la alta, în funcţie de nivelul tehnic al producţiei. Ţara noastră depune eforturi susţinute pentru reducerea decalajului ce o desparte de ţările dezvoltate în privinţa înzestrării electroenergetice a muncii şi creării condiţiilor favorabile creşterii productivităţii muncii. În anul 1975, producţia de energie electrică va ajunge, potrivit prevederilor planului cincinal, la peste 61 miliarde kWh, urmînd ca la sfîrşitul anului 1980 să producem 75—80 miliarde kWh, iar în anul 1990, 130—140 miliarde kWh [2, p. 80]. La o creştere a producţiei de energie electrică cu 30—39%, în viitorul cincinal, productivitatea muncii din industrie va spori cu 38—42% [2, p. 17]. Deşi creşterea productivităţii muncii este rezultatul interacţiunii unui complex de factori, considerăm că unele tendinţe pot fi apreciate după corelaţia dintre creştrea consumului de energie electrică şi creşterea productivităţii muncii pe care o prezentăm în continuare [3, p. 75, 76, 127].

Tabelul 1

Evoluţia consumului de energie electrică şi a productivităţii muncii

Ramura	Consumul de energie electrică pe lucrător kw/h			Creşterea productivităţii muncii în 1973 faţă de 1965=100	Coeficientul de corelare*)
	1965	1973	1973/1965		
Industria republicană	7925	15190	191	183	1,04
Metalurgie feroasă	16808	33719	200	198	1,01
Metalrrgie neferoasă	10818	50420	466	176	2,64
Construcţia de maşini	3500	5626	160	191	0,84
Chimie	33186	42856	129	222	0,58
Materiale de construcţii	13022	22867	175	178	0,98
Industria textilă	3093	5143	166	148	1,12

*) Calculat ca raport dintre creşterea consumului de energie electrică şi creşterea productivităţii muncii.

În industria republicană ca şi în cele cîteva ramuri menţionate în tabel, creşterea consumului de energie electrică a fost însoţită de creşterea productivităţii muncii. Dacă pe total industrie, creşterea consumului de energie electrică devansează în perioada 1966—1973 creşterea productivităţii muncii, pe ramuri corelaţia se prezintă diferit. Astfel, în metalurgia feroasă şi neferoasă ca şi în industria textilă, creşterea consumului de energie electrică devansează în perioada menţionată sporirea productivităţii muncii, în timp ce în industria construcţiilor de maşini şi chimică, consumul de energie electrică a sporit mult mai lent faţă de creşterea productivităţii muncii.

Aprecierea mai exactă a eficienţei consumului de energie electrică, oglindită în creşterea productivităţii muncii necesită însă şi urmărirea dinamicii nivelului relativ al consumului din diferite ramuri faţă de consumul din industrie=100. Deşi, în industria chimică, de exemplu, dinamica consumului de energie electrică este devansată de dinamica productivităţii muncii, după cum rezultă din tabelul

prezentat, consumul pe lucrător din această ramură era în anul 1973 de 2,8 ori mai mare faţă de media consumului pe total industrie şi de peste 4 ori mai mare în anul 1965. Industria construcţiilor de maşini se caracterizează printr-o eficienţă mai mare a consumului de energie electrică. Devansarea creşterii consumurilor de energie electrică de către creşterea productivităţii muncii în această ramură s-a realizat în condiţiile în care consumul de energie electrică pe lucrător reprezenta doar 37,0% din consumul mediu pe industrie în anul 1973 şi 44,1% în anul 1965.

Rezultă că, modernizarea structurii industriei prin intensificarea dezvoltării ramurilor de vîrf pe baza celor mai noi realizări ale ştiinţei şi tehnicii, în special industria construcţiilor de maşini, unele subramuri ale industriei chimice, etc., şi limitarea producţiei produselor energofage la strictul necesar consumului intern, permite creşterea productivităţii muncii cu consumuri mai mici de energie electrică.

În ultimă instanţă, aportul energeticii la creşterea productivităţii muncii se concretizează în creşterea ponderii industriei în produsul social şi venitul naţional. În anul 1970, industria consuma 77,7% din totalul consumului net de energie electrică în timp ce ponderea industriei în produsul intern brut era de 58,8%. Deci ponderea în consumul de energie electrică era de 1,32 ori mai mare faţă de ponderea industriei în produsul intern. În acelaşi an, raportul dintre aceşti doi indicatori era de : 1,9 în Cehoslovacia, 1,9 în Franţa, 1,03 în R.D.G., 0,99 în R.F.G., 0,96 în Regatul Unit şi 0,95 în S.U.A. [5, p. 21], ceea ce semnifică o eficienţă mai mare în aceste ţări, a folosirii energiei electrice. De asemenea, consumul de resurse energetice la o unitate de venit naţional este în ţara noastră de 2—2,2 ori mai mare decît cel pe care-l realizează ţările dezvoltate. Aceşti indicatori subliniază importanţa realizării programului Partidului Comunist Român cu privire la dezvoltarea bazei energetice şi creşterea eficienţei folosirii ei. Înfăptuirea acestui program va situa ţara noastră sub aspectul consumului de energie primară şi de energie electrică pe 1 dolar venit naţional, după cum prevăd Directivele Congresului al XI-lea al P.C.R., la nivelul ţărilor avansate din punct de vedere economic, pînă în anul 1990.

Primită la 10 martie 1974

Institutul politehnic, Iaşi,
Catedra de economie politică

BIBLIOGRAFIE

1. * * * *Programul Partidului Comunist Român de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi de înaintare a României spre comunism.* Ed. polit., Buc., 1974.
2. * * * *Directivele Congresului al XI-lea al P.C.R. cu privire la planul cincinal 1976—1980 şi liniile directoare ale dezvoltării economico-sociale a României pentru perioada 1981—1990.* Ed. polit., Buc., 1974.
3. * * * *Anuarul statistic al R.S.R.* D.C.S., 1974.
4. Herescu I. V., *Baza energetică a economiei şi electrificarea ţării.* Rev. economică, nr. *19,* 1974.
5. Nitu V., Costin E., Mustaţă V., *Raportul dintre consumul net de energie electrică şi venitul naţional.* Probleme economice, nr. 1, 1974.

DES CONSÉQUENCES DU DÉVELOPPEMENT DE L'ÉNERGÉTIQUE SUR LA PRODUCTIVITÉ DU TRAVAIL

(Résumé)

Parmi les multitudes des implications du développement de l'énergétique un rôle speciale revient à l'acroissement de la productivité du travail.

On analyse l'évolution de la corélation entre la consummation d'énergie électrique et la productivité du travail dans les principales branches de l'industrie roumaine.

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI
Tomul XXI (XXV), Fasc. 1—2, 1975
Secţia VIII
ŞTIINŢE SOCIAL-ECONOMICE

C.Z.331

MUTAŢII ÎN STRUCTURA POPULAŢIEI OCUPATE DIN JUDEŢUL IAŞI [1])

DE

I. D. ADUMITRĂCESEI şi L. MOSCOVICI

Adîncile prefaceri economico-sociale, cunoscute de fiecare judeţ în anii socialismului, includ şi mutaţiile survenite în structura forţei de muncă. Analiza unora dintre aceste mutaţii pe cadrul judeţului Iaşi, efectuată pe baza ultimelor două recensăminte ale populaţiei şi a balanţei forţei de muncă din 1973, poate fi utilă pentru fundamentarea deciziilor privind dezvoltarea în perspectivă a judeţului în ansamblu şi a diferitelor categorii de localităţi.

Înfăptuirea politicii P.C.R. de dezvoltare armonioasă a economiei naţionale în profil teritorial, se reflectă şi în evoluţia favorabilă înregistrată de profilul economico-social al judeţului Iaşi. Pe baza angrenării crescînde a judeţului nostru în procesele de industrializare socialistă, modernizare a agriculturii şi dezvoltare a serviciilor, populaţia ocupată a cunoscut dinamici diferenţiate simţitor pe sectoare economice (tabelul 1).

Tabelul 1

Dinamica populaţiei ocupate, pe sectoare economice, în judeţul Iaşi (1956 = 100)

Sectorul economic	1966	1973	1980
Total populaţie ocupată	118	121	131
Agricultură	105	85	64
Industrie şi construcţii	172	291	469
Servicii	149	185	234

Faţă de creşterea populaţiei totale ocupate, populaţia utilizată în agricultură a prezentat, între ultimele două recensăminte, o slabă creştere, urmată de o scădere accentuată, în timp ce dinamica populaţiei ocupate în celelalte sectoare a fost superioară mediei judeţene. Totodată, se remarcă o creştere mai rapidă în perspectivă a populaţiei ce activează în sectoarele neagricole. Astfel, faţă de 1956, populaţia ocupată în industrie şi construcţii a fost mai mare cu 72% în 1966 şi cu 191% în 1973, estimîndu-se o majorare de circa 369% pentru 1980.

---

[1]) Extras din comunicarea „Mutaţii în structura economică şi pe medii a populaţiei din judeţul Iaşi", prezentată la Sesiunea ştiinţifică jubiliară dedicată celei de-a XXX-a aniversări a eliberării României de sub dominaţia fascistă, Iaşi, 17—18 august 1974.

Ca urmare a dinamicilor menționate, populația ocupată din județul Iași cunoaște un proces intens de restructurare. La fel ca pe întreaga țară, în județul nostru are loc redistribuirea unei părți crescînde din populația agricolă în favoarea sectoarelor neagricole. Ponderea populației ocupate în agricultură s-a redus de la aproape 75% în 1956 la 52,5% în 1973, urmînd ca în 1980 să ajungă la circa 36%, în timp ce ponderea populației ce activează în sectoarele neagricole s-a majorat în mod corespunzător. Ca efect direct al industrializării socialiste, sporește tot mai mult ponderea populației ocupate în industrie și construcții: de la 10% în 1956 a ajuns la aproape 25% în 1973, prevăzîndu-se să atingă, în 1980, circa 37%, depășind astfel ponderea agriculturii. Și ponderea populației utilizate în sfera serviciilor este în creștere, însă aceasta se realizează cu o rată relativ redusă.

Restructurarea populației ocupate are loc, în cadrul județului, cu o intensitate diferită de la o categorie de localități la alta (tabelul 2).

Tabelul 2

Structura populației ocupate, pe sectoare economice și categorii de localități, în județul Iași (procente)

Categoria de localități	Agricultură			Industrie și construcții			Servicii		
	1966	1973	1980	1966	1973	1980	1966	1973	1980
Municipii și orașe	9,5	5,8	3,3	41,6	46,2	55,9	48,9	48,0	40,8
Comune suburbane	78,4	47,4	40,2	9,6	20,0	20,3	12,0	32,6	39,5
Comune rurale	88,0	75,8	60,0	4,5	14,6	24,6	7,5	9,6	15,4

Pe ansamblul orașelor din județul nostru, se remarcă o reducere simțitoare a ponderii populației agricole, concomitent cu o creștere ceva mai accentuată a populației industriale, în timp ce ponderea populației ocupate în sectorul serviciilor s-a menținut aproape constantă, estimîndu-se însă o anumită reducere în perspectivă. În aceste tendințe generale, fiecare oraș se integrează în mod diferențiat, în funcție atît de profilul economico-social moștenit, cît și de cel preconizat pentru viitor.

În anii socialismului, municipiul Iași a trecut de la un profil preponderent terțiar, cu o slabă industrie, la un profil economico-social complex, în cadrul căruia dezvoltarea intensă și multilaterală a industriei se îmbină armonios cu activitățile de învățămînt, știință, cultură și ocrotirea sănătății. Ca urmare, ponderea populației ocupate în industrie și construcții a sporit mereu, ajungînd la 48,3% în 1973, iar pentru anul 1980 estimîndu-se la circa 55%. În același timp, ponderea populației agricole s-a stabilizat la aproximativ 2%, iar cea a populației utilizate în sectorul serviciilor a înregistrat o reducere treptată (de la 51,3% în 1966 la 49,5% în 1973), continuînd însă să păstreze un loc important în profilul municipiului nostru (în 1980, va reprezenta circa 43%).

Pe baza înfăptuirii industrializării, se modifică treptat și profilul celorlalte orașe din județul Iași. În 1966, în ansamblul populației ocupate, la Pașcani, agricultura deținea ponderea cea mai mare, iar la Hîrlău și Tg. Frumos, ea era încă precumpănitoare. Deși de atunci au trecut numai 8 ani, situația menționată a fost deja depășită. Prin dezvoltarea industriei și serviciilor, profilul celor trei orașe a început să devină mai complex. În această direcție, este necesar însă să se intensifice eforturile. „Încă în acest cincinal — a indicat secretarul general al partidului nostru, la Conferința organizației județene din 1973 — trebuie să dezvoltăm mai puternic Pașcaniul și Tg. Frumos. Să ne gîndim ca și Hîrlăul să se ridice la un grad de industrializare, de viață economică mai avan-

sată". Înfăptuirea acestei orientări va permite ca ponderea populaţiei ocupate în industrie şi construcţii să sporească la Paşcani de la 36,1% în 1973 la 69% în 1980, la Hîrlău — de la 20,7% la 60%, iar la Tg. Frumos — de la 29,4% la circa 35%.

Şi în structura economică a populaţiei de la sate se produc modificări importante. Aşa cum rezultă din tabelul 2, aceste mutaţii prezintă aceleaşi direcţii principale ca şi cele realizate în oraşe: restrîngerea ponderii agriculturii şi extinderea ponderii industriei-construcţiilor şi a serviciilor. Pe ansamblul satelor din judeţul Iaşi, ponderea populaţiei agricole s-a redus de la 87,5% în 1966 la 73,7% în 1973, urmînd ca în 1980 să ajungă la circa 58%, în timp ce ponderea populaţiei neagricole s-a majorat, între aceeaşi ani, de la 12,5% la 26,3%, iar în 1980 va atinge circa 42%. Astfel are loc o apropiere treptată a satului de oraş şi sub aspectul structurii forţei de muncă pe sectoare economice.

Restructurarea populaţiei ocupate de la sate este mai intensă în comunele suburbane din judeţul nostru. În cadrul acestora, agricultura deja nu mai concentrează majoritatea forţei de muncă, sporind simţitor ponderea populaţiei ocupate în domeniul serviciilor. Această tendinţă este generată de faptul că în aceste comune este cazată o parte însemnată din forţa de muncă folosită în oraşe (mai ales în municipiul Iaşi). În comunele rurale ale judeţului Iaşi, populaţia agricolă continuă să precumpănească, deşi ponderea ei este în scădere. Totodată, o parte crescîndă din forţa de muncă a acestor comune activează în ramurile neagricole. Pentru 1980, această parte este estimată la aproximativ 40%, din care aproape 25% va fi ocupată în industrie şi construcţii, iar peste 15% în servicii. Ca urmare, tot mai multe sate vor trece de la un profil preponderent agricol la un profil mixt sau chiar la unul preponderent neagricol.

Analiza efectuată evidenţiază că, în anii socialismului, structura populaţiei ocupate din judeţul Iaşi a cunoscut o evoluţie pozitivă, fără însă a fi ajuns la nivelul structurii medii naţionale. De aceea, este necesar ca procesul de restructurare a forţei de muncă a judeţului, în favoarea ramurilor neagricole, să continue mai intens în perspectivă. Înfăptuirea prevederii din Directivele Congresului al XI-lea al P.C.R. privind „asigurarea preponderenţei industriei în toate judeţele", va avea, fără îndoială, şi efectul menţionat.

Primită la 12 noiembrie 1974

Institutul politehnic, Iaşi,
Catedra de economie politică

DES CHANGEMENTS EN STRUCTURE DE LA POPULATION OCCUPÉE DU DÉPARTEMENT DE IASSY

(Résumé)

Après la présentation de la dynamique de la population occupée du département de Iassy, on analyse quelques aspects de l'évolution de la structure de cette population, dans les annés du socialisme.

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI
Tomul XXI (XXV), Fasc. 1—2, 1975
Secţia VIII
ŞTIINŢE SOCIAL-ECONOMICE

C.Z.331.041

STUDIU PRIVIND APLICAREA PRINCIPIILOR ERGONOMICE ÎNTR-O SECŢIE CHIMICĂ DE CONDIŢIONARE

DE

EUGEN POPA, MONICA VOICU şi C. FILIPOVICI

Studiul efectuat a urmărit analiza condiţiilor de muncă existente într-o secţie de condiţionare, în scopul creşterii gradului de confort în muncă, el permiţînd totodată creşterea productivităţii muncii şi îmbunătăţirea raporturilor om-mijloace de muncă-mediu.

Întrucît această secţie prin dezvoltarea activităţii îşi deplasează o parte din procesul de fabricaţie într-o secţie nouă au fost analizate elemente de proiectare ergonomică necesare elaborării proiectului dezvoltării menţionate în condiţii cît mai complete.

Etapele parcurse în acest studiu sînt cele cunoscute în metodologia unei analize ergonomice.

Din analiza critică a situaţiei existente s-au constatat următoarele condiţii de muncă necorespunzătoare :

a) poziţia obositoare a muncitoarelor de la maşina de umplut tuburi ;

b) numărul mare de operaţii pe care trebuie să le execute acestea pentru verificarea dozei şi deservirea locului de muncă ;

c) timpul insuficient pentru odihnă şi necesităţi fireşti la toate muncitoarele din secţie ;

d) activităţi auxiliare la ambalare care scot din ritmul normal pe operatoare ;

e) nivelul de monotonie şi stereotipie ridicat ;

f) poziţie ortostatică de lucru, obositoare la capătul benzilor transportoare ;

g) lipsa de concordanţă între ritmul benzii şi posibilităţile muncitoarelor care execută operaţiile de împachetare ;

h) iluminatul necorespunzător şi gradul de monotonie ridicat la locul de muncă ştampilare ;

i) aerul viciat din secţie ;

j) lipsa unei cromatici adecvate în întreaga încăpere şi a unei munci funcţionale, care să reducă gradul de monotonie şi oboseală ;

k) dotarea necorespunzătoare a secţiei cu o sală de mese, vestiare, grup sanitar, etc.

Din cercetările făcute au rezultat mai multe propuneri de îmbunătăţire a condiţiilor de muncă în secţia existentă.

1° Înlocuirea scaunelor şi meselor existente cu scaune şi mese ergonomice a căror dimensiuni au fost alese ţinînd seama că în secţie lucrează numai femei. În fig. 1 se prezintă principalele dimensiuni ale unui loc de muncă din cele analizate pentru poziţia şezînd. În tabelul 1 sînt prezentate principalele dimensiuni ale acelui loc de muncă.

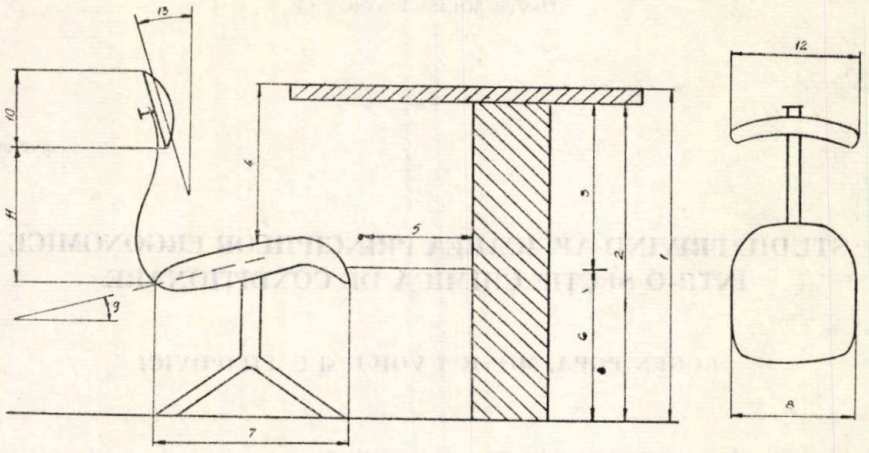

Fig. 1. — Principalele dimensiuni ale locului de muncă pentru poziţia şezînd

Tabelul 1

Principalele dimensiuni ale locului de muncă

Nr. crt.	Specificaţia	Condiţia	U/M	Dimensiuni pentru femei
1	Înălţimea de la sol la suprafaţa superioară a mesei de lucru	optimă	mm	670
2	Înălţimea de la sol a mesei de lucru	minimă	mm	620
3	Înălţimea de la suprafaţa de şezut a scaunului la suprafaţa inferioară a mesei de lucru	minimă	mm	170
4	Înălţimea de la scaun la suprafaţa superioară a mesei de lucru	optimă	mm	160
5	Adîncimea spaţiului de degajare a picioarelor sub masă la înălţimea genunchiului	minimă	mm	430
6	Înălţimea de la suprafaţa de şezut a scaunului de la sol sau la suportul pentru picioare	reglabilă între	mm	360—460
7	Adîncimea suprafeţei de şezut	optimă	mm	480
8	Lăţimea suprafeţei de şezut	minimă	mm	410
9	Înclinarea suprafeţei de şezut	optimă	grade	7°
10	Înălţimea spătarului	optimă	mm	175
11	Ridicarea spătarului deasupra scaunului	marginea inferioară	mm	200
12	Lăţimea spătarului	optimă	mm	325
13	Înclinarea spătarului	zonă utilă	grade	25°

2° Eliminarea operaţiei de verificare a dozei din activitatea operatoarei şi executarea ei numai de către operatoarea principală şi controloarea CTC.

3° Preluarea operaţiilor de alimentare a locurilor de muncă de către un muncitor auxiliar care să deservească întreaga secţie.

4° O cromatică adecvată conform tabelelor 2 sau 3.

5° Redistribuirea pauzei de muncă şi mărirea duratei acesteia de la 15 la 25 minute pentru a menţine un ritm de lucru ridicat şi mai uniform, ţinînd seama de graficul variaţiei ritmului de muncă pe cursul unui schimb ; cele 15 minute existente să se acorde în continuare între orele 5—10, 5 minute la ora 8, 5 minute la ora 12.

Pe baza deficienţelor constatate din punct de vedere al confortului prezentăm în continuare cîteva propuneri mai importante în noua secţie.

Tabelul 2

Condiţii de muncă	Suprafaţă	Culori propuse
Lucrări curate desfăşurate în localuri mari	pereţi	verde deschis
	baza	gri deschis
	bordura	crem
	uşi şi pervazuri	verde mijlociu
	maşini şi mobilier	gri mijlociu

1° Amplasarea utilajelor în funcţie de condiţiile impuse de procesul tehnologic şi de spaţiul repartizat secţiei.

2° Stabilirea unor trasee de transport a produselor fabricate care să le asigure sterilitatea.

3° Stabilirea unei ventilaţii generale şi instalarea de nişe la fiecare loc de muncă unde se produc degajări de gaze rezultate din procesul tehnologic.

4° Aplicarea unei combinaţii de culori care să dea senzaţie de răcoare ţinînd seama că datorită condiţiilor de fabricaţie vor avea loc degajări de cantităţi mari de căldură.

Tabelul 3

Condiţii de muncă	Suprafaţa	Senzaţia de răcoare
Localuri mijlocii	pereţi	verde deschis
	baza	gri deschis
	bordura	crem
	uşi şi pervazuri	verde normal
	mobilier şi maşini	gri normal

Eficienţa economică a studiului ca urmare a îmbunătăţirilor de confort propuse constă în creşterea volumului producţiei şi a productivităţii muncii cu 8,3% pe seama creşterii randamentului în muncă şi considerînd totodată că numărul de operatoare rămîne constant.

Primită la 12 februarie 1974

Institutul politehnic, Iaşi,
Catedra de organizare şi planificare

BIBLIOGRAFIE

1. Anghelescu V., *Elemente de ergonomie aplicată.* Ed. polit. Buc., 1971.
2. Popescu El. ş.a., *Ghid ergonomic.* Ed. Dacia, 1972.
3. Unguru I., *Organizarea locului de muncă.* Ed. şt., Buc., 1972.

4. * * * *Studiul muncii, baza fundamentală a elaborării ştiinţifice a normelor de muncă.* Organizarea ştiinţifică a producţiei şi a muncii în industria chimică, nr. 2—3, p. 36 (1969).
5. * * * *Folosirea raţională a culorilor în uzine.* Buletin de informare pentru cadrele de conducere, nr. 1 (1969).

ÉTUDE CONCERNANT L'APPLICATION DES PRINCIPES ERGONOMIQUES DANS UN ATELIER CHIMIQUE DS CONDITIONNEMENT

(Résumé)

On analyse les conditions de travail dans un atelier de conditionnement, à la suite des quelles on propose plusieurs mesures d'amélioration ; divers types de chaises et de tables ergonomiques conformes aux particularités des lieux de travail, une chromatique adéquate, la rédistribution de la pause de travail, etc. pour accroître le niveau de confort. On a proposé aussi des mesures ergonomiques pour élaborer le projet d'un nouveau atelier.

À la fin, on a calculé l'efficience économique résultant de notre étude.

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI
Tomul XXI (XXV), Fasc. 1—2, 1975
Secţia VIII
ŞTIINŢE SOCIAL-ECONOMICE

C.Z.331.87

PROBLEME ACTUALE ALE MECANIZĂRII PRODUCŢIEI

DE

NUŢA PRICOP

Prilej de amplă şi cuprinzătoare analiză a nivelului dezvoltării agriculturii, Conferinţa pe ţară a cadrelor de conducere din agricultură, organizată din iniţiativa Comitetului Central al Partidului Comunist Român, a stabilit şi căile de perfecţionare continuă a producţiei în întreprinderile de stat şi cooperatiste.

Rolul şi sarcinile staţiunilor de mecanizare, prin intermediul cărora este pusă la dispoziţia procesului de producţie, de către stat, o bună parte din baza tehnico-materială a agriculturii rămîne deosebit de important. Deşi, aceste unităţi, ca urmare a creşterii şi diversificării parcului de tractoare şi maşini, a ridicării gradului de complexitate al utilajului mecanic, au obţinut o serie de rezultate pozitive „trebuie să asigure — aşa cum sublinia tovarăşul Nicolae Ceauşescu — efectiv mecanizarea lucrărilor agricole, inclusiv în zootehnie, la irigaţii, precum şi buna funcţionare şi exploatare a maşinilor şi utilajelor, repararea mijloacelor mecanice...".

Specificul utilizării parcului de tractoare şi maşini agricole îl constituie sezonalitatea folosirii lui în decursul anului, ca urmare a existenţei unor particularităţi în producţia agricolă.

Sfera de acţiune, a măsurilor ce se pot lua asupra condiţiilor obiective de folosire în timp a maşinilor şi tractoarelor este relativ redusă. O permanentă sursă de creştere a eficienţei economice a lucrărilor mecanizate o constituie însă, îmbunătăţirea condiţiilor subiective care influenţează negativ nivelul utilizării timpului de lucru. Dintre acestea cele care au un caracter general, valabil pentru oricare staţiune de mecanizare, ţin de organizarea necorespunzătoare a lucrului, de existenţa deplasărilor în gol, de apariţia unor defecţiuni accidentale, de irosirea timpului la alimentarea cu combustibil etc. Înlăturarea acestor din urmă cauze care conduc la opriri în lucru a căror durată deţine 20—40% din durata unui schimb, reprezintă tot atîtea posibilităţi, care stau la îndemîna tuturor conducerilor din S.M.A. în vederea creşterii nivelului eficienţei economice a lucrărilor cu tractoarele.

Pentru exemplificare, s-a întocmit un studiu pe perioada 1971—1973 la Trustul S.M.A. Iaşi prin care se urmăreşte evidenţierea eficienţei economice a folosirii timpului de lucru. Într-un tabel de sinteză (tabelul 1) se prezintă principalii indicatori care arată rezultatele folosirii timpului de lucru şi implicaţiile economice care au avut loc.

Trebuie precizat că, evidenţa statistică din aceste unităţi nu pune la dispoziţie un material suficient de complet şi corect întocmit. Nu se fac măsurători riguroase asupra consumului de timp, nu sînt atraşi şi cointeresaţi mecanizatorii în ţinerea evidenţei acestuia, iar ca indicator de producţie, prezintă o importanţă secundară. De aceea pentru întregirea aprecierii eficienţei economice a folosirii timpului de lucru s-a considerat necesar să se apeleze la o serie de indicatori indirecţi care să permită o imagine cît mai cuprinzătoare asupra acestei importante rezerve de creştere a producţiei şi productivităţii muncii.

Tabelul 1

Nr. crt.	Specificare	Anii			1973 faţă de 1971 %
		1971	1972	1973	
1	Ponderea orelor productive (%)	63,43	60,00	66,43	118,90
2	Nr. de ore ce revin pe tractor convenţional	980	800	1 099	112,20
3	Nr. de ore ce revin pe un muncitor de la tractoare şi maşini	1 312	1 250	1 500	114,33
4	Nr. de ore care revin pentru 1000 lei producţie	29	26	26	83,00
5	Productivitatea muncii — lei/salar.	42 517	42 628	50 752	119,43
	Productivitatea muncii — lei/munc.	59 683	54 749	64 424	109,00
6	Valoarea producţiei ce revine pe tractor convenţional.	34 800	30 142	40 700	120,00
7	Cheltuieli pentru 1 000 lei venituri.	1 188	1 195	1 123	95,00

Dacă se face o privire generală asupra indicatorilor din tabel, reiese, ca o tendinţă generală, creşterea an de an a nivelului acestora. Astfel ponderea deţinută de orele productive este în 1973 cu aproape 19% mai mare decît în 1971. Aceasta a condus la creşterea productivităţii muncii, exprimată în lei/muncitor cu 9% şi la reducerea consumului de timp la 1000 lei producţie cu aproximativ 17%. În cadrul Trustului S.M.A. Iaşi unităţile fruntaşe au realizat nivelul acestor indicatori în condiţii mult superioare. Astfel la S.M.A. Podul Iloaiei, în aceeaşi perioadă, creşterea cu 5% a numărului de ore productive a permis o creştere a productivităţii muncii cu 33% şi o reducere a numărului de ore pentru 1000 lei producţie cu aproape 19%. Productivitatea muncii exprimată în lei/salariat şi în lei/muncitor de la tractoare şi maşini înregistrează o creştere importantă de la un an la altul. Merită a fi evidenţiată creşterea cu 19,43% a productivităţii muncii exprimată în lei/salariat, ca urmare a raţionalizării numărului personalului tehnico-administrativ, care a scăzut în 1973 faţă de 1971 cu aproape 20%.

Creşterea productivităţii muncii, folosirea mai productivă a timpului de lucru nu contravine intereselor materiale ale mecanizatorilor. Legat de aceasta se impune a fi menţionat faptul că în 1973, faţă de 1971, are loc o creştere a cîştigului mediu cu peste 6%.

Se constată însă, că, timpul productiv deţine o pondere destul de scăzută. Deşi în anul 1973, spre exemplu, are loc o creştere cu 26% a numărului de ore productive faţă de 1971, situaţia nu se prezintă la un nivel satisfăcător. Faptul că în toţi cei trei ani analizaţi numărul orelor neproductive deţine o pondere de peste 30% din timpul de producţie arată că în viitor trebuie să existe o preocupare mai susţinută din partea conducerii întreprinderilor pentru a se asigura o folosire cît mai completă a acestei însemnate rezerve de producţie. Din analiza structurii timpului de lucru se constată că numărul orelor cu reparaţiile în cîmp deţin o pondere destul de ridicată. În această situaţie, realizarea unor reparaţii de bună calitate reprezintă o condiţie esenţială pentru folosirea raţională a timpului de lucru din campanii şi a capacităţii de producţie a mijloacelor mecanice.

Se observă de asemenea că şi lipsa nemotivată a personalului secţiilor a condus la consumuri neproductive de timp. Deşi ca pondere acest număr nu

depăşeşte 0,45% se impune ca pe viitor, în întreprinderi să se desfăşoare, concomitent, activitatea pentru o cît mai bună organizare a muncii, cu cea pentru întărirea disciplinei în muncă. Pe această linie, reducerea fluctuaţiei cadrelor de mecanizatori, cointeresarea materială a personalului secţiilor prin perfecţionarea retribuţiei în acord global, reprezintă numai cîteva dintre căile care ar contribui la reducerea consumului de timp neproductiv.

În cuvîntarea la Conferinţa pe ţară din 27 februarie — 1 martie 1973, tovarăşul Nicolae Ceauşescu sublinia: „Trebuie să aplicăm cu mai multă fermitate în practică prevederile hotărîrii privind salarizarea mecanizatorilor şi a celorlalte cadre din staţiuni, inclusiv a conducerii acestora, în raport de producţia obţinută pe suprafeţele lucrate în cooperativele agricole de producţie şi de buna activitate desfăşurată în general".

Implicaţiile economice pe care le generează folosirea mai raţională a timpului de producţie sînt multiple şi se constată spre exemplu că sporirea cu 26% a numărului de ore productive a permis o creştere a producţiei cu aproape 26% în 1973 faţă de 1971.

Se poate face o apreciere asupra rezervelor de producţie prin folosirea mai raţională a timpului de lucru chiar şi printr-un exemplu de calcul ipotetic. Dacă se consideră într-o lună 26 zile lucrătoare cu cîte 10 ore de lucru într-o zi, înseamnă că într-o lună ar trebui efectuate 260 ore. Dacă un muncitor de la maşini şi tractoare efectuează în medie anual aproximativ 1500 ore, rezultă că acestea s-au realizat ca urmare a prestării de activităţi productive în cîmp, pe durata a 7 zile lunar. La acestea se mai adaugă în medie 2 zile pe lună pentru reparaţii. Atunci rezultă că, doar numai 1/3 din timpul unei luni este folosit. Dacă pentru a se obţine 1000 lei producţie se cheltuieşte în medie un număr de 30 ore înseamnă că un mecanizator, lucrînd în medie în fiecare lună 3 zile în plus, realizează o producţie în valoare de 12.000 lei anual. Aceasta la nivelul Trustului de mecanizare Iaşi, ar reprezenta o producţie de aproximativ 30 milioane lei, ceea ce înseamnă 1/5 din planul de producţie pe 1974.

Concluzia generală care se desprinde din această succintă analiză este aceea că S.M.A. din Trustul Iaşi, trebuie să găsească în folosirea timpului de lucru o importantă rezervă de creştere a producţiei şi productivităţii muncii care să conducă la ridicarea nivelului rentabilităţii activităţii de producţie.

Dacă pentru tractoare problema este mai simplu de rezolvat, pentru maşinile agricole o primă soluţie ar fi universalizarea lor. În aceste condiţii, pe lîngă că se realizează o sporire a volumului de lucrări pentru fiecare maşină, se realizează şi economii de investiţii, întrucît este mai economic să se facă diferite adaptări la maşină decît să se achiziţioneze maşini noi pentru fiecare lucrare.

Dar şi în condiţiile existente, se poate realiza un volum de lucrări mai mare dacă se procedează în aşa fel ca solicitarea în timp a maşinilor la diferite culturi să nu se suprapună, ci să se succeadă.

Aceasta presupune o strînsă colaborare între secţia de mecanizare şi C.A.P. deoarece este necesar să se folosească soiuri de plante cu cerinţe biologice diferite, pentru care lucrările care se efectuează mecanizat să se desfăşoare în termeni agrotehnici diferiţi şi totuşi optimi.

În vederea reducerii efectelor negative ale sezonalităţii şi a folosirii extensive a parcului de maşini şi tractoare s-au dovedit ca posibile şi necesare şi alte soluţii. Dintre acestea folosirea cît mai completă a capacităţii de producţie a agregatelor în perioada de vîrf, prezintă o deosebită importanţă, deoarece conduce la reducerea numărului de tractoare. Lărgirea gamei de lucrări în afara perioadelor de vîrf, fie chiar şi lucrări neagricole — transporturi mai ales — reprezintă de asemenea o cale de creştere a nivelului de utilizare al maşinilor şi tractoarelor.

O problemă care se ridică în legătură cu folosirea timpului de lucru este aceea care se referă la folosirea timpului de lucru dintr-o zi.

Din studiile efectuate s-a ajuns la concluzia că este mai raţională organizarea lucrului în două schimburi. În U.R.S.S. spre exemplu, s-a procedat la

organizarea schimbului de dimineaţă de la ora 4 la ora 12. De la ora 13 la ora 21 s-a organizat schimbul doi. Între ora 12—13 mecanizatorii din ambele schimburi efectuează lucrările de întreţinere tehnică a maşinilor. În unele perioade de vîrf de muncă durata unui schimb se măreşte, iar în alte zile se scurtează. În timpul lucrului de noapte se acordă o deosebită atenţie iluminatului electric al agregatelor şi respectării regulilor de protecţia muncii.

Un tractorist nu poate lucra timp de 12—16 ore cu maximum de eficienţă. Încă din anul 1970 literatura sovietică de specialitate precizează pe baza unor studii temeinice, că numai lucrul în două schimburi asigură sporirea producţiei ca urmare a folosirii intensive şi extensive a mijloacelor mecanice. S-a constatat că are loc, în aceste condiţii, o creştere a numărului de ore lucrate pe tractor, se uşurează munca tractoristului iar veniturile personale ale acestuia cresc. Acolo unde a avut loc prelungirea duratei schimbului de lucru peste opt ore s-a mărit numărul orelor de funcţionare pe zi, dar aceasta s-a realizat în condiţiile reducerii producţiei orare a agregatelor. Cu ocazia diferitelor măsurători a reeşit faptul că cel mai ridicat nivel intensiv de muncă al mecanizatorilor se realizează în primele ore ale schimbului cînd se atinge un maximum — — care se menţine aproximativ o oră şi jumătate — după care începe să scadă treptat.

Pentru condiţiile de producţie din ţara noastră, în toate S.M.A. trebuie să se analizeze cu mult discernămînt dacă este bine sau nu să se organizeze munca în două schimburi şi pentru ce proporţie de agregate ; dacă este bine sau nu să se lucreze în schimburi prelungite, la ce lucrări şi în ce condiţii, deoarece aceste probleme sînt legate şi de folosirea şi păstrarea potenţialului uman din întreprinderi. Fiecare întreprindere care îşi cunoaşte toate resursele şi necesităţile, trebuie să acţioneze în consecinţă.

Pentru întocmirea unor studii mai profunde care să aibă ca obiect influenţa folosirii timpului de lucru asupra rezultatelor activităţii întreprinderilor este necesar ca mărimea lui să fie aceeaşi în fiecare an şi să se stabilească la nivelul fiecărei întreprinderi ţinîndu-se cont de toţi factorii obiectivi care îl influenţează.

Primită la 11 februarie 1974

Institutul politehnic, Iaşi,
Catedra de organizare şi planificare

BIBLIOGRAFIE

1. Ceauşescu N., *Raport la Conferinţa Naţională a Partidului Comunist Român, 19—21 iulie 1972*. Ed. polit., Buc., 1972.
2. Ceauşescu N., *Cuvîntare la Conferinţa pe ţară a cadrelor de conducere din agricultură, 27 februarie — 1 martie 1973*. Ed. polit., Buc., 1973.
3. Chiriac St., *Organizarea şi analiza activităţii întreprinderilor din agricultură*, Vol. **I, II,** Lit. Inst. polit. Timişoara, 1970.
4. Marghidan N., *Metode noi de exploatare raţională a parcului de tractoare şi maşini agricole*. C.I.D.A.S., 1970.
5. Pricop N., *Folosirea mijuoacelor mecanice în S.M.A. din Trustul Iaşi*. An. şt. Univ. „Al. I. Cuza" Iaşi, **XIX,** s. VIII (1973).

PRESENT PROBLEMS IN THE MECHANIZATION OF PRODUCTION

(Summary)

There are many ways for using more completely the capacity of production of the stock of machines and tractors. One of these ways which form the object of the realized study is the use of the working time.

By means of a system of gauges are pointed out the economical effect of using the working time in the enterprises from the Trust of Jassy.

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI
Tomul XXI (XXV), Fasc. 1—2, 1975
Secţia VIII
ŞTIINŢE SOCIAL-ECONOMICE

C.Z.331.87

UNELE DIRECŢII DE PERFECŢIONARE A CONDUCERII ŞI ORGANIZĂRII LUCRĂRILOR DE CONSTRUCŢII

DE

EUGEN FLOREA şi VICTOR HAGIU

În urma unei anchete întreprinse în rîndul unor cadre de conducere din construcţii, s-au desprins unele direcţii de perfecţionare a conducerii şi organizării activităţii unităţilor de construcţii montaj, care sînt prezentate mai jos [1]).

1. *Mecanizarea lucrărilor.* Unităţile sînt dotate cu mecanisme. Însă indicii de folosire a utilajelor sînt slabi la Trusturile de construcţii industriale. Se impun îmbunătăţiri în planificarea şi realizarea ritmică a lucrărilor de construcţii-montaj. Există o ruptură la început de an din lipsă de front de lucru.

Construcţiile de locuinţe de confort I cu noul tip de panouri mari cu stuţuri nu se pot executa cu macaraua turn de 110 t.f.m., care are mişcări brusce. Este necesară revizuirea normativelor de execuţie depăşite. Astfel în documentaţie se prevede folosirea macaralei Pioner şi în realitate se folosesc utilaje mari şi scumpe.

Mica mecanizare este deficitară. Lipsesc utilajele de mică mecanizare, care sînt de import. De exemplu lipsesc pistoalele de împuşcat dibluri etc. Acest lucru face ca realizarea unor astfel de lucrări să se facă cu mijloace rudimentare.

2. *Calculul capacităţii de producţie.* În construcţii, spre deosebire de industrie, în prezent planul de producţie nu se fundamentează pe un calcul al capacităţii de producţie. Au fost publicate mai multe propuneri de calcul a capacităţii de producţie în construcţii, însă coeficienţii respectivi, care trebuie să ţină seama de diversitatea condiţiilor de lucru a diferitelor unităţi, nu au fost determinaţi. Se propune experimentarea propunerilor pentru stabilirea valorilor coeficienţilor. Capacitatea de producţie nu se poate calcula în prezent în construcţii datorită modificării datelor iniţiale care se introduc în formule, prin nerespectarea legislaţiei în vigoare (H.C.M. nr. 900/1970) privind pregătirea investiţiilor şi asigurarea din timp a documentaţiei.

Se citează cazuri de documentaţii lipsă sau incomplete, note de comandă suplimentare etc. Aprobarea STE-urilor se prelungeşte uneori mai mult decît durata prevăzută pentru execuţie. În formulele de calcul a capacităţii de producţie în construcţii intervine productivitatea muncii care se calculează valoric, fiind influenţată, în această formă, de schimbarea structurii lucrărilor. De asemenea sînt necesari coeficienţi de corecţie pentru timp friguros.

3. *Aplicarea metodei drumului critic.* Metoda drumului critic a fost introdusă în construcţii. Graficele iniţiale se întocmesc fără a avea asigurată integral documentaţia. La completarea acesteia graficele se refac dar aceste completări nu vin odată şi apar necesare refacerii succesive ale graficelor. Pînă la

[1]) Autorii mulţumesc şi pe această cale participanţilor la cursurile de perfecţionare a personalului de conducere din construcţii, filiala Iaşi, pentru discuţiile purtate.

urmă unele grafice nu mai pot fi respectate şi în final drumul critic nu se mai reface şi se abandonează la un moment dat. Valoarea lui practică este diminuată prin dereglări. La unele grupuri de şantiere nici unul din drumurile critice nu s-a putut materializa. Există şi cauze obiective : lipsuri în aprovizionare sau lipsa de forţă de lucru.

Datorită faptului că documentaţiile sosesc tîrziu, nu cu 6 luni înainte ca în legislaţie, unităţile de execuţie nu mai au timp material pentru programare prin metoda drumului critic şi de aceea se propune ca planificarea prin metoda drumului critic să fie preluată de proiectant, mai ales în cazul folosirii proiectelor tip, modulate, executantul cîştigînd astfel timp pentru organizare.

4. *Folosirea tehnicii moderne de calcul.* În prezent se efectuează la calculator calculele de evidenţă contabilă a materialelor. Ar fi un lucru mare dacă şi documentaţia ar fi introdusă pe calculator. La lucrările care au un caracter repetativ şi o singură documentaţie prelucrată, ea este valabilă şi pentru perioadele următoare.

Circa 250 resurse au fost făcute pe calculator. Lucrul e greoi, deoarece nu s-a reuşit să se determine consumul de resurse la toate articolele de deviz. Aceasta urmează în perspectivă mai ales dacă şi preţul pe calculator va scădea pînă la 2500 lei/oră.

5. *Cointeresarea materială prin retribuirea în acord global.* Acordul global este o metodă de stimulare bună. Încheierea acordului global impune obligaţii celor două părţi de exemplu calitate şi termene pentru executant. Obligaţiile administraţiei sînt mult mai mari şi nu pot fi totdeauna onorate datorită sistemului complex de factori de influenţă, de exemplu stagnării din lipsă de materiale sau utilaje. În faza de predare a obiectivelor se mobilizează oameni din alte sectoare.

Acest sistem de cointeresare care merge pînă la o etapă, în final nu poate fi dus la îndeplinire. Acest mijloc de cointeresare pentru a avea viabilitate impune reorganizarea sistemului de conducere a producţiei prin aplicarea şi respectarea legislaţiei în vigoare. Unităţile de construcţii-montaj suportă efectul greşelilor altor întreprinderi beneficiare, proiectante sau furnizoare care duc la lucru neproductiv şi care se repercutează asupra bilanţului întreprinderii de construcţii.

Primită la 16 aprilie 1974

Institutul politehnic, Iaşi,
Catedra de organizare şi planificare

НЕКОТОРЕ НАПРАВЛЕНИЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ УПРАВЛЕНИЯ И ОРГАНИЗАЦИИ СТРОИТЕЛЬНОГО ПРОИЗВОДСТВА

(Резюме)

На основе строительных организаций в работе рассматриваются некоторые направления совершенствования управления и организации строительного производства : механизация, поределение мощности, внедрение сетевого управления, применение современных технических средств, материальное стимулирование.

40822

1503/8

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI

Tomul XXI (XXV)

Fasc. 3–4

SECŢIA VIII ŞTIINŢE SOCIAL-ECONOMICE

1975

ORSZÁGOS MŰSZAKI KÖNYVTÁR ÉS DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT 1983

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI

Tomul XXI (XXV)

Fasc. 3–4

SECŢIA VIII ŞTIINŢE SOCIAL-ECONOMICE

1975

COLEGIUL DE REDACȚIE

Prof. em. dr. doc. GH. ALEXA, prof. em. ing. D. ATANASIU, prof. ing. C. CALISTRU,
prof. ing. T. GOLGOȚIU, prof. dr. doc. D. MANGERON (secretar),
conf. ing. A. MARCHIȘ, prof. dr. doc. D. RUSU,
acad. prof. dr. doc. CRISTOFOR SIMIONESCU (președinte)

COMITETUL DE REDACȚIE AL SECȚIEI

VIII. ȘTIINȚE SOCIAL-ECONOMICE

Prof. dr. P. MÂLCOMETE

Conf. A. JEANRENAUD

REDACȚIA

Prof. dr. doc. D. MANGERON (redactor responsabil)
Conf. dr. ing. ALFRED BRAIER (secretar de redacție)
Asist. ing. ANETA BRAIER (redactor)

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI
BULLETIN OF THE POLYTECHNIC INSTITUTE OF JASSY
ИЗВЕСТИЯ ЯССКОГО ПОЛИТЕХНИЧЕСКОГО ИНСТИТУТА
Tomul XXI (XXV), fasc. 3—4 1975

Secţia VIII

ŞTIINŢE SOCIAL-ECONOMICE

SUMAR

Pag.

ALFRED JEANRENAUD, C. JOFA, D. PICHIU, TRAIAN ASĂVOAIE, I. HUMĂ, TĂNASE SÂRBU, I. MOCANUL şi D. MORĂRAŞU, Aspecte contradictorii în formarea şi dezvoltarea conştiinţei socialiste a tineretului studenţesc din Institutul politehnic din Iaşi (rom., rez. franc.) . 7

I. HUMĂ, Cîteva aspecte ale obiectivării şi subiectivării morale (rom., rez. engl.) 11

RODICA CEPĂREANU, N. TURCU, AUREL DOBOŞ, GH. BOTIŞ şi D. ZAHARIA, Conceptul de personalitate (rom., rez. franc.) 15

M. PĂSTRĂGUŞ, Artele decorative şi ambianţa modernă (rom., rez. engl.) . 19

ILIE NIŢĂ, Asupra semnificaţiei investiţiilor destinate modernizării industriei (rom., rez. franc.) 23

GEORGETA MACARIE, Contrbuţii la analiza evoluţiei ratei profitului în industria României interbelice (rom., rez. franc.) 27

I. D. ADUMITRĂCESEI, Aspecte ale dezvoltării serviciilor asupra urbanizării (rom., rez. franc.) 31

EUGEN POPA, I. POP, MONICA VOICU, MARGARETA ŞERBAN, ILIE CĂLUGĂRU şi AURELIA BRĂDĂŢEAN, Studiu complex ergonomic de corecţie a controlului organoleptic pe benzi la producţia înfiolată de la o secţie de înfiolare (rom., rez. franc.) 35

COSTACHE RUSU, Asupra luării deciziilor de extindere a investiţiior în sistemul industriei textile (engl., rez. rom.) 39

AURORA DIMA, Cîteva criterii de apreciere a eficienţei economice a organizării locului de muncă în construcţii (rom., rez. rusă) 43

NUŢA PRICOP, Unele probleme ale organizării întreţinerilor tehnice la tractoare pe sistem „service“ (rom., rez. engl.) 47

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAȘI
BULLETIN OF THE POLYTECHNIC INSTITUTE OF JASSY
ИЗВЕСТИЯ ЯССКОГО ПОЛИТЕХНИЧЕСКОГО ИНСТИТУТА
Tomul XXI (XXV), Fasc. 3—4 1975

Section VIII

SOCIAL-ECONOMIC SCIENCES

CONTENTS

Pp.

ALFRED JEANRENAUD, C. JOFA, D. PICHIU, TRAIAN ASĂVOAIE, I. HUMĂ, TĂNASE SÂRBU, I. MOCANUL et D. MORĂRAȘU, Aspects contradictoires de la formation et du développement de la conscience socialiste des étudiants de l'Institut Polytechnique de Iassy (Romanian, French summary) 7

I. HUMĂ, Some Aspects of Moral Objectifying and Subjectifying (Romanian, English summary) 11

RODICA CEPĂREANU, N. TURCU, AUREL DOBOȘ, GH. BOTIȘ et D. ZAHARIA. Le concept de personnalité (Romanian, French summary). . 15

M. PASTRĂGUȘ, Decorative Arts and Modern Environment (Romanian, English summary). 19

ILIE NIȚĂ, Sur la signification des investissements destinés à la modernisation de l'industrie (Romanian, French summary) 23

GEORGETA MACARIE, Contribution à l'analyse de l'évolution du taux du profit en industrie roumaine d'entre-guerres (Romanian, French summary) 27

I. D. ADUMITRĂCESEI, Effets du développement des services sur l'urbanisation (Romanian, French summary). 31

EUGEN POPA, I. POP, MONICA VOICU, MARGARETA ȘERBAN, ILIE CĂLUGĂRU et AURELIA BRĂDĂȚEAN, Étude complexe ergonomique de correction du contrôle organoleptique sur bandes dans la production mise en ampoules dans une section de conditionnement (Romanian, French summary) 35

COSTACHE RUSU, Decision Making Introducing Investment into the Textile Industry System (English, Romanian summary) 39

AURORA DIMA, Some Estimative Criteria on the Economical Efficiency in Construction of the Work-place Arrangement (Romanian, Russian summary) 43

NUȚA PRICOP, Some Problems of the Technical Upkeep of the Organisation at Tractors in 'Service' System (Romanian, English summary) 47

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI
BULLETIN OF THE POLYTECHNIC INSTITUTE OF JASSY
ИЗВЕСТИЯ ЯССКОГО ПОЛИТЕХНИЧЕСКОГО ИНСТИТУТА
Том XXI (XXV), Вып. 3—4 1975

Секция VIII

СОЦИЙЛ-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ НАУКИ

СОДЕРЖАНИЕ

Стр.

АЛФРЕД ЖЕАНРЕНО, К. ДЖОФА, Д. ПИКИУ, ТРАИАН АСЭВОАИЕ, И. ХУМЭ, ТЭНАСЕ СЫРБУ, И. МОКАНУЛ и Д. МОРЭРАШУ, Противоречивые явления в формировании и развитии социалистического сознания студентов Политехнического Института Ясы (рум., рез. франц.) 7

И. ХУМЭ, Некоторые сведения о моральным обьектировании и субьектировании (рум., рез. англ.) 11

РОДИКА ЧЕПЭРЕАНУ, Н. ТУРКУ, АУРЕЛ ДОБОШ, Г. БОТИШ и Д. ЗАХАРИА, Понятие сличности (рум., рез. франц.) . . . 15

М. ПЭСТРЭГУШ, Декоративные искуства и современная окружающая среда (рум. рез. англ.) 19

ИЛИЕ НИЦЭ, О значение капиталовложений незначенных модернизации промышленность (рум., рез. франц.) 23

ДЖЕОРДЖЕТА МАКАРИЕ, К анализу развития нормы прибыля в промышленности Румынии (1919—1928) (рум., рез. франц.) . . . 27

И. Д. АДУМИТРЭЧЕСЕИ, Эффекты развитии услугов к урбанизацие (рум., рез. франц.) 31

ЭУДЖЕН ПОПА, И. ПОП, МОНИКА ВОИКУ, МАРГАРЕТА ШЕРБАН, ИЛИЕ КЭЛУГЭРУ и АУРЕЛИА БРЭДЭЦЕАН, Комплексное исследование организации труда по улучшению органолептического контроля на конвейерах, производящих ампулы в цехах кондиционирования (рум., рез. франц.) 35

АУРОРА ДИМА, Некоторые критерии оценки экономической эффективности организования рабочего места в строительстве (рум., рез. русск) 43

НУЦА ПРИКОП, Некоторые вопросы организации технических предприятии тракторов по системе service (рум., рез. англ.) 47

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAȘI
Tomul XXI (XXV), Fasc. 3—4, 1975
Secția VIII
ȘTIINȚE SOCIAL-ECONOMICE

C.Z.301.17

ASPECTE CONTRADICTORII ÎN FORMAREA ȘI DEZVOLTAREA CONȘTIINȚEI SOCIALISTE A TINERETULUI STUDENȚESC DIN INSTITUTUL POLITEHNIC IAȘI

DE

ALFRED JEANRENAUD, C. JOFA, D. PICHIU, TRAIAN ASĂVOAIE, I. HUMĂ TĂNASE SÂRBU, I. MOCANUL și D. MORĂRAȘU

1. Formarea și dezvoltarea conștiinței socialiste a studenților este rezultatul acțiunii unui ansamblu de factori diferiți, cu valențe educative deosebite. În procesul făuririi conștiinței socialiste se constată aspecte contradictorii, care, însă îmbracă forme specifice.

Pe baza cercetării sociologice concrete, efectuate în rîndul studenților, s-a încercat desprinderea unor concluzii, formularea unor sugestii pentru factorii educaționali, pentru a se înlătura acele cauze obiective și subiective sesizate, care determină unele rămîneri în urmă a conștiinței studenților din institutul nostru, pentru ridicarea nivelului lor de conștiință, corespunzător imperativelor etapei actuale de dezvoltare a țării noastre.

2. Primul factor care acționează în procesul formării și dezvoltării conștiinței socialiste a studenților îl reprezintă *disciplinele* de învățămînt. Ele sintetizează și rezumă un vast material de informație acumulat de omenire și contribuie la formarea unor atitudini și deprinderi practice la studenți. Organizarea sistematică a disciplinelor ia forma *planului de învățămînt*. Acesta se elaborează în perspectiva *idealului educativ*, formulat în mod științific de partidul și statul socialist, corespunzător fiecărei etape de dezvoltare a societății.

În elaborarea planurilor de învățămînt prima problemă de rezolvat este aceea a *structurii* lor *optime*. Aceasta se referă atît la *ordinea* așezării cît și la *ponderea* disciplinelor în procesul instructiv-educativ. De modul cum sînt soluționate aceste probleme depinde însăși eficiența procesului de învățămînt, contribuția sa la formarea personalității studenților, a conștiinței lor socialiste.

Structura optimă a planurilor de învățămînt trebuie să răspundă următoarelor cerințe: a) să fie mobile și flexibile, să ofere posibilitatea adaptării la cerințele vieții, ale producției, ale exigențelor politico-ideologice specifice fiecărei etape de dezvoltare; b) să fie stabile; c) să fie expresia voinței depline a instituției de învățămînt superior, a colectivelor care poartă răspunderea pentru întregul proces instructiv-educativ. În stabilirea structurii optime, „numărul de ore" trebuie corelat cu tipul de activitate (prelegere, seminar, laborator etc.), număr de studenți/profesor etc.

Oricum ar fi plasate disciplinele în planul de învățămînt ele sînt susceptibile de îmbunătățiri și modificări. În linii mari, structura planului de învățămînt pentru facultățile tehnice cuprinde: 1) disciplinele generale (cultură tehnică generală, științe ale naturii, științe social-umane, educație fizică); 2) disciplinele speciale (disciplinele fundamentale de profil și discipline de specializare). În prezent nu există o corelație judicioasă între aceste categorii de discipline din lipsa unor cercetări științifice și a unei metodologii adecvate de elaborare și perfecționare a planurilor. Structura planurilor de învățămînt pentru anul universitar 1972/1973 la facultățile Institutului politehnic din Iași se prezintă în tabelul 1.

O primă situație contradictorie ce rezultă din tabel este următoarea: în vreme ce la unele facultăți (Hidrotehnică, Textile), la secțiile de ingineri ponderea disciplinelor Generale este mai mare decît ponderea disciplinelor Speciale, la altele (Construcții, Electrotehnică) situația se prezintă invers, iar la alte două facultăți (Chimie și inginerie chimică, Me-

Tabelul 1

Facultatea	Secția	Disciplinele				Total
		generale	speciale	alegere	facultative	
Chimie și inginerie chimică	ingineri	23	24	15	13	75
	subingineri	12	36	—	3	51
Construcții	ingineri	14	28	15	10	67
	subingineri	6	57	15	5	83
Electrotehnică	ingineri	15	21	15	12	63
	subingineri	10	12	—	—	22
Hidrotehnică	ingineri	10	8	12	4	34
	subingineri	13	12	—	1	26
Mecanică	ingineri	29	29	2	7	67
	subingineri	17	6	—	—	23
Textile	ingineri	23	10	10	13	56

canică) planurile au o structură echilibrată. La secțiile de subingineri, în general, ponderile precumpănesc la disciplinele Speciale. Disproporțiile existente în programul de pregătire a studenților nu rămîn fără consecințe. Ele s-au reflectat în răspunsurile la întrebările adresate studenților prin chestionar (v. § 3).

Alt aspect contradictoriu constatat cu prilejul cercetării planurilor de învățămînt este cel al ponderii disciplinelor naturii. Numărul de ore afectat matematicii, fizicii, chimiei și mecanicii teoretice variază de la 585 ore la facultatea de Chimie și inginerie chimică la 945 ore la facultatea de Construcții. În cadrul acestor discipline o pondere contradictorie o prezintă matematica: în vreme ce la facultatea de Chimie și inginerie chimică, matematicii i se acordă 300 ore, la facultățile de Construcții și Hidrotehnică această disciplină are 480, respectiv, 478 ore.

Cercetarea noastră mai relevă un aspect contradictoriu: cel referitor la raportul dintre filozofie și științele umane cu celelalte discipline care se predau în învățămîntul tehnic superior. În acest domeniu un pas foarte important s-a făcut prin adoptarea planului unitar de predare a filozofiei și științelor umane în învățămîntul superior. Filozofia, economia politică, socialismul științific, disciplina socială la alegere și limbile moderne se predau, în prezent, în învățămîntul tehnic superior în 390 ore. Principala sarcină a acestor discipline este corelarea judicioasă a tematicii lor cu programele disciplinelor naturii și științelor tehnice. Procesul contradictoriu care are loc în acest domeniu ar putea fi formulat astfel: pe de o parte, în filozofie și științele social-umane istorismul exagerat trebuie înlocuit cu argumentarea convingătoare a unor probleme generale izvorîte din teoria și practica contemporană, pe de altă parte, disciplinele naturii și tehnice trebuie să abandoneze empirismul și tehnicismul îngust în favoarea unei viziuni largi, interpretative. Cu alte cuvinte, în acest domeniu trebuie avut în vedere ca raportul dintre *tehnică și umanism* să nu devină antagonist-contradictoriu.

3. În realizarea obiectivului formării și educării tineretului studențesc un rol hotărîtor revine organizațiilor de partid din învățămîntul superior. Pentru a înfăptui aceasta, organizațiile de partid din institutul nostru dispun de o serie de căi și mijloace de importanță majoră, încă insuficient valorificate. Una din aceste căi o constituie intensificarea activității politico-ideologice și educative.

În Institutul politehnic din Iași aceasta se realizează prin sporirea rolului adunărilor generale în educația marxist-leninistă a membrilor de partid (cadre didactice și studenți), prin activizarea grupelor de partid la ani de studii, prin folosirea variatelor forme ale învățămîntului politico-ideologic în rîndul studenților, precum și prin munca de control și îndrumare a procesului instructiv-educativ, a îndeplinirii sarcinilor trasate.

Dar și în acest domeniu de activitate se manifestă unele aspecte contradictorii. Astfel, între activitatea intensă, amploarea acțiunilor inițiate și întreprinse de comitetul de partid pe institut, de comitetele pe facultate și birourile organizațiilor de bază și rezultatele con-

crete obținute în munca educativă apare o contradicție ; sînt încă manifestări de rămînere în urmă a conștiinței sociale la studenți. Cercetarea noastră constată că aportul studenților membri de partid este slab în munca de partid ; ei iau cuvîntul foarte rar la adunările generale, nu dezbat cu simț critic și autocritic problemele specifice muncii și vieții lor. Or, aceasta este în contradicție cu rolul deosebit ce revine comuniștilor în societatea noastră. Comuniștii trebuie să ia atitudine în orice problemă, să contribuie la elaborarea hotărîrilor și la stabilirea măsurilor pentru aplicarea lor în viață.

Un rol important în procesul formării și dezvoltării conștiinței socialiste la studenți îl prezintă activitatea desfășurată de Asociația Studenților Comuniști. Se poate afirma că asociațiile studențești din institutul nostru au depus și depun efort susținut, un volum mare de muncă, concretizat în numeroase acțiuni realizate.

În acest sens, asociațiile de la nivelul anilor de studii au organizat ample dezbateri ce au urmărit în principal cunoașterea temeinică de către studenți a documentelor partidului nostru. În această direcție s-au realizat informări politice, în majoritatea cazurilor la nivelul facultăților, cu participarea activiștilor de partid, a lectorilor Comitetului județean al P.C.R. Iași, a redactorilor de la „Flacăra Iașului", de la radio etc ; au fost organizate cercuri de dezbateri politico-ideologice în fiecare facultate, rezultatele acestei munci fiind valorificate în cadrul cercurilor științifice studențești.

O activitate rodnică desfășoară Asociația Studenților Comuniști din Institutul politehnic Iași prin organizarea Festivalului „Gheorghe Asachi", care s-a impus ca una din cele mai reprezentative manifestări studențești din țara noastră. În cadrul festivalului au fost organizate, pe lîngă sesiunile cercurilor științifice studențești, cicluri de expuneri politico-ideologice, întîlniri cu secretari ai Comitetului județean P. C. R. Iași, cu activiști din ilegalitate ai partidului. De asemenea, au fost organizate întîlniri cu tineri muncitori și ingineri din întreprinderile ieșene, urmate de ample dezbateri privind integrarea tineretului în producție, acțiuni politice cu mare eficiență educativă care au contribuit la cultivarea în rîndul studenților a sentimentului de răspundere în muncă.

Din cele prezentate reiese că în activitatea politico-ideologică desfășurată de A. S. C. din institut, mai ales în ultima perioadă, se vădește o preocupare sporită pentru inițierea unor forme noi, cu mai multă eficiență în formarea și dezvoltarea conștiinței socialiste a studenților.

Cercetarea întreprinsă a relevat însă și faptul că în activitatea Asociației Studenților Comuniști se mai mențin aspecte de formalism și superficialitate, care diminuiază eficiența educativă a acțiunilor cu caracter politic. În acest sens, se constată că în cadrul adunărilor generale A.S. C. de la nivelul anilor de studiu, al informărilor politice făcute de studenți, materialele ținute au un caracter abstract, se prezintă teze și principii generale, de cele mai multe ori copiate din revistele social-politice, fără referiri concrete la problemele specifice tineretului studios. Această situație a determinat în mare măsură o prezență slabă a studenților la acțiunile organizate de Asociația Studenților Comuniști.

În cadrul muncii de educație un rol tot mai important revine presei studențești. Reflectînd bogata problematică a formării și educării comuniste a viitorilor specialiști, „Viața studențească", „Amfiteatru", „Viața politehnicii" etc. se afirmă în mod consecvent ca tribune politice ale studenților, stimulează opinia și inițiativa lor în abordarea aspectelor actuale din domeniul politicii, ideologiei și culturii, în soluționarea problemelor procesului instructiv-educativ, ale vieții de organizație, contribuie la generalizarea experienței valoroase a A.S.C., la înlăturarea neajunsurilor din munca acestora.

Și în activitatea educativă desfășurată prin presa studențească editată în cadrul institutului se manifestă aspecte contradictorii. Astfel, deși este o revistă studențească, cercul colaboratorilor din rîndul studenților este prea restrîns. Cei care semnează materialele sînt, de regulă, membrii colectivului de redacție. Colaboratorii din afara colectivului de redacție sînt în majoritate cadre didactice. Deși revista „Viața politehnicii" se consideră tribună a vieții și activității multilaterale desfășurată de studenții institutului nostru, ea este într-o măsură prea mică cunoscută de studenți.

4. Un rol importnt în activitatea de dezvoltare a conștiinței socialiste a studenților îl joacă *democrația universitară*. Aceasta prilejuiește studenților participarea directă la dezbaterea problemelor procesului instructiv-educativ, la adoptarea deciziilor necesare îmbunătățirii activității.

Statul nostru a creat cadrul democratic necesar participării studenților la forurile de conducere din institutele de învățămînt superior, senatul și consiliile profesorale ale facultăților.

Experiența de pînă acum a dezvăluit contribuția pozitivă a reprezentanților studenților în abordarea și soluționarea problemelor procesului de instruire și educare. În același timp însă, în realizarea participării studenților la conducerea institutului și facultăților s-au putut întîlni o serie de situații contradictorii, de rămîneri în urmă. Printre acestea evidențiem o participare insuficientă a reprezentanților studenților la ședințele senatului și ale consiliilor profesorale, participarea slabă la dezbaterea problemelor puse în discuție, o slabă informare a acestor reprezentanți în problemele respective și o insuficientă legătură cu masa de studenți. Aceasta nu este consultată decît în mică măsură de reprezentanții săi în forurile de conducere.

Cercetările sociologice concrete au arătat că numeroși studenți nu cunosc existența unui sistem al reprezentării lor în senat și în consiliile profesorale. Asemenea constatări dau loc concluziei că există o contradicție evidentă între faptul că statul nostru a creat de mai mulți ani cadrul necesar unei participări a studenților la conducerea vieții universitare și faptul că această posibilitate este doar parțial folosită.

Cauzele acestei situații contradictorii sînt multiple. Se constată încă formalism în alegerea de către studenți a reprezentanților lor; este insuficientă preocuparea pentru promovarea condițiilor favorabile unei participări active a acestor reprezentanți. Formalismul se manifestă și în activitatea organizatorică. Nivelul de conștiință, spiritul de răspundere al studenților aleși nu satisfac cerințele participării la activitatea de conducere, de adoptare a deciziilor. În alegerea reprezentanților lor, studenții se limitează deseori la criteriul bunei pregătiri profesionale, neținînd seama de necesitatea unor calități cum sînt simțul de răspundere, dinamismul, combativitatea, autoritatea în masa de studenți. Una din cauze rezidă și în distanța existentă încă între cadrele didactice și studenți, ceea ce îi determină pe reprezentanții acestora în senat și consiliile profesorale să participe cu timiditate.

Este necesar să se depună eforturi continue, atît din partea conducerii institutului și aceea a facultăților, cît și din partea Consiliilor Asociației Studenților pentru a se asigura alegerea celor mai corespunzători studenți care să participe în forurile de conducere. Aceștia trebuie să dețină toate informațiile, fără de care nu s-ar putea manifesta activ. Planurile de activitate a senatului și a consiliilor profesorale trebuiesc cunoscute din timp de masa de studenți, de reprezentanții lor în senat și consiliile profesorale.

Delegații studenților trebuiesc ajutați pentru ca participarea lor să fie eficientă, ei să aducă în senat și în consiliile profesorale gîndurile studenților, propunerile lor pentru o soluționare cît mai eficientă a problemelor studențești.

Îmbunătățirea participării reprezentanților studenților în senat și în consiliile profesorale va însemna nu numai ridicarea eficienței măsurilor adoptate, ci și folosirea eficientă a unei importante pîrghii de educare cetățenească a studenților, de dezvoltare a conștiinței lor socialiste, de creștere a simțului lor de răspundere pentru problemele pe care le ridică viața socială. Se va contribui astfel și la înfăptuirea cerinței—subliniată de Programul P.C.R.— de a se lărgi și perfecționa democrația socialistă. Această prevedere programatică obligă învățămîntul superior să îmbunătățească participarea studenților la conducerea vieții universitare.

Primită la 21 septembrie 1975

Institutul politehnic, Iași,
Catedra de socialism științific și filosofie

ASPECTS CONTRADICTOIRES DE LA FORMATION ET DU DÉVELOPPEMENT DE LA CONSCIENCE SOCIALISTE DES ÉTUDIANTS DE L'INSTITUT POLYTECHNIQUE DE IASSI

(Résumé)

Basé sur des recherches sociologiques concrètes, le travail étudie le processus complexe de la formation et du développement de la conscience socialiste des étudiants de notre Institut, mettant en évidence quelques aspects contradictoires de ce processus. Les auteurs proposent certaines mesures nécesaires afin de perfectionner le travail d'éducation socialiste des étudiants.

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI
Tomul XXI (XXV), Fasc. 3—4, 1975
Secţia VIII
ŞTIINŢE SOCIAL-ECONOMICE

C.Z.17.01

CÎTEVA ASPECTE ALE OBIECTIVĂRII ŞI SUBIECTIVĂRII MORALE

DE

I. HUMĂ

Realizarea normelor morale în comportamentul individului implică nu numai anumite condiţii obiective, ci şi actul de conştiinţă al deliberării. Se evidenţiază, prin aceasta, un *moment subiectiv* al acţiunii morale, moment intrinsec procesului de obiectivare şi subiectivare morală.

Înţelegerea complexităţii acestui moment rezultă şi din analiza antinomiilor acţiunii şi a naturii antinomice a normelor.

În cele ce urmează ne propunem să analizăm unele aspecte ale acestei probleme.

Normele morale, valorile ce incumbă acestora, privesc în ultimă instanţă acţiunea, fapta morală efectivă.

Principiile şi normele morale oferă un model de comportare ideal, abstract, general şi impersonal. Latura normativă a moralei face abstracţie de factorii esoterici sau exoterici conştiinţei individuale; aceştia însă imprimă un caracter „tensional" judecăţii morale, luării deciziei şi înfăptuirii acţiunii. (Dacă latura normativă a moralei face abstracţie de situaţia etică, de bogăţia împrejurărilor concrete ale acţiunii, morala, în ansamblul său, le ia în considerare).

În orice situaţie acţiunea presupune unele antinomii. Chiar atunci cînd individul se identifică integral cu comandamentul moral, se iveşte o contradicţie între liniaritatea comandamentului şi complexitatea situaţiei de fapt, între abstractul, generalitatea şi impersonalitatea normei şi, respectiv, concretul, particularul uman şi personalitatea morală.

Antinomiile sînt de diferite tipuri.

Conştiinţa morală, prin judecata de valoare, implică cunoaşterea realului. Fără această cunoaştere nu poate avea loc acţiunea moralmente valoroasă. Însă, cunoaşterea realităţii nu poate fi nelimitată, absolută (nici) în concretul ei. Omul, după cum observa H e g e l [1, p. 362], nu poate cunoaşte efectiv multiplicitatea în sine, pluralitatea circumstanţelor, asocierile lăturalnice şi cele mai îndepărtate urmări ale actelor sale. Putînd anticipa anumite condiţii şi urmări ale acţiunii, omul cunoaşte totuşi autentic realitatea numai prin acţiune. Aici antinomia constă în faptul că, deşi valoarea morală a acţiunii virtuale cere cunoaşterea deplină a împrejurărilor desfăşurării şi a urmărilor sale, doar *acţiunea realizată* permite cunoaşterea acestora în totalitatea lor aproximativă. Numai acţiunea efectivă înlătură opoziţia dintre conştiinţa cunoscătoare şi realitatea diversă.

Comportamentul uman, reacţie vie la cerinţele morale, rezolvă dar şi reproduce permanent această antinomie.

În altă privinţă, judecata morală, decizia interioară şi acţiunea de realizare a normelor (obiectivarea deciziei) conduc la raporturi interumane ce obligă individul la angajări diverse şi chiar contradictorii. Acţiunea este rezultatul unei permanente alegeri între posibilităţile multiple de comportament. Dar omul, de cele mai multe ori, nu are de ales una din extremele posibile (jertfire de sine — conservare egoistă etc.), ci se află în faţa unei situaţii ce implică relaţii morale multiple. Aici există o antinomie a acţiunii subtil identificată de Tibor H u s z á r. Această antinomie „se manifestă prin aceea că, pe de o parte, în momentul acţiunii, la punctul de întretăiere a acestor relaţii morale multiple «soliditatea simplă» a in-

dividualității omului «se pulverizează», și pe de altă parte, în același timp, «unitatea solidă» a individualității sale, care se reproduce la un nivel superior, se reconstituie abia în procesul acțiunii dictate de îndatorire. Nu omul care acționează, ci tocmai cel incapabil de a acționa persistă în starea hamletiană de «scindare» a individului care nu se mai regăsește" [2, p. 208].

Antinomiile acțiunii trimit la natura antinomică a normelor (deși ele se explică în primul rînd prin „mecanismul" obiectivării și subiectivării). Norma morală însăși este antinomică : fiind uniformă și impersonală, înfăptuirea ei depinde de împrejurări ; ea este obiectivă, dar dobîndește, în realizarea sa, formă subiectivă ; abstractă fiind, privește cazuri concrete ; relevîndu-se ca anticipare, ca posibilitate prospectivă, norma nu devine realitate vie decît în măsura în care se realizează posticipat ; ea există, în acest ultim sens, *după ce s-a realizat*. Norma tinde să cuprindă cazuri concrete care nu există decît ca atare, dar abstrage nota lor generică, omițînd totuși secundarul ; fiind aceeași pentru toate împrejurările, se vrea valabilă pentru singularitatea fiecăreia.

Prin natura sa antinomică, norma morală poartă un destin dialectic, care explică, din unghiul său, procesul de obiectivare-subiectivare. Actul etic face ca norma însăși să se revitalizeze, pentru a reveni la sine îmbogățită. Dar adevărata sa împlinire se petrece în planul conștiinței, acolo unde norma ia *forma* moralității, unde abstractul ei se transfigurează în îndemn lăuntric, deci acolo unde norma își află temeiul subiectiv al realizării sale.

Particularitățile antinomice ale normei, precum și antinomiile acțiunii fac ca aprecierea acțiunii morale[1]) să nu fie, tocmai ușoară. Judecata făcută cu răspundere presupune o analiză concretă a situației concrete. Elementele prefabricate de apreciere afectează autenticitatea acesteia. Judecata de valoare stabilește măsura în care comportamentul concret (relația morală reală, manifestată în acțiune) obține „rezonanța" cu comportamentul ideal formulat de normă (relația morală ideală ca model al acțiunii). Acțiunea morală nu este pur și simplu rezultatul „aplicării" normei morale generale la împrejurările individuale ; norma este „tradusă", interiorizată în conștiința morală individuală prin judecățile de valoare și prin întreaga gamă a efectului și voliției individului. Norma supraviețuiește în judecata de valoare, dar nu în forma sa abstractă, impersonală, ideală, ci ca imperativ concret, personalizat, real, actualizat. Aprecierea are tocmai acest rol de „traducere", interiorizare a normei morale obiective. Individul își însușește, interiorizează normele ca valori, iar valorile se transformă în norme subiective. Judecata de valoare a individului metamorfozează norma obiectivă într-una subiectivă. Concepem această „naștere din interior" a normei morale ca pe o *re-creare*. Pe baza normei obiective apare o nouă normă, individualizată. Norma „individualizată" este neexprimată, „necodificată", neformulată, precum cea obiectivă, dar *capătă valabilitate prin judecata de valoare*. Valabilitatea acestei norme sui-generis poartă un caracter imediat ; ea se circumscrie frămîntării, tensiunii interne ce pregătește decizia de acțiune. Norma obiectivă are o valabilitate permanentă (bineînțeles în măsura în care reflectă cerințele sociale). Permanența valabilității normei obiective se realizează însă punctiform : în acțiunile individului aceasta este o rezultantă a „valabilităților temporare" ale normei recreate subiectiv.

Problema dacă individul, împlinind o anumită acțiune morală, „ascultă" de norma obiectivă sau de cea subiectivă este o falsă problemă, pentru că *norma subiectivă este în cele din urmă norma obiectivă transpusă în forma subiectivității prin actul aprecierii și trăirea tensională a acestui act.*

Împrejurările concrete „încarcă" acțiunea individului cu unele momente întîmplătoare care fac ca aceasta să nu realizeze decît o latură, o structură anume a normei. Pozitivitatea unei acțiuni morale date nu epuizează imperativitatea normei.

Numai acțiunea umană la scară socială și ca proces infinit realizează integralitatea structurală a normei.

Dacă judecata de valoare subiectivează obiectivul, decizia de acțiune, luată ca urmare a judecății de valoare, reprezintă o valorificare potențială, iar acțiunea morală este realizarea valorii (normative a) imperativului moral prin obiectivarea subiectivului. Astfel, comandamentele abstracte (lumea a „ceea ce trebuie să fie") devin realitate efectivă (lumea a „ceea ce este"), dar numai și numai prin mijlocirea factorului subiectiv care le îmbogățește cu determinări fenomenale.

---

[1]) Avem în vedere aici aprecierea făcută de subiect, judecata de valoare ca moment al conștiinței morale individuale, nu aprecierea opiniei publice.

Folosirea ideii de „aplicare" a normelor la comportamentul uman, idee ce decurge din normativismul etic, denotă neînțelegerea sau neglijarea acestui aspect. A spune în sens strict că normele morale „se aplică" la situația morală înseamnă a estompa momentul indispensabil al subiectivării obiectivului ; înseamnă a trece cu vederea complexitatea conștiinței morale, a distinge în conștiința morală individuală doar o cerință care devine în felul acesta abstractă („Trebuie ca fiecare om să aibă o conștiință morală dezvoltată !"), și nu un „mecanism subiectiv" de prelucrare a conținuturilor obiective ; înseamnă a minimaliza rolul însușirilor morale, al voliției și sentimentelor morale. Deși în formarea conștiinței sale morale individul folosește matricea, coordonatele și criteriul sistemului de valori al conștiinței morale sociale, totuși conștiința individuală un este repetarea la altă scară a conștiinței sociale. Omul își însușește principiile și normele prin generalizarea propriei sale experiențe de viață ; el filtrează cerințele generale prin trăirile sale, prin personalitatea sa, le îmbogățește cu semnificații particulare. Între sfera laturii sociale a moralei și moralitatea individului există o opoziție dialectică, în sensul că individul, prin posibilitățile sale limitate, nu poate recepta integral conținuturile complexe și variate ale moralei. Tocmai în legătură cu această opoziție se manifestă, ca reacție de răspuns, aptitudinea conștiinței individuale de a cuprinde semnificații, nuanțe, interpretări personale care dau o bogăție de determinări concrete raporturilor practic-morale. La imposibilitatea cuprinderii integrale a conținuturilor morale obiective individul reacționează prin coloritul bogat al moralității și al acțiunii morale.

Primită la 14 martie 1974

Institutul politehnic Iași,
Catedra de socialism științific și filosofie

BIBLIOGRAFIE

1. Hegel G., *Fenomenologia spiritului*, Ed. Acad. R. P. R., Buc., 1965.
2. Huszár T., *Morala și societatea*. Ed. polit., Buc., 1967.

SOME ASPECTS OF MORAL OBJECTIFYING AND SUBJECTIFYING

(Summary)

The work points out the quite complex character of the subjective moment of a moral action, illustrating it by analysing the antinomies of the action and the antinomic nature of the norms.

The paper ends with the conclusion that the individual responds—to the imposibility of entirely comprising the objective moral contents — by the richness of his morality and of his moral action.

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI
Tomul XXI (XXV), Fasc. 3—4, 1975
Secţia VIII
ŞTIINŢE SOCIAL-ECONOMICE

C.Z.159.923

CONCEPTUL DE PERSONALITATE

DE

RODICA CEPĂREANU, N. TURCU, AUREL DOBOŞ,
GH. BOTIŞ şi D. ZAHARIA

Făurirea societăţii socialiste multilateral dezvoltate în ţara noastră presupune atît progresul economico-social, cît şi pe cel spiritual. Producerea de bunuri materiale nu este înţeleasă unilateral, ca un scop în sine ci ca o condiţie sine qua non a făuririi unei societăţi şi a unui om de tip nou. Concepţia materialist-dialectică a partidului nostru are în vedere înainte de orice omul, ca făuritor şi beneficiar al bunurilor create de el însuşi. În acest sens, documentele Congresului al XI-lea al partidului nostru subliniază că formarea omului nou, cu o înaltă conştiinţă socialistă, cu un larg orizont de cultură reprezintă un factor de prim ordin în întreaga activitate de transformare revoluţionară a societăţii, de edificare a socialismului şi comunismului. „Întreaga activitate ideologică, politică, educativă — se spune în Programul P. C. R. — trebuie să aibă drept ţel făurirea omului nou cu conştiinţă înaintată, făuritor al societăţii socialiste multilateral dezvoltate, al comunismului“ [1, p. 165].

Transformarea revoluţionară a conştiinţei înseamnă formarea multilaterală a personalităţii, a unui profil uman nou, care să pună mai presus interesele sociale, cerinţele şi valorile colective. O societate ce îşi propune o dezvoltare multilaterală şi care situează în centrul preocupărilor sale grija faţă de om, presupune un nou tip de personalitate. Între dezvoltarea multilaterală a societăţii şi cea individuală există o conexitate directă şi biunivocă.

Tipul nou de personalitate este personalitatea multilateral dezvoltată ce „trebuie să manifeste curaj şi iniţiativă în lupta pentru promovarea spiritului revoluţionar, a noului în producţie, în activitatea economică şi socială, să acţioneze cu hotărîre împotriva inerţiei, birocratismului, rutinei şi conservatorismului, a tot ceea ce este învechit şi poate frîna progresul societăţii noastre socialiste“ [2, p. 19]. Iată de ce în condţiile societăţii noastre realizarea personalităţii umane nu este privită doar ca un scop, ci şi ca ideal.

Formarea şi manifestarea personalităţii umane este un fenomen complex constituind obiectul de studiu a numeroase discipline ştiinţifice. Înţelegem prin personalitate o sumă de trăsături esenţiale ce rezidă în însăşi natura umană privită ca fiinţă existenţială, creatoare şi praxiologică. Cu alte cuvinte, conceptul de personalitate poate fi explicat numai prin valoarea excepţională a înfăptuirilor individului în activitatea sa socială. Dialectic, personalitatea reprezintă devenirea valorică a persoanei, dezvoltarea însuşirilor sale specifice (biologice şi psihice în unitatea lor umană, adică socială). Absolutizarea unora sau altora dintre ele conduce la o înţelegere unilaterală, incompletă a procesului de formare a personalităţii umane. Astfel, R. Gattel, H. Murray, ş. a. de exemplu, dau o importanţă deosebită factorului psihologic, aptitudinilor, trăsăturilor de caracter etc., ignorînd factorii biologici, sociali, de cultură. Pe de altă parte, S. Freud înţelege să acorde prioritate factorilor biologici care ar structura prin acţiunea lor personalitatea umană. Fiecare din aceste teorii aduce contribuţii reale la înţelegerea unor resorturi intime ale personalităţii dar rămîne prizoniera unilateralităţii viziunii sale.

Dintr-un alt unghi de vedere, am zice al antropologiei filozofice, într-un fel se pronunţă asupra personalităţii umane Pascal, în alt fel Nietzsche şi cu totul altfel Marx, care are în vedere socialul ca factor determinant. De unde concluzia că personalitatea repre-

zintă o sinteză a factorilor biologici, psihologici, axiologici, sociali etc., care o compun și o evidențiază cu pregnanță.

Un important aspect care se cuvine să fie abordat privește necesitatea explicitării tipului de personalitate devenit posibil în condițiile epocii contemporane și mai cu seamă în contextul concret al realităților noastre sociale. În acest scop pot fi de real interes rezultatele investigațiilor întreprinse de științele particulare sau filozofice asupra personalității, dar este evident că simpla lor însumare nu poate fi în măsură să ne dea modelul sintetic căutat. Astfel, este necesar să se țină seama în această ordine de idei de faptul că personalitatea nu poate fi înțeleasă fără analiza detaliată a totalității de trăsături temperamentale înnăscute și de însușiri dobîndite, cum ne atrage atenția biologia și psihologia, fără considerarea rolului valorilor și a exigențelor morale în conturarea personalității umane, cum aflăm din cercetările de axiologie și etică.

În spiritul concepției marxiste, personalitatea umană trebuie concepută în multitudinea laturilor sale materiale și spirituale aflate în interacțiune dialectică, în multiplele sale determinări sociale și individuale, precum și în perspectiva nelimitatelor sale disponibilități de desăvîrșire și autodesăvîrșire. Ceea ce este deosebit de important în viziunea marxistă asupra personalității umane este faptul că accentul cade nu pe originalitatea cu orice chip, ci pe dezvoltarea plenară a tuturor aptitudinilor, vocațiilor și înclinațiilor individuale, originalitatea apărînd aici pe un plan superior, ca un rezultat sau consecință firească a împlinirii multilaterale, și nu ca un mobil inițial al formării personalității. Se extinde astfel considerabil sfera de cuprindere a conceptului de personalitate de la cercul „celor aleși" la nivelul tuturor membrilor societății care beneficiază de condiții sociale corespunzătoare de realizare.

Decurge de aici, așadar, că nu putem concepe personalitatea umană fără un ansamblu minim de determinări cum sînt: o corespunzătoare pregătire culturală și profesională, o conduită etică adecvată și un înalt nivel de conștiință politică. Dar toate aceste elemente și încă multe altele, între care nu uităm talentul sau priceperea de a desfășura în mod creator anumite activități, nu sînt deloc suficiente pentru a constitui o personalitate întru-totul adecvată exigențelor unei societăți ce are ea însăși ca țel dezvoltarea multilaterală. O astfel de personalitate este determinată decisiv de modul specific în care asemenea posibilități ajung să se obiectiveze în valori sociale cu adevărat utile societății noastre. În măsura în care fiecare membru al societății își propune și înfăptuiește pentru societate lucruri apreciate ca valori materiale sau spirituale, el se prefigurează ca individualitate, ca personalitate aparte în sectorul lui de activitate. La aceasta participă atît structura sa specifică, cît și pregătirea în domeniul respectiv, stăpînirea deplină a mijloacelor sale de activitate. Este greu de presupus, de exemplu, că un om înzestrat cu aptitudini deosebite ar putea deveni o personalitate în domeniul tehnicii, al științei fără o temeinică cunoaștere atît a aspectelor teoretice cît și a celor practice.

Munca de cercetare, de laborator, producția în ultimă instanță este aceea care concretizează predispozițiile cuiva și îi structurează personalitatea. Numai tensionate și integrate suficient în matca eforturilor sociale generale, elementele amintite servesc cu adevărat pentru conturarea unei personalități autentice, care să contribuie efectiv la transformarea societății pe linia perfecționării.

Neliniștea creatoare a gîndirii, cenzurată server de un spirit constructiv marchează personalitatea umană multilaterală adecvată actualei etape de dezvoltare a societății noastre, personalitate preconizată încă de Marx cînd considera modelul uman al personalității comuniste ca fiind „deplina dezvoltare a dominației omului asupra forțelor naturii, adică atît a forțelor naturii propriu-zise, cît și asupra forțelor propriei sale naturi" [3, p. 437].

Fundamentat pe o cunoaștere aprofundată, activismul este un element de ordinul esenței care definește în realitatea sa concepția marxistă despre lume și societate.

Se desprinde de aici concluzia care ni se pare a fi de un deosebit interes pentru formarea personalității tineretului: educația acestuia trebuie concepută tot mai puțin ca o activitate de sine stătătoare și tot mai mult ca o latură de primă importanță a tuturor sau a majorității activităților sociale în care sînt angrenați, într-un fel sau altul, tinerii. Este greu, dacă nu cu neputință de conceput personalități multilateral dezvoltate care să se formeze în spații desprinse de universul acțiunii sociale în care se pun și se rezolvă problemele amplei opere de edificare a socialismului multilateral dezvoltat. Latura esențială a formării personalității umane multilaterale — ridicarea continuă a nivelului politico-ideologic — este vizată aici mai mult ca oricare alt aspect al procesului complex de făurire a personalității.

Este știut, de altfel, că în pedagogia modernă s-a impus deja principiul potrivit căruia educatul nu atinge maxima receptivitate față de valorile și normele educaționale decît dacă învață din propria sa activitate. Aceasta nu înseamnă însă că orice activitate are valențe educative, că s-ar putea conta pe o formare spontană a oamenilor prin simplul fapt că sînt angrenați, într-un fel sau altul, în diverse activități sociale. Dimpotrivă, este necesar ca aceste activități să fie în așa fel organizate încît participanții să fie determinați să reflecteze profund atît asupra propriei lor munci, cît și asupra modului în care aceasta se integrează în acțiunile sociale mai ample, condiție fără de care nu se poate vorbi de valoarea educativă a muncii, sau mai general, a oricărei activități sociale. Este binevenită de aceea și sub acest aspect interpătrunderea tot mai organică a învățămîntului superior cu activitatea de producție propriu-zisă, tendință accentuată în ultimul timp prin găsirea unor forme adecvate în funcție de specificul facultăților. Important este însă ca aceste forme să fie cît mai eficiente, direcție în care mai rămîne încă mult de făcut.

Personalitatea este o măsură a participării valorice la social, a înfăptuirii unui lucru deosebit pentru societatea umană. De aici necesitatea ca viitorii specialiști în tehnică, îmbinînd studiul teoretic cu activitatea de laborator, cu producția, să înlăture elementele de inerție, suficiența unei pregătiri de rutină și să se angajeze în competiție cu ei înșiși și cu știința modernă. Aceasta este calea realizării lor ca specialiști, ca viitoare personalități în domeniul tehnicii și științei.

Aceasta nu înseamnă că trebuie să se renunțe la pregătirea multilaterală, la aspectele umaniste ale existenței viitorului specialist. Astfel, am uita omul ca atare și aceasta ar fi în detrimentul său și al societății. Pentru a înlătura pericolul ca omul să se despersonalizeze în contactul cu tehnologia avansată a epocii noastre, activității sale trebuie să i se adauge o preocupare de natură umanistă, cultural artistică, preocupare care să-l întregească și să-l împlinească. Studenților din facultățile tehnice trebuie să li se ofere posibilitatea de a se manifesta multilateral, de a cunoaște nu numai mecanisme și tehnologii, ci să aibă interes și pentru activitățile social-politice, pentru muzică, artă plastică, poezie sau frumusețile naturii. Numai astfel se poate vorbi de dezvoltarea lor multilaterală, de omul nou al societății noastre, de personalitatea socială a viitorului specialist.

Așa cum am arătat mai sus, tînăra generație nu se poate forma și nu se poate integra cu randament în dinamica societății decît în măsura în care reușește să-și însușească valorile intelectuale, sociale, etice, politice, etc., pe care i le oferă epoca. Aceasta se realizează mai întîi prin educație, proces conștient, organizat și dirijat spre un anumit scop determinat de rațiuni sociale majore, cu caracter obiectiv. Educația reprezintă un proces specific de formare a omului, un fenomen de esență socială, obiectiv și necesar care însoțește în permanență dezvoltarea societății, contribuind atît la formarea personalității individului cît și la manifestarea acestuia pe toată durata vieții sale.

Deși funcțiile educației se realizează și spontan, în viața și activitatea socială dată, ca și prin influența educativă mai mult sau mai puțin difuză exercitată de societate, ele nu pot fi imaginate fără cadrul organizat și instituționalizat pe care îl oferă instituțiile de învățămînt de toate gradele.

Corelat educației, instrucția reflectă procesul de informare, de înarmare a tinerei generații cu un sistem de cunoștințe științifice, cu principii și deprinderi intelectuale și practice, cu o concepție științifică despre lume, proces în care pregătirea ideologică are un rol deosebit de însemnat. Reprezentînd o necesitate obiectivă de dezvoltare a omului, instrucția și educația sînt totodată condiții indispensabile pentru progresul continuu al individului și societății.

Primită la 25 septembrie 1975

Institutul politehnic, Iași,
Catedra de socialism științific și filosofie

BIBLIOGRAFIE

1. * * * *Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism.* Ed. polit., Buc., 1975.
2. * * * *Codul principiilor și normelor muncii și vieții comuniștilor, al eticii și echității socialiste.* Ed. polit., Buc., 1974.
3. Marx K., *Bazele criticii economiei politice.* Ed. polit., Buc., 1972.

LE CONCEPT DE PERSONNALITÉ

(Résumé)

Les auteurs considèrent que les principales prémisses théoretiques-méthodologiques de la recherche moderne sur la personnalité sont : la considération du cadre social-culturel, des multiples aspects cognitifs, affectifs, psychologiques et morphologiques dans leur organisation dynamique et, surtout, dans leur développement.

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAȘI
Tomul XXI (XXV), Fasc. 3—4, 1975
Secția VIII
ȘTIINȚE SOCIAL-ECONOMICE

C. Z. 18.01

ARTELE DECORATIVE ȘI AMBIANȚA MODERNĂ

DE

M. PĂSTRĂGUȘ

Preocuparea de agrementare a spațiului de locuit, a ținutei vestimentare, ori de înfrumusețare a corpului omenesc este, se pare, tot așa de veche ca și existența umană. Ch. Darwin a încercat să ne convingă și să argumenteze că „instinctul înfrumusețării prin ornamentică ar caracteriza și preistoria umană, că în lupta pentru existență au învins nu numai speciile adaptate și puternice, ci și acelea frumoase". Ideea poate fi combătută cu următoarele observații: a) podoaba este înnăscută animalului și nu dobîndită într-un proces conștient de ameliorare; „ființele vii ornamental frumoase (pentru gustul uman), aparțin în general genurilor inferioare ale viețuitoarelor (vietăți marine, plante, fluturi, cel mult păsări) [1, p. 339]; c) indiferent de etapa în care omul a început ornamentica, el a făcut-o conștient din utilitate încă la început, pentru ca în timp să-i descopere și valoarea estetică.

Din toate timpurile conținutul principal al plăsmuirilor decorative, nevoia de ornamentare au decurs din necesitatea omului de a umaniza mediul, de a-l agrementa, de a-i conferi valențe cu un sporit potențial axiologic care să-i exprime nevoile sociale și spirituale într-un context dat al existenței sale. Prin decorație, obiectul sau spațiul tratat este reconstruit și conexat la o lume nouă care ține de esența unei civilizații umane. Prin decorație omul transcende senzorial, banalul dat al vieții cotidiene la modul alegoric, nutrindu-și spiritualitatea din caracterul evocativ cu adînc sens ideologic și existențial al lumii pe care o dorește prin programul ornamentic.

Într-o primă concluzie putem afirma că decorativul în perspectiva esteticii marxiste reprezintă unitatea dintre materialitate și idealitate (idealitatea privită ca posibilitate în actualizare). Baza ei socială este cu atît mai evidentă cu cît esența decorativității se îndepărtează mai mult de datul concret al vieții cotidiene și se constituie tot mai pronunțat ca un gen artistic care comunică adînci semnificații umane.

Prin noțiunea de decorativ ne-am obișnuit să înțelegem un ansamblu de procedee și tehnici ce concură la rezolvarea artistică a unui obiect, suprafețe sau volum cu ajutorul unor elemente ornamentale raportate autonom la structura generală a operei. Decorativitatea în genere și decorativitatea unei epoci în special, se exprimă de obicei pe o gamă foarte largă de modalități, de tehnici de expresie și procedee, de materiale diferite etc. Decorativitatea poate căpăta expresii picturale, sculpturale, arhitecturale, scenografice, în mozaic, tapiserie, arhitectură, vitrouri (dacă ne referim numai la artele plastice). Ea poate dobîndi, de asemenea, valori independente în obiectele utile cu destinații estetice ca: vase de ceramică, poterii, tapiserie, sticlărie, feronerie, mobilier, textile etc.

Elementul centreal, ideea sau tema, care, integrat în practica compoziției conduce la rezolvări decorative este motivul. Acesta poate fi vegetal, zoomorf, antropomorf, etc., stilizat sau nestilizat, exprimat în forme sau cromatic; dispuse în planuri și variante diferite, motivele pot comunica anumite concepții despre lume și viață, pot figura alegoric o realitate în structura compoziției, pot anima o suprafață, pot îmbogăți, pot atrage atenția asupra unui detaliu, pot sugera un ritm, sublinia o formă, pot provoca un accent.

Fie și numai prin aceste cîteva posibilități enumerate, ornamentul poate sugera impresia de durată și ritm, poate reprezenta esența civilizației unei societăți, ele au puterea de a impresiona, prin ceea ce semnifică, de a determina sentimente de teamă, admirație,

iubire etc. Dacă am continua să situăm arta decorativă în rîndul artelor minore, cum a situat-o estetica clasică, am face o mare nedreptate artei moderne, am face o abatere de la gustul omului modern și o eroare pe plan artistic. Încă din perioada de început a școlii Bauhaus, care a intuit standardizarea frumosului, artelor decorative li s-a definit un nou rost în mediul reconceput al epocii moderne, acela de a agrementa funcțional mediul de locuit, locul de muncă, de odihnă, transport etc.

Nimeni nu poate nega că arta decorativă clasică nu agrementa, dar altădată decorul era considerat un lux prin excelență ce ținea mai mult de moda timpului și capriciile amatorului de artă, și nu de necesitățile funcționale ale ambientului. Stilurile decorative anterioare, cu rezonanțe în decorația contemporană (goticul, stilurile renașterii, barocul, rococoul și unele influențe asiatice resimțite în decorația engleză, rusă, românească și americană) ne-au lăsat practica supraadăugirii de elemente peste funcția utilă a unui obiect, ceea ce a condus, în mod firesc, la înțelegerea decorativului ca artă aplicată, superfluă, de prisos, în consecință ca o artă minoră.

Epoca Renașterii cu diferitele tendințe și practici, apoi stilurile derivate din acestea, baroc, rocaille, rococo și stilurile de la curtea regilor Franței, credincioase, mai mult sau mai puțin, principiilor umanismului burghez au glorificat omul acestei clase, dorințele telurice ale acestuia și au cultivat o artă cu caracter laic care să servească noii aristocrații drept sursă de plăceri. Registrele ornamenticii acestor stiluri, diferențiate unul de altul după gradul de evoluție și cadrul cultural care păstra structura antică cu colonete, caneluri, denticule, reliefuri, stucaturi, cariatide, atlanți, pilaștri etc. se îmbogățesc necontenit cu practici și motive noi, cum ar fi: pardoselile de marmură, tapiseriile, brocarturile și catifelele de inspirație orientală, mobilierul vopsit în lac negru și lucios cu ornamente aurite, de origine chineză, orfevrăria, poteria ș. a. Aceste stiluri foloseau materiale noi în ornamentație, metalele nobile, pietrele prețioase sau semiprețioase, marmura, mozaicul ș. a. Arta decorativă a acestor epoci ne-a lăsat, mai ales în casele bogate ale prinților și negustorilor din Veneția, Roma, Florența, Paris, Viena și alte centre, exemplare de adevărate culmi ale desăvîrșirii și opulenței. Dar tocmai în această măreție și opulență stătea inutilitatea, caracterul limitat al decorației clasice.

Revoluțiile politice din secolul XIX și începutul secolului XX au avut ca principală consecință social-politică aducerea maselor în prim plan, atragerea acestora în sfera producției materiale și integrarea lor în decorul urbanistic al orașelor. Nevoia de locuințe, ca urmare a creșterii populației urbane, a spațiilor de producție, comerciale, de odihnă și sport, de circulație au determinat împreună cu alți factori revoluția tehnico-științifică care a revoluționat nu numai știința și tehnica mijloacelor de producție, ci și arta, a pus problema industrializării frumosului, a simplificării și epurării supraadăugatului facil și instaurarea unei arte care să poată fi pusă la dispoziția tuturor. În numele acestei realizări nu putem fi de acord cu purismul care condamnă ornamentul. De exemplu, arhitectul german Adolf Loos afirmă că „lipsa ornamentelor este dovada unei forțe spirituale" [2, p. 94]. Producerea pe scară largă de materiale noi cu caracteristici superioare, capabile să intre în proporții de masă în plastica industrială, destinate să satisfacă necesitatea urgentă de confort funcțional a făcut ca noua viziune decorativă să devină incompatibilă cu canoanele esteticii clasice.

Ornamentul arhitectural, dealtfel cel mai răspîndit între artele decorative, care în forma clasică rezulta dintr-un adaus peste funcția utilă a construcției, de cele mai multe ori din nevoia de a masca, în concepția raționalist-funcționalistă rezultă dintr-o exprimare sinceră a structurilor funcționale și de rezistență prin intermediul unor materiale noi și elemente de construcție cum ar fi: oțelul laminat în grinzi, aluminiul, sticla, masele plastice, ceramica industrială ș. a.

Nevoia de industrializare a frumosului nou a condus la tehnologii care au renunțat la resursele limbajului clasic al decorației cu preferințe pentru linia curbă, detaliu și stucatură. Avîndu-se permanent în vedere ideea tratării plastice a întregului volum sau suprafețe într-o concepție unitară, ca unitate dialectică dintre continuu și discontinuu, dintre concret și abstract, dintre figurativ-alegoric și real, dintre tradițional și modern, cu efecte deopotrivă evocative și de sensibilizare a inteligenței și afectivității, s-a adoptat un limbaj modern a cărui poezie rezidă în fantezia tratării formelor simple cum ar fi: prisma, cubul, triunghiul, conul, cilindrul, linia simplă, unghiul drept, sau chiar forme elaborate savant ca: hiperboloidul, paraboloidul de rotație, spiralele complexe, grafica de computer ș. a.

Arta decorativă contemporană, în nevoia sa continuă de a asigura un confort viu care să nu exagereze sobrietatea pînă la monotonie a reexaminat și adaptat în viziune modernă principiile decorativității clasice ca: legile dominantei, unității, contrastului, simetriei

și asimetriei, echilibrului și ritmului, proporțiilor ș. a. Pe lîngă efectele determinate de aceste principii, în compozițiile decorative din ultima perioadă se manifestă în mod constant un interes crescînd pentru efectele decorative rezultate din textura naturală a materialelor (de exemplu, betonul aparent, texturile nude etc.) mai cu seamă în interioarele evocativ-reprezentative; s-a îmbogățit repertoriul decorativ cu modele din structurile intime ale naturii ca: spirale cosmice, peisaje selenare, moduri de cristalizare a unor substanțe chimice, imagini alveolare ale dunelor de nisip, suprafețe acvatice agitate, covoare în frunze, scoarțe de copaci, striații lemnoase, epiderme de animale ș. a.

Nevoia de spații largi și voluminoase, destinate mai ales unor activități productive, administrative, științifice și de învățămînt, sănătate, sport, care au și cer punerea în valoare a pereților, pardoselilor și vitrourilor. Cele mai adecvate soluții de pînă acum pentru decorarea acestor spații s-au recunoscut în virtuțiile tapiseriei, tehnică reconsiderată în viziune modernă, folosirea vitraliului, a căptușelilor din mozaic și ceramică, lambriuri, tratate în viziuni moderne cu motive insipirate din cultura națională (istorie, folclor, filozofie).

Dacă în practica tapiseriei moderne s-au obținut succese incontestabile într-o serie de școli, în schimb în arta vitraliului nu s-a investit suficientă încredere, deși acestei arte care își bazează în principal efectele estetice pe lumină și culoare i se simte tot mai mult lipsa.

În intenția de a pune în evidență frumosul în forme simple dar tangibile, de a agrementa confortul cultural autentic prin restituirea esenței umane, arta decorativă modernă, în toate compartimentele sale își scontează efectele și pe folosirea luminii și culorii. Avînd reale și nebănuite virtuți expresive, culoarea, alături de formă și lumină, dă esență și specific artei contemporane. Prin culoare și lumină formele capătă sens, se diferențiază, există, li se dă relief și adîncime; culoarea discerne elementele statice de cele dinamice, agită sau liniștește, temperează stridențele sau rupe monotonia. Culoarea nu mai este folosită la întîmplare și oricum în arta decorativă modernă. Cunoscîndu-i-se, printr-o cercetare științifică însușirile, i s-au stabilit funcțiile și i s-au determinat cu precizie efectele psihofizice și estetice. Într-o compoziție decorativă, distribuită științific, culoarea creează stări de liniște, confortînd ambianța și tonificînd stările nervoase, ameliorează vederea și stimulează activitatea intelectuală și afectivă; culoarea și lumina, deopotrivă pot evoca, simboliza și reprezenta. Pornind de la aceste potențe, culorii i s-au rezervat sarcini din cele mai diverse în ambianța modernă; de a pune în evidență obiective turistice, de a sublinia tonul cromatic al unui element geografic, de a face reclamă dar și de a avertiza în producție și circulație.

Alături de cele exprimate mai sus nu putem trece cu vederea specificul și tendințele cele mai generale ale formelor în arta decorativă contemporană, fie că ne referim la formele vaselor, la bijuterii, pictură sau sculptură. În ultimii ani în concepția artistică despre forma decorativă s-au înregistrat mutații esențiale. Dacă într-o perioadă nu prea îndepărtată forma obiectelor (vase, mobilier, construcții ș. a.) se diviza, se modula în părțile sale funcționale prin granițe pronunțate de ordinul grafismului, culorii sau reliefului, în ultimul timp predomină clar tendința de a trata obiectul sau construcția ca un întreg unic, ca un volum compact ale cărui părți componente trec lin, uneori curg subtil una în alta. Formele în această expresie dobîndesc un caracter dinamic foarte expresiv, constatare ce poate fi observată de la mașini pînă la mobilier și bijuterii. De exemplu, între spătarul și șezutul unui fotoliu modern dispar granițele; elementele componente se contopesc într-o piesă unică care reprezintă în același corp utilul și esteticul. La vasele din porțelan, ceramică sau sticlă, mînerele, picioarele și gîtul tind să-și piardă volumele independente. Într-o astfel de viziune, un rol important îl capătă precizia proporțiilor, limpezimea repartiției principalelor mase, linia siluetei generale. Segmentările, dacă sînt strict necesare, se fac cu multă zgîrcenie și într-o grafică discretă cu ajutorul unor linii grațioase sau dungi abia perceptibile prin separarea unei părți doar ca tendință de evoluție în cadrul unui volum general.

În decorația contemporană expunerea imaginilor aplicate pe obiecte capătă o expresie tot mai alegorică. De la povestea exprimată concret, direct și naturalist cum se făcea în arta veche, artistul trece la aluzia subtilă prin detalii expresive, prin intermediul simbolurilor cu înalte forțe evocatoare în care rolul principal îl dețin figurile geometrice.

Metoda vicioasă, dezaprobată încă din epoca antichității exprimată în principiul „dacă nu poți face un lucru frumos, fă unul bogat" a fost înlăturată definitiv în arta decorativă contemporană. Azi bogăția în ornamentație nu mai trece drept frumusețe decît doar în fața acelui public care mai este partizanul unor concepții învechite și conservatoare.

Primită la 10 septembrie 1975

Institutul politehnic, Iași,
Catedra de socialism științific și filosofie

BIBLIOGRAFIE

1. Lukács, G., *Estetica*. Vol. 1., Ed. Meridiane, Buc., 1972.
2. Melicson M., *Arhitectura modernă*. Ed. șt. și enciclop., Buc., 1975.

DECORATIVE ARTS AND MODERN ENVIRONMENT

(Summary)

After defining some decorative categories, the author point out the specific and the function of modern decoration, in different domains, by means of aesthetis virtue of news materials, as well as decorative volume of the color and light.

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI
Tomul XXI (XXV), Fasc. 3—4, 1975
Secţia VIII
ŞTIINŢE SOCIAL-ECONOMICE

C. Z. 338

ASUPRA SEMNIFICAŢIEI INVESTIŢIILOR DESTINATE MODERNIZĂRII INDUSTRIEI

DE

ILIE NIŢĂ

Ca ramură conducătoare şi propulsoare în economie, industria românească beneficiază de o parte tot mai însemnată a fondului de investiţii al ţării — 63% în perioada 1960—1974 şi peste 66% în viitorul cincinal — fapt ce exprimă opţiunea netă pentru dezvoltarea caracterului industrial al economiei, pentru crearea unei industrii puternice, cu o structură şi înzestrare modernă, organic integrată în complexul economic naţional. Acest efort se justifică numai în măsura în care obiectivele prevăzute a fi executate, corespund unor necesităţi reale şi sînt concepute la nivelul cuceririlor tehnicii contemporane. Noile tipuri de industrii, noile tehnologii, implantarea teritorială a industriei, generează tematici tot mai complexe şi ca atare impun căutarea unor soluţii care să exprime funcţiile noi în plină dezvoltare, ceea ce înseamnă că orice investiţie devine o problemă de decizie şi încă una deosebit de complicată.

1. Elementul definitoriu al politicii de investiţii promovată de P. C. R., constă în faptul că investiţiile sînt orientate consecvent spre obiectivele de bază ale dezvoltării economico-sociale, în speţă spre modelul de modernizare a industriei preconizat. Cercetarea datelor statistice cuprinse în tabelul 1, (calculat după [3, pp. 376—377] şi [5, p. 1]) demonstrează

Tabelul 1

Dinamica şi structura investiţiilor industriale pe ramuri şi pe cincinale

	Dinamica 1951—1955 = 100			Structura		
	1961—1965	1966—1970	1971—1975	1961—1965	1966—1970	1971—1975
Industrie-total	274	497	845	100,0	100,0	100,0
Energie electrică şi termică	280	549	814	13,4	14,7	12,8
Combustibil	156	215	257	21,0	16,2	11,3
Metalurgie feroasă	375	656	1018	10,3	10,1	9,2
Metalurgie neferoasă	301	302	578	6,3	3,5	3,9
Construcţii de maşini	317	931	1900	8,8	14,6	17,4
Chimie	599	1044	2580	14,1	13,8	20,0
Materiale de construcţii	235	471	1081	4,0	4,5	6,1
Exploatarea şi prelucrarea lemnului	335	417	372	6,8	4,7	2,5
Textilă	398	1029	2100*)	2,7	4,0	4,9*)
Confecţii	1554	3188		0,4	0,5	
Alimentară	285	650	949	5,1	6,5	5,6
Celelalte ramuri industriale	492	836	1226	2,3	5,5	5,9

*) Se referă la întreaga industrie uşoară.

preocuparea constantă a statului nostru pentru realizarea unui ritm înalt de creștere a producției industriale și perfecționarea structurii pe ramuri a industriei, hotărîrea neabătută pentru crearea unei industrii moderne. Pe fondul general al sporirii efortului investițional, investițiile au fost îndreptate cu precădere spre ramurile industriale care asigură înzestrarea tehnică a întregii economii și valorificarea superioară a resurselor naturale și de muncă. Ramurile industrializante — energetica, metalurgia, construcțiile de mașini și chimia — au primit permanent cea mai mare parte din volumul investițiilor industriale.

Concomitent au sporit și investițiile alocate industriei ușoare și alimentare, relevîndu-se astfel grija pentru satisfacerea cerințelor populației cu bunuri de consum. Atît pentru ramurile din grupa A cît și pentru cele din grupa B, mutațiile cele mai sensibile se produc în actualul plan cincinal, care de fapt a marcat trecerea la procesul de modernizare a industriei noastre, iar pentru unele ramuri intensificarea lui.

Printr-o asemenea politică de investiții, industriei românești i s-a imprimat un nou profil, care potrivit directivelor Congresului al XI-lea, urmează să se accentueze continuu. Astfel, în perioada 1976—1980, eforturile vor fi îndreptate, în continuare, spre ramurile purtătoare în cel mai înalt grad a progresului tehnic. Menținîndu-și prioritatea, cele patru ramuri de vîrf, vor primi aproximativ 70% din totalul investițiilor industriale. Pe această cale construcțiile de mașini și chimia vor cunoaște ritmurile cele mai rapide de creștere încît în 1980 să însumeze aproape jumătate din producția industrială a țării, iar în 1990 să ajungă la 55—60 la sută [1, p. 81].

Modernizarea structurii industriei nu se limitează însă la nivelul ramurilor, ci traversează și structura internă a fiecărei ramuri și grupe de produse. În consecință, în cadrul fiecărei ramuri și subramuri investițiile trebuie concentrate spre acele sectoare care promovează știința și tehnologia înaintată și asigură realizarea unor produse de înaltă valoare. De exemplu, subramurile electrotehnică și electronică, mecanică fină și optică, mașini unelte, în cadrul construcțiilor de mașini, producția fibrelor și firelor chimice, îngrășăminte chimice, industria materialelor plastice și a cauciucului sintetic în cadrul chimiei, beneficiază de cele mai importante fonduri de investiții. Pornind de la faptul că lărgirea bazei proprii de materii prime, mobilizarea resurselor interne, condiționează într-o însemnată măsură dezvoltarea și modernizarea industriei, importante fonduri de investiții sînt orientate spre extinderea explorărilor geologice, în vederea descoperirii de noi zăcăminte de substanțe minerale utile și promovarea acestora în categoria rezervelor industriale.

2. În direcția realizării unei industrii dinamice, rentabile și competitive, care să constituie suportul principal pentru dezvoltarea tuturor ramurilor economiei naționale, multiple consecințe pozitive determină structura tehnologică a investițiilor. Întrucît sporirea producției și productivității muncii depinde de volumul și nivelul tehnic al utilajelor este cert că, cu cît ponderea acestora în totalul investițiilor este mai ridicată, cu atît sporul de producție la o mărime dată de investiție este mai mare.

Din datele tabelului 2 (calculat după [3, pp. 370—371] și [4, pp. 291—293]) se observă că atît la nivelul economiei naționale cît și al industriei tindem spre o corelație rațională între celedouă grupe de investiții. Deosebit de îmbucurător este faptul că începînd din anul 1972 pon-

Tabelul 2

Structura tehnologică a investițiilor

Anii	Lucrări de construcții montaj				Utilaje și instrumente			
	economia națională	industrie			economia națională	industrie		
		total	gr. A	gr. B		total	gr. A	gr. B
1960	48,3	49,3	49,7	46,9	36,1	33,1	30,5	47,9
1961—1965	45,5	46,4	46,8	42,8	38,8	37,4	35,6	52,1
1966—1970	47,1	46,5	46,2	48,2	38,3	37,8	36,5	45,4
1972	45,1	44,1	44,5	41,9	42,1	43,5	41,8	52,7
1973	44,6	43,0	42,8	44,1	43,6	46,0	45,2	49,8
1974	40,6	40,1	40,7	38,1	48,1	49,0	47,8	56,8

derea investițiilor destinate utilajelor în industrie este mai mare decît media pe economia națională. Ritmul acestor schimbări se cere însă intensificat.

În strînsă legătură cu structura tehnologică, un rol deosebit în adîncirea procesului de modernizare a industriei revine îmbunătățirii structurii de reproducție a investițiilor, adică creșterii ponderii investițiilor alocate dezvoltării și reutilării întreprinderilor existente. În actuala perioadă, investițiile în obiective noi se justifică numai pe baza unei riguroase fundamentări a necesității, oportunității și eficienței acestora și numai după ce se asigură încărcarea corespunzătoare a spațiilor existente, utilizarea integrală a mașinilor și utilajelor aflate în dotarea unităților.

3. Pe lîngă investițiile cu caracter strict economic, există și un alt tip de investiții, să le spunem de ordin organizatoric, a căror caracteristică comună este aceea că rodesc la scara întregii societăți și pe termen lung, iar efectul lor în cadrul unei anumite producții nu poate fi delimitat cu ușurință. Este vorba despre investițiile destinate dezvoltării capacității de organizare și conducere a economiei, respectiv a industriei care să permită — cu un avans permanent și crescînd — aplicarea soluțiilor tehnice și organizatorice noi, cît mai eficiente, precum și sporirea forței stimulative a funcționării mecanismului nostru economic și social.

Prezența unor investiții de acest gen se impune tot mai mult, pe măsură ce se trece de la abordarea izolată a proceselor tehnologice, la una microeconomică și apoi treptat, la cea macroeconomică, pe măsură ce se trece de la programarea curentă, imediată a proceselor la o viziune de perspectivă, ca cerință de prim ordin a dezvoltării contemporane. Pe baza unor calcule, se apreciază că un rezultat științific obținut cu privire la optimizarea ritmului de dezvoltare a industriei, sau cu privire la corelațiile între ramuri, în cadrul procesului de ansamblu al reproducției lărgite, sau în legătură cu adaptarea operativă a producției la fluctuațiile cererii de consum pe piața internă sau externă, etc., determină asupra dezvoltării forțelor de producție și asupra eficienței muncii sociale, o influență incomparabil mai puternică decît un rezultat tehnic fie și valorificat din plin [2, p. 134].

Pentru perioada pe care o parcurgem, necesitatea unor asemenea investiții este cu atît mai imperioasă cu cît trebuie să realizăm o productivitate a muncii tot mai înaltă, dar nu prin intensificarea efortului fizic, ci prin îmbunătățirea muncii de concepție, prin perfecționarea conducerii și a activității de producție. Din acest punct de vedere, paralel cu dezvoltarea cercetării științifice și învățămîntului, a amplificării funcției lor productive, se impun extinse și perfecționate toate tipurile de servicii de producție rezultate din experiența mondială: engineering, consulting, leasing, marketing, management, etc., în care scop trebuie să se aloce investițiile necesare. A utiliza intens astfel de servicii echivalează cu a fructifica eficient potențialul tehnic, material și uman de care dispune societatea, precum și a cîștiga un prețios timp în procesul creșterii economice.

Primită la 14 noiembrie 1975

Institutul politehnic, Iași,
Catedra de economie politică

BIBLIOGRAFIE

1. * * * *Directivele Congresului al XI-lea al P. C. R. cu privire la planul cincinal 1976—1980 și liniile directoare ale dezvoltării economico-sociale a României pentru perioada 1981—1990.* Ed. polit., Buc., 1974.
2. * * * *Mutații contemporane în știință și tehnică și implicațiile lor.* Ed. polit., Buc., 1973.
3. * * * *Anuarul statistic al R. S. R.* Buc., 1973.
4. * * * *Anuarul statistic al R. S. R.* Buc., 1975.
5. * * * *Culegerea de grafice — Dezvoltarea economico-socială a R. S. R. în perioada 1971—1975.* Ed. polit., Buc., 1972.

SUR LA SIGNIFICATION DES INVESTISSEMENTS DESTINÉS À LA MODERNISATION DE L'INDUSTRIE

(Résumé)

On analyse quelques modifications survennues dans le rythme et la structure des investissements — réalisations et tendances actuelles — sous l'influence du processus de la modernisation de l'industrie roumaine.

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI
Tomul XXI (XXV), Fasc. 3—4, 1975
Secţia VIII
ŞTIINŢE SOCIAL-ECONOMICE

C. Z. 330.18

CONTRIBUŢII LA ANALIZA EVOLUŢIEI RATEI PROFITULUI ÎN INDUSTRIA ROMÂNIEI INTERBELICE [1])

DE

GEORGETA MACARIE

Dezvoltarea industrială a fost însoţită de creşterea forţei economice a burghezlei bazată pe menţinerea unor rate înalte ale profitului.

Pentru a da o imagine asupra gradului de rentabilitate al întreprinderilor capitaliste am recurs la calcularea ratei profitului societăţilor anonime industriale, care reprezentau cele mai mari întreprinderi din toate ramurile industriei. Calculele efectuate pe baza datelor din bilanţurile acestor societăţi ne-au dat rezultatele consemnate în tabelul 1 (după [1, pp. 720—721]).

Tabelul 1

Gradul de rentabilitate al întreprinderilor industriale societăţi anonime

Anii	Nr. societăţilor	Capital mil. lei	Beneficiu net mil. lei	Fond de rezervă mil. lei	Diverse alte fonduri mil. lei	Total col. 4 + creşt. anuală col. 5, 6	Gradul de rentabilitate % (col. 7 ; col. 3) 100
1919	321	1 007	278	149	118	—	—
1920	447	2 787	644	193	396	896	32,46
1921	529	5 107	1 217	274	741	1 713	33,54
1922	720	7 549	1 819	367	734	1 908	25,26
1923	874	11 935	2 699	735	1 427	3 760	31,51
1924	1 014	15 632	2 327	1 065	2 611	3 841	24,57
1925	1 108	19 106	2 599	1 276	4 808	4 997	26,15
1926	1 171	24 819	3 204	1 818	7 191	6 130	24,70
1927	1 168	27 893	2 650	2 102	11 154	6 897	24,73
1928	1 123	29 963	2 628	2 219	13 926	5 515	18,41

Precizăm că datele referitoare la profituri erau mult micşorate de statistica oficială. Economistul V. Slăvescu referindu-se la bilanţurile societăţilor anonime declara în articolul „Note asupra industriei noastre" că „Anchetele oficiale ordonate de autorităţi pentru diferite scopuri şi din variate motive, deşi reuşesc să cuprindă un bogat material informativ,

[1]) Ca urmare a spaţiului restrîns de care dispunem ne ocupăm numai de analiza evoluţiei ratei profitului în industria românească în anii 1919—1928, perioadă mai puţin cercetată în literatura noastră economică.

nu pot da totuși o icoană fidelă a realității..." și că „... bilanțurile au încetat de a mai oglindi situația fidelă a unei întreprinderi" [2, p. 230]. Cea mai mare parte a profiturilor era mascată sub forma fondurilor de amortizare, de rezervă și a diferitelor altor fonduri, prin mărirea în mod artificial, în evidență, a cheltuielilor generale ale întreprinderilor [2]), prin dividende, etc.

Astfel, de exemplu, în contul coletiv de profit și pierdere al societăților anonime industriale pe anul 1925 beneficiul net declarat reprezenta numai 24,2% din beneficiul brut [3, p. 276], iar la societatea Astra-Română, în anii 1925—1927, doar 11,52%, respectiv 4,81% și 4,31%. Aceeași societate a avut în 1926, un beneficu net declarat de 79.104 mii lei, iar la fondul de amortizare a adăugat 137.483 mii lei [3]) și a plătit acționarilor, în anii 1921—1923, dividente de 95%—165% [4, p. 591]. Societatea Româno-Americană în bilanțul pe 1928 reda un beneficiu net de numai 38 mil. lei dar pentru fondul de amortizare a alocat 304,7 mil. iar pentru fondul de rezervă 218 mil. lei [5, p. 57]. La sfîrșitul anului 1926 ea dispunea de fonduri de amortizare și rezervă de 1 414 mil. lei la un capital social total de 1 250 mil. lei. Creditul minier a plătit dividente de 30% în 1922, 47,05% în 1924, 50% în 1925 și 1926 [6], obținînd în acest ultim an un profit net de 416 mil. lei la un capital vărsat de 503 mil. lei [7, p. 295]. Situații similare se întîlneau în toate ramurile industriale [8, anexa I_2]. Societatea Mica a plătit în 1922 și 1923 dividente de 50% și 59,7%. Cele cîteva lexemple de mai sus nu sînt cazuri izolate, ci reflectă o situație aproape generală. Pe ansamboul societăților anonime industriale, partea de profit destinată fondului de rezervă și diverselor altor fonduri a egalat aproape profitul net declarat în anii 1925 și 1926, depășindu-l substanțial în 1927 și 1928. În 1927 beneficiul net declarat a fost de 2.649.940 mii lei, iar partea alocată fondurilor menționate de 4.247.443 mil. lei [9]. Nu mai insistăm asupra faptului că la o serie de mari întreprinderi chiar profiturile nete declarate depășeau capitalul social. Aceasta a fost situația în perioada 1921—1928 la societatea Astra-Română, iar la societatea minieră Mica, conform datelor publicate în bilanțuri, rata profitului a fost de 78% în 1922 și 60% în 1923 [5, p. 60].

În tabelul 1 am căutat să stabilim mai exact masa plusvalorii, să corectăm statistica oficială a vremii prin însumarea la beneficiul net a altor fonduri care se constituiau din plusvaloare. Totuși nu am putut determina și include în calcul, impozitele și taxele, precum și salariile foarte mari ale personalului de conducere, care se acopereau tot din plusvaloare [4]). Spre deosebire de datele existente în literatură și care indică o scădere continuă a gradului de rentabilitate a capitalului industrial de la 27,59% în 1919 la 9,2% în 1928, calculele noastre arată că, exceptînd anul 1928, rata profitului s-a menținut între 24,7%—33,5%, deci la o valoare foarte ridicată. Capitaliștii obțineau anual sub formă de profit între o pătrime și o treime din capitalul avansat. S-a manifestat doar o ușoară tendință de scădere a ratei profitului, în cea mai mare parte a perioadei menținîndu-se la același nivel 24%—26%. Efectul creșterii accentuate a capitalului a fost în bună măsură anihilat de sporirea masei totale de plusvaloare, mai ales a celei mascate sub forma diferitelor fonduri.

Analiza gradului de rentabilitate pe ramuri, efectuată pe baza aceleiași metodologii și redată în anexa I, arată că în cadrul unor mari oscilații de la un an la altul rata profitului a manifestat o tendință mai accentuată de scădere în industriile petrolului, morăritului, pielăriei și de creștere puternică în domeniile gaz și electricitate, chimie, sticlărie, var și ciment. Sporuri ale ratei profitului au avut loc și în construcții, transporturi, iar în

---

[2]) O metodă folosită în acest sens era plata unor dobînzi uriașe pentru împrumuturi fictive efectuate de filialele din România ale Societăților străine de la societățile mamă din străinătate. Ex. Unirea—Phoenix Oil and Transport, Geonafta-Geonaphte Belgia.

[3]) În anii 1923—1927 cota de amortizare asupra valorii declarate a investițiilor a fost de respectiv 15%, 14%; 22%; 20% și 19%.

[4]) Rezultatele la care am ajuns sînt mult diferite față de cele existente în literatură. Ele indică în general valori mult mai mari deoarece, căutînd să includem în calcul, cît mai exact, întreaga masă de plusvaloare obținută de întreprinderi nu am scăzut pierderile din beneficii — cum procedează [3] — și nici nu am luat în considerare numai beneficiul net — cum procedează [10], [11] — ș. a. Gradul de rentabilitate calculat în tabelul 1 exprimă rata profitului întrucît capitalul social publicat de statistica oficială a vremii reprezintă pentru societățile anonime întregul capital avansat în producție. El redă cantitatea de plusvaloare care revine la 100 lei capital avansat.

Pentru perioada 1929—1938 reconsiderări ale ratei profitului găsim la [12], [13].

Anexa I

Gradul de rentabilitate pe ramuri ale industriei (%) [9]

Anul	Forestieră, a hîrtiei și anexe	Metalurgică	Var și ciment	Arte grafice și tipărituri	Textilă, țesături și îmbrăcăminte	Construcții de tot felul	Alimentară	Transport	Gaz și electricitate
1921	20,14	23,45	9,98	55,93	20,29	14,76	18,66	21,62	7,02
1922	24,69	32,27	13,11	9,54	31,56	13,28	25,09	14,85	11,84
1923	33,49	49,89	25,59	18,79	28,15	17,35	21,72	18,95	18,20
1924	26,71	35,08	29,38	20,05	21,65	18,38	20,09	18,56	27,86
1925	17,22	21,07	41,45	18,33	19,01	17,37	21,57	14,21	26,19
1926	19,88	20,27	76,70	20,06	21,67	16,02	25,39	36,38	37,49
1927	20,62	22,94	51,68	19,39	26,34	22,09	25,31	19,74	31,62
1928	22,38	17,95	29,38	24,35	19,56	23,09	22,41	31,89	37,79

Anul	Chimie	Petrol	Mine și foraj	Morărit	Tăbăcărie	Sticlărie	Ceramică	Diverse	Total societăți anonime
1921	9,00	55,90	24,61	29,16	25,35	16,93	—0,80	— 31,96	33,54
1922	15,71	30,91	21,43	24,52	45,51	26,11	1,57	14,60	25,26
1923	25,40	36,57	29,24	31,46	39,56	13,86	22,09	8,51	31,51
1924	13,23	28,04	10,13	24,45	21,51	23,02	9,01	— 7,29	24,57
1925	31,81	33,84	25,86	13,02	18,63	37,16	15,32	14,06	26,15
1926	30,00	27,76	19,21	8,58	19,40	9,78	14,35	14,41	24,70
1927	33,50	22,50	34,00	7,42	17,92	44,05	12,03	16,61	24,73
1928	19,20	18,10	6,39	5,23	10,42	27,80	12,02	— 11,60	18,41

industriile alimentară și forestieră rata profitului a fost relativ constantă. Capitaliștii au obținut profituri foarte mari în toate ramurile, atît în perioada refacerii economice, cît și în perioada de avînt care a urmat.

Cu toate că valoarea nou creată avea proporții reduse, existența unei rate a plusvalorii și a unui grad de rentabilitate ridicate au făcut ca ea să revină în majoritate capitaliștilor, ceea ce a influențat negativ asupra situației maselor.

Primită la 28 martie 1975

Institutul politehnic, Iași,
Catedra de economie politică

BIBLIOGRAFIE

1. * * * *I. C. S. — Anuarul statistic al României 1939 și 1940.* Buc., 1941.
2. Slăvescu V., *Note asupra industriei noastre.* În „Industria și bogățiile naturale din Ardeal și Banat", Cluj, 1927.
3. Arcadian N. P., *Industrializarea României.* Imprimeria Națională, Buc., 1936.
4. Anastasiu O. A., *Contribuțiuni directe ale societăților anonime și în special a celor petrolifere.* Buletinul institutului economic românesc, anul *VII*, 1928.
5. Surpat Gh., *Pauperizarea clasei muncitoare din România burghezo-moșierească.* Ed. șt., Buc., 1962.
6. * * * *Situația muncitorimii din petrol.* Proletarul, I, nr. *4* din 23 sept. 1928.
7. * * * Cultura proletară, III, nr. *1—3*, martie 1928.

8. Madgearu V., *Evoluția economiei românești după războiul mondial.* Independența Economică, Buc., 1940.
9. * * * *Buletinul statistic al României pe anii 1921—1931.*
10. Popovici J., *Formarea capitalului în România.* Librăria și tipografia Cultura Românească, Iași, 1931.
11. Sterian P., *Variațiile ciclice ale producției românești.* Monitorul Oficial și Imprimeria Statului, Imprimeria Centrală, Buc., 1930.
12. Rădulescu Gh., *Rata profitului în economia capitalistă a României.* Teză de doctorat, 1939.
13. Axenciuc V., *Dimensiunile exploatării în România, în perioada interbelică.* Viața Economică, nr. *17,* 1972.

CONTRIBUTIONS À L'ANALYSE DE L'ÉVOLUTION DU TAUX DU PROFIT EN INDUSTRIE ROUMAINE D'ENTRE-GUERRES

(Résumé)

Les années 1919—1928 signifient, pour l'industrie autochtone, un période de reconstruction et de développement. La croissance industrielle a été accompagnée par l'accentuation de la force économique de la bourgeoisie, fondée sur un haut taux du profit.

Cet article représent un essai pour mettre sur des bases réelles la dimension du taux du profit.

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI
Tomul XXI (XXV), Fasc. 3—4, 1975
Secţia VIII
ŞTIINŢE SOCIAL-ECONOMICE

C. Z. 330.19

EFECTE ALE DEZVOLTĂRII SERVICIILOR ASUPRA URBANIZĂRII

DE

I. D. ADUMITRĂCESEI

În epoca contemporană, procesul de urbanizare este influenţat, într-o măsură crescîndă, de dezvoltarea serviciilor. În fiecare ţară, rolul serviciilor în această direcţie este condiţionat de nivelul de dezvoltare a industriei şi agriculturii, de orînduirea economico-socială, de politica promovată. Corespunzător condiţiilor din etapa făuririi societăţii socialiste multilateral dezvoltate, Programul P. C. R. prevede: „O atenţie deosebită va fi acordată dezvoltării serviciilor publice în oraşe şi sate...“ [1, p. 90]. Dezvoltarea sectorului de servicii influenţează asupra urbanizării ţării noastre prin multiple efecte. În prezentul articol, ne propunem să conturăm unele dintre aceste efecte.

Dezvoltarea serviciilor (în sensul larg atribuit astăzi acestui sector) acţionează în direcţia urbanizării României prin accentuarea restructurării forţei sale de muncă în favoarea ramurilor neagricole. Necesitatea cuprinderii unei părţi crescînde din resursele umane ale ţării în domeniul serviciilor este determinată de cel puţin două cauze. Pe de o parte, progresul ştiinţifico-tehnic în acest sector este, în general, mai puţin intens comparativ cu sectorul primar şi îndeosebi cu cel secundar, ceea ce se reflectă într-un nivel mai scăzut al productivităţii muncii. Pe de altă parte, nevoile sociale satisfăcute de servicii prezintă o elasticitate mult mai mare faţă de nevoile pe care le satisfac sectoarele primar şi secundar.

Posibilitatea atragerii unei părţi însemnate a forţei noastre de muncă în sectorul serviciilor, este condiţionată de atingerea unui nivel relativ ridicat al productivităţii muncii în ramurile producţiei materiale. Totodată posibilitatea menţionată este asigurată de faptul că, în sectorul de servicii, investiţia necesară pentru crearea unui loc muncă este mai mică decît în celelalte sectoare, precum şi de faptul că acest sector oferă condiţii pentru folosirea pe scară largă a forţei de muncă feminine şi a celei vîrstnice.

Pe baza condiţiilor create în anii socialismului, în ramurile de servicii (ca o excepţie), dinamica forţei de muncă a depăşit considerabil media pe economia naţională, iar în majoritatea ramurilor a devansat chiar dinamica din industrie. Faţă de 1950=100, în anul 1973, populaţia ocupată reprezenta: pe economia naţională — 120%; în industrie — 200%; în transporturi — 234%; în telecomunicaţii — 299%; în gospodăria comunală, de locuinţe şi alte prestări de servicii neproductive — 541%; în învăţămînt, cultură şi artă — 199%; în ştiinţă şi deservire ştiinţifică — 368%; în ocrotirea sănătăţii, asistenţă socială şi cultură fizică — 270%. Excepţia de la tendinţa menţionată o constituie ramura administraţiei, în cadrul căreia efectivul forţei de muncă s-a redus la 47% [4, p. 62].

Cunoscînd o dinamică relativ înaltă, sectorul serviciilor a concentrat o parte însemnată din potenţialul de muncă al ţării noastre. Ponderea acestui sector în populaţia ocupată a sporit de la 10,7% în 1950 la 20,5% în 1973 şi se estimează că va ajunge la 24—26% în 1980 şi la 35—40% în 1990 (stabilit după [2, p. 61]; [3, p. 73]; [4, p. 61]). În privinţa acestui indicator, România se va apropia simţitor de ţările avansate economic, egalizînd în 1980 nivelele înregistrate în Cehoslovacia şi R. D. G., iar în 1990 — pe cele cunoscute în Franţa, R. F. G. şi Japonia, la sfîrşitul deceniului şapte ([7, p. 151]; [8, pp. 388—399]). Accentuarea restructurării forţei de muncă în favoarea ramurilor neagricole, prin dezvoltarea serviciilor, va contribui substanţial la restructurarea populaţiei în favoarea mediului urban.

Corespunzător cerințelor progresului științifico-tehnic contemporan și ale ridicării nivelului de trai al populației, în țara noastră, paralel cu extinderea serviciilor tradiționale, se dezvoltă mai rapid noi categorii de servicii, menite să asigure dezvoltarea unei economii moderne și afirmarea multilaterală a personalității umane. Această tendință este reflectată și prin modificările survenite în structura forței de muncă utilizată pentru servicii (tabelul 1, calculat după [4, p. 61]).

Tabelul 1

Structura populației ocupate în sectorul serviciilor (%)

Ramura	1950	1973
Total servicii	100,0	100,0
Transporturi și telecomunicații	19,6	21,0
Circulația mărfurilor	21,3	23,8
Gospodărie comunală, de locuințe și alte servicii neproductive	6,1	14,6
Învățământ, cultură și artă	19,9	17,6
Știință și deservire științifică	2,0	3,2
Ocrotirea sănătății, asistență socială și cultură fizică	9,4	11,3
Administrație și alte ramuri	21,7	8,5

În ansamblul resurselor umane concentrate în domeniul serviciilor, gospodăria comunală, de locuințe și alte prestări de servicii neproductive și-a majorat ponderea cel mai mult, ceea ce evidențiază intensificarea procesului de urbanizare a țării. În această direcție, influențează și creșterea ponderii populației ocupate în celelalte ramuri de servicii.

În majoritatea ramurilor prestatoare de servicii s-a conturat tendința unei creșteri mai rapide a forței de muncă atrase de la sate comparativ cu cea provenită de la orașe. Ca urmare, între recensămintele din 1956 și 1966, ponderea satelor în cadrul populației ocupate în transporturi, telecomunicații și circulația mărfurilor a sporit de la 35,6% la 38,4%, iar pentru gospodăria comunală, de locuințe și alte prestări de servicii neproductive — de la 12,9% la 22,4% (calculat după [5, pp. 642 — 643]; [6, pp. 402—403]). Aceste date ne arată că prin dezvoltarea serviciilor, se realizează, într-o măsură însemnată, apropierea structurii socioprofesionale a satului de cea a orașului, ceea ce constitue un element esențial în desfășurarea urbanizării pe orizontală.

Paralel cu aportul adus la restructurarea forței de muncă în favoarea ramurilor neagricole, dezvoltarea sectorului de servicii acționează în direcția urbanizării și prin ridicarea gradului de civilizație al populației din fiecare localitate. Deoarece populația este principalul beneficiar al activității din domeniul serviciilor, consider că raportul dintre populația totală și cea ocupată în acest domeniu reprezintă un indicator sintetic al gradului de urbanizare (tabelul 2, calculat după [4, pp. 9, 61]).

Reducerea la jumătate a numărului de locuitori ce revin la o persoană ocupată în domeniul serviciilor, reflectă o îmbunătățire simțitoare a satisfacerii unor variate necesități sociale, o creștere considerabilă a gradului de civilizație a poporului nostru. Pe baza unei dinamici diferențiate, nivelul indicatorului analizat prezintă o tendință de apropiere între diferite ramuri de servicii. Însă gradul de acoperire a nevoilor economiei și populației este sensibil diferit între ramurile sectorului de servicii. Situația este încă deficitară acolo unde la o persoană ocupată revine un număr mai mare de locuitori. De aceea, în etapa actuală, partidul urmărește dezvoltarea mai rapidă a anumitor ramuri de servicii. Directivele Congresului al XI-lea prevăd ca, pînă în 1990, volumul serviciilor (în sens restrîns) prestate populației să crească cu un ritm de 10—11% anual, în timp ce desfacerile de mărfuri vor spori cu 7,5—8,5% pe an [2, pp. 89—90].

Deși, în anii socialismului, rețeaua unităților prestatoare de servicii s-a extins mult și la sate, în privința gradului de satisfacere a nevoilor populației există încă o mare deosebire între sat și oraș. La ultimul recensământ al populației (15 III 1966), numărul de lo-

Tabelul 2

Numărul de locuitori ce revine la o persoană ocupată în sectorul serviciilor

Ramura	1950	1973	% 1973/1950
Total servicii *)	20	10	50
Transporturi	98	53	54
Telecomunicații	748	320	43
Circulația mărfurilor	79	40	51
Gospodărire comunală, de locuințe și alte servicii	279	66	24
Învățămînt, cultură și artă	85	55	65
Știință și deservire științifică	854	297	35
Ocrotirea sănătății, asistență socială și cultură fizică	180	85	47

*) Fără administrație (la care tendința este opusă față de celelalte ramuri).

cuitori ce revenea la o persoană ocupată în sectorul serviciilor era de peste 21 la sate, față de aproape 5 la orașe. Decalajul era mai mare pentru ramurile gospodăriei comunală, de locuințe și alte servicii neproductive, învățămînt, cultură și artă, ocrotirea sănătății, asistență socială și cultură fizică (stabilit după [6, pp. 402—403]). Desigur populația sătească utilizează și unele servicii prestate de rețeaua existentă în orașe. Însă urbanizarea satului presupune lichidarea deosebirilor esențiale față de oraș și în privința asigurării serviciilor necesare pentru o viață civilizată, modernă. Răspunzînd acestei cerințe, în etapa actuală, partidul urmărește o dezvoltare mai rapidă a serviciilor în mediul rural.

Efectele conturate mai sus evidențiază rolul crescînd al dezvoltării serviciilor, atît în direcția restructurării populației pe medii în favoarea urbanului, cît și în direcția creșterii gradului de satisfacere a nevoilor sociale la orașe și sate.

Primită la 6 mai 1975

Institutul politehnic, Iași,
Catedra de economie politică

BIBLIOGRAFIE

1. * * * *Programul P. C. R. de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism.* Ed. polit., Buc., 1975.
2. * * * *Directivele Congresului al XI-lea al P. C. R. cu privire la planul cincinal 1976—1980 și liniile directoare ale dezvoltării economico-sociale a României pentru perioada 1981—1990.* Ed. polit., Buc., 1974.
3. Ceaușescu N., *Raport la cel de al XI-lea Congres al P. C. R.* Ed. polit., Buc., 1974.
4. * * * *Anuarul statistic al R. S. R.*, 1974.
5. * * * *Recensămîntul populației din 21.II.1956. Rezultate generale* .D. C. S., Buc., 1959.
6. * * * *Recensămîntul populației și locuințelor din 15.III.1966.* Vol. I, D. C. S., Buc., 1969.
7. * * * *Самодеятельное население и рабочий класс стран развитого капитализма.* Мировая экономика и международное отношение, Москва, 7 (1970).
8. * * * *Статистический ежегодник стран членов Совета Экономической Взаимопомощей.* Москва, 1970.

EFFETS DU DÉVELOPPEMENT DES SERVICES SUR L'URBANISATION

(Résumé)

On analyse l'influence du développement des services, en Roumanie, dans la direction de la restructuration de la population occupée en faveur des branches non-agricoles (et du milieu urbain), ainsi que dans la direction de la croissance du degré de la satisfaction des besoins sociales aux villes et aux villages.

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI
Tomul XXI (XXV), Fasc. 3—4, 1975
Secţia VIII
ŞTIINŢE SOCIAL-ECONOMICE

C. Z. 331.041

STUDIU COMPLEX ERGONOMIC DE CORECŢIE A CONTROLULUI ORGANOLEPTIC PE BENZI LA PRODUCŢIA ÎNFIOLATĂ DE LA O SECŢIE DE CONDIŢIONARE

DE

EUGEN POPA, I. POP, MONICA VOICU, MARGARETA ŞERBAN, ILIE CĂLUGĂRU şi AURELIA BRĂDĂŢEAN

Necesitatea cercetării a rezultat din disfuncţiile existente la locul de muncă control producţie înfiolată, care constau din următoarele:

1° oboseală, în special oculară datorată activităţii de control al defectelor existente în flacoanele de antibiotice;

2° lipsa unei bune organizări a efectuării operaţiilor;

3° condiţii de microclimat necorespunzătoare la locul de muncă studiat;

4° conflicte profesionale datorită existenţei unor elemente de inadecvare, atît în interiorul sistemului om-muncă, cît şi în ambianţa biopsihosocială precum şi lipsei de raţionalitate şi optimizare a sistemului om-muncă.

În raport cu disfuncţiile susmenţionate ne-au preocupat următoarele obiective:

a) studierea condiţiilor de muncă existente;

b) studierea activităţii controloarelor la banda de lucru;

c) determinarea aptitudinilor fizice, fiziologice şi psihice necesare profesiunii de controloare;

d) studierea fenomenului de oboseală şi stabilirea intensităţii acesteia în vederea evaluării efectelor ei asupra omului şi asupra muncii.

Cercetarea s-a efectuat folosind etapele cunoscute ale studiului muncii în echipă complexă cuprinzînd ingineri chimişti, psiholog, medic şi economist.

Ca tehnici de lucru am folosit discuţiile directe cu muncitoarele, chestionare în special privind starea de oboseală vizuală şi teste.

Investigaţiile s-au executat pe întregul lot de operatoare din schimburile I şi II, constatîndu-se că nu toate prezintă indicaţiile cerute de meserie; astfel unele dintre ele prezintă tulburări de atenţie (lipsă de atenţie) altele fac faţă cu greutate la ritmul impus, etc.

Din analiza critică a locului de muncă au reieşit următoarele conflicte în cadrul sistemului om-muncă-mediu:

1° conflict om-muncă datorită lipsei de aptitudini;

2° nerespectarea principiilor ergonomice în activitatea pe bandă ca de exemplu: iluminat necorespunzător, depozitare defectuoasă a rebuturilor, zgomot provocat de operaţiile de ambalare, de ventilator şi maşina de etichetare, poziţii de lucru neraţionale, etc;

3° accentuată oboseală oculară datorită atît mersului în dublu sens al benzii cît şi strălucirii puternice a acesteia;

4° un randament mai slab al schimbului II faţă de schimbul I;

5° organizarea neraţională a pauzelor în cadrul activităţii dintr-un schimb.

La analiza critică a situaţiei existente am avut în vedere faptul că activitatea CTC este preponderent perceptivă, realizată în exclusivitate de om, fiind influenţată în consecinţă pe lîngă factori obiectivi şi de factori subiectivi.

Factorii obiectivi consideraţi în studiul nostru sînt următorii :

a) Formarea profesională a lucrătoarelor pentru executarea sarcinilor de CTC în mod corect, rapid şi adecvat. Subliniem că în lotul analizat nu există o formare specializată pentru această activitate, fiind necesară o instruire a grupului la locul de muncă cu problemele specifice activităţii de CTC.

b) Cunoaşterea şi recunoaşterea rapidă a defectelor. Lipsesc criterii precise de discriminare, identificare şi evaluare a defectelor.

c) Detaşarea clară a defectelor relevante, de cele nerelevante şi structurarea defectelor relevante într-un cîmp operaţional.

Dintre factorii subiectivi menţionăm : conştiinciozitatea, simţul responsabilităţii, simţul datoriei, nivelul de vigilenţă, punctualitatea etc. În măsura în care nu se ţine seama de aceşti factori, se comit erori de natură socială, cu repercursiuni grave asupra destinaţiei antibioticelor.

O atenţie deosebită a fost acordată stabilirii eficienţei activităţii de control în cele două schimburi ; în acest sens s-au făcut experimentări privind numărul de flacoane rebutate constatate la control şi supracontrol, la banda de lucru existentă faţă de controlul efectuat la masa de lucru. În tabelul 1 sînt prezentate rezultatele obţinute.

Tabelul 1

	Flacoane controlate		Flacoane rebut	Supracontrol
Schimbul I	la bandă 10—10,30	42.150	4.282	776
	la masă 10—10,30 13—13,30	43.933	5.271	8
Schimbul II	la bandă 17—17,30	36.560	3.940	915
	la masă 17,30—18 20—20,30	40.250	4.708	492

Indicatorul care exprimă diferenţele în activitatea de control la cele 2 schimburi, respectiv la lucrul pe bandă în raport cu lucrul pe masă este numărul de flacoane rebut la supracontrol.

Se constată că în schimbul I numărul de flacoane rebutate şi descoperite la supracontrol este mult mai mic decît la schimbul II (cca 17%) iar la lucrul la masă, număr de flacoane rebutate la supracontrol este aproape inexistent în schimbul I, faţă de schimbul II. Totodată în condiţiile lucrului la masă, supracontrolul în schimbul II este mult mai puţin eficient faţă de schimbul I.

În urma analizei efectuate la locul de muncă studiat au rezultat mai multe propuneri cu caracter ergonomic şi psihologic, dintre care menţionăm :

1. Reglementarea regimului activitate-pauză, propunîndu-se 2 pauze funcţionale a 30' şi anume după primele 3 ore de lucru respectiv înaintea ultimelor 2 ore de lucru.
2. Izolarea activităţii de control al flacoanelor de factorii perturbanţi existenţi în încăpere.
3. Introducerea de scaune ergonomice conform fig. 1.
4. Introducerea muzicii funcţionale după un anumit program.
5. Indicaţii şi contraindicaţii profesionale, specifice pentru acest loc de muncă, pe baza cărora a fost elaborată psihograma anexată.

PSIHOGRAMA

Meserie — operatoare CTC
Loc de muncă : secția . . . . .

	Cerințe psihologice	Absolut necesar	Necesar	De dorit
1. Aptitudini senzoriale	acuitate vizuală	●		
	acuitate tactilă	●		
	sensibilitate kinestezică		●	
2. Aptitudini intelectuale	inteligență generală			●
	spirit de observație	●		
	atenție concentrată	●		
	memorie vizuală	●		
	percepere spațială		●	
	capacitate de învățare		●	
3. Aptitudini psihomotorii	dexteritate manuală, rapiditate, precizie	●		
	viteză de reacție		●	
	regularitatea mișcărilor		●	
	forță musculară			●
4. Trăsături de temperament	tensiune psihică	●		
	tensiune energetică		●	
	iuțeala acțiunii	●		
	perseverență	●		
5. Trăsături de caracter	stăpînire de sine		●	
	conștiinciozitate	●		
	responsabilitate	●		
	operativitate, onestitate		●	
6. Fire	introversiune	●		
	stabilitate emotivă		●	
7. Biotipologie	sănătate fizică		●	
	rezistență la oboseală	●		
	rezistență la monotonie	●		

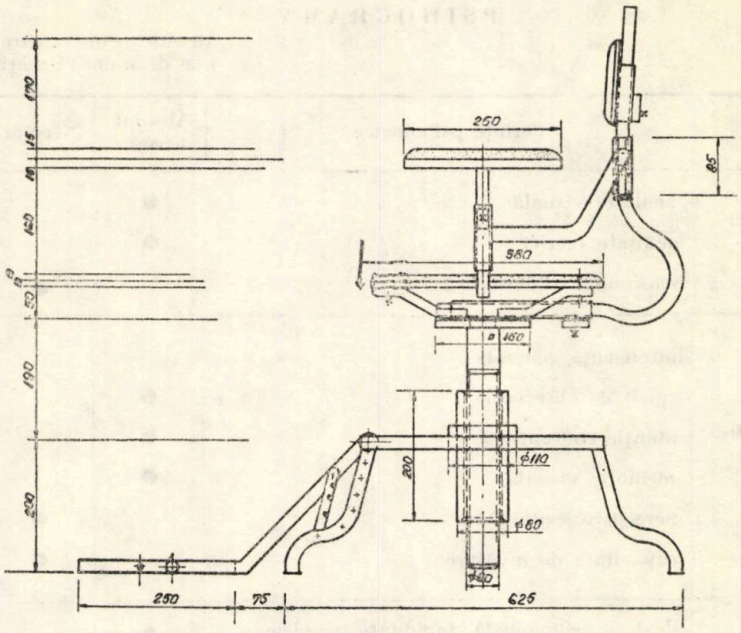

Fig. 1

Respectarea cerințelor psihologice din psihogramă se poate realiza prin introducerea examenului de selecție profesională la angajare care se va efectua cu ajutorul unei baterii factoriale cuprinzînd:

a) test Piorkovski pentru atenție și ritmicitate;
b) test Bourdon Anfimov pentru concentrare și calitatea atenției;
c) test Eysenk pentru intro și extraversiune;
d) test W. M. pentru tendințele personalității;
e) test Kraepelin pentru oboseală neuropsihică;
f) discurile Walter, test Pautze și dexterimetrul digital pentru dexteritate manuală.

6. În vederea realizării unui control al flacoanelor de antibiotice cît mai eficient se consideră necesară trecerea de la 2 schimburi la un singur schimb și totodată lucrul numai la masă.

7. Eficiența studiului se concretizează în ameliorarea eforturilor executanților și în reducerea simțitoare a numărului de flacoane rebutate, scăpate la primul control.

Primită la 15 octombrie 1975

Institutul politehnic, Iași,
Catedra de organizare și planificare

ÉTUDE COMPLEXE ERGONOMIQUE DE CORRECTION DU CONTRÔLE ORGANOLEPTIQUE SUR BANDES DANS LA PRODUCTION MISE EN AMPOULES DANS UNE SECTION DE CONDITIONNEMENT

(Résumé)

La recherche s'est proposée d'éliminer les disfonctions existentes au lieu de travail — contrôle de la production mise en ampoules — comme résultat de l'application d'une série de propositions à caractère ergonomique et psychologique.

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI
Tomul XXI (XXV), Fasc. 3—4, 1975
Secţia VIII
ŞTIINŢE SOCIAL-ECONOMICE

C. Z. 332.67

DECISION MAKING INTRODUCING INVESTMENT INTO THE TEXTILE INDUSTRY SYSTEM

BY

COSTACHE RUSU

1. Alternative strategies can be used to select the plan which will realize desired costs and desired outputs of an industry [1].

In this specific case several alternatives (S) are available for introducing technical investment into ths industry. Thus calculations have been made for each factory and then for the total industry, and for a whole year. We considered this as dynamic programming problem.

This formulation has been made subject to the assumtion tat: modernisation can be completed within tene planning year, the replacement of the existing equipment can be carried out by the end of the next period; succesive expansion of the individual factories is inefficient from several points of view; each factory has a limit on its maximum growth; the industry has a constraint upon the amount of investment that can be made in a given period; the national plan requires the achievement of a target rate of return the new investments.

Given an existent production function, a prediction of textile production demand, an investment budget, a prediction of technological improvment, and other restriction for each year, one can develop a dynamic model or each factory and optimise using Bellman's principle of optimality [2]. The network of alternatives was optimized such that the general optimum is a sequence of partial optima and that the decision made the factories in prior years.

2. The general model suggested can be written

$$\sum_i \sum_s \sum_j X_{sitj}\, P_{oij}\, K(pt)_{sitj} = \Delta Q_n(t) \quad \text{or}$$

$$\sum_i \sum_s \sum_j X_{sitj}\, P_{sitj} = \Delta Q_n(t),$$

where X_{sitj} — the number of spindles affected by the sth strategy in the ith factory in the tth period for the jth tactic. For simplicity here we will designate the tactics as the type of spinning machine;

P_{oij} — the median production by spindles of the jth type in the initial year ($t = 0$) 1971 in this case, for factory i;

P_{sitj} — the median production improvement after the introduction of the designed technological change over the period of length t;

$K(pt)_{sitj}$ — the optimal technological progress coefficient which is implemented for strategy s on the existent j spindle in factory i in period t. These coefficients are composites of the effects of machine efficiency, logistical efficiency and maintenance and worker effectiveness;

$\Delta Q_n\ (t)$—the production increase realized in period t through technological innovation

$\Delta Q_n\ (t) = Q'_n\ (t) - \Delta QR(t)$ and $Q_n\hat{}(t) = Q_n(t) - C_o(t)$ where

$\Delta QR(t)$ — the loss of production capacity in year t due to the planned replacements taking place that year;

$Q_n\ (t)$ — the estimated new productive capacity in year t;

$C_o(t)$ — capacity in wits utilized in year r.

The restrictions on the number of spindles which can be improved can be written

$$H^1_{sitj} \leqslant X_{sitj},$$

where H^1_{sitj}, H_{sitj} — the lower and upper limits of the number of spindles of type j which can be modified by strategy s in factory i in period t. These limits will be determined by space available, local conditions and the potential for each type for modernization, replacement or expansion. It also will reflect the capacity of the factories producing equipment and installing it.

The investment restriction can be written:

$$\sum_s \sum_i \sum_j X_{sitj} i^*_{sitj} \leqslant I(t),$$

where $I(t)$ — the investment introduced into the spinning industry in year t;

i^*_{sitj} — the *specific actualization investment* for applying strategy s in the ith factory in the tth year for the jth spindle type. It can be calculated as

$$i^*_s = i_s\,(1 + r)^P = \frac{I(t)}{P_{oioj}\,K(pt)_{sitj}\,N_f}\,(1 + r)^P,$$

where i_s — specific investment;

N_f — number of spindles to be realized with $I(t)$ investment;

P — amortization period;

i — coefficient for present valuation of investment (rate of return).

The specific investment can be determined as follows:

$$i^*_{s_{sitj}} = i_{s_{oioj}} 1 + \left(\frac{K(pt)_{sitj}}{1 + W^1\,W_{CMT_j}}\right)(1 + r)^{(T-p)},$$

where $i_{s_{oioj}}$ — the specific investment in the base year at factory i^{th} in spindle type j;

W^1 — increase in general social productivity level;

W_{CMT_j} — increase in productivity level in the jth type of textile machine factory;

T — the period of analysis.

The specific investment increase in each year has been 7% due to a complex set of causes. Estimates of the specific investment for modernization has been 30—40% of the cost of new factories expersion 75—80% of the cost of new facilities.

Predicting the specific investment is difficult and is especially sensitive to pricing decisions.

For analysis we can use several different objective functions.

I. To minimize total actualization investment:

$$Z_{\min}(i) = \sum_s \sum_i \sum_t X_{sitj}\, i^*_{sitj}.$$

II. To maximize total actual revenue:

$$Z_{\max}(b) = \sum_s \sum_i \sum_t X_{sitj} b^*\, P_{oioj}\, K(pt)_{sitj},$$

where b^* — the actualized revenue for unit production which can be calculated as

$$b^* = \frac{b}{(1+r)^p}$$

and b — the revenue from a unit of production.

III. To maximize investment profitableness:

$$Z_{\max}(v_i) = \sum_s \sum_i \sum_t X_{sitj} \frac{b^* P_{oioj} K(pt)_{sitj}}{i^*_{sit}}.$$

The investment profitableness $U^*_{i_{sitj}}$ for the tth year and T periods for the ith factory and the a) strategy can be written as follows:

$$U^*_{sit} = \frac{\sum P_{oio} K(pt)_{sit} [P^* - \varepsilon_{oio} (1 - R_{osit})]}{(1+i)^{T-p}},$$

where P^* — sales price (in Romania it is set for the whole industry);

C_{oio} — cost of production at i^{th} factory in base year;

$R^*_{o_{sit}}$ — reduction in production cost when we use strategy s at the ith factory in the tth year beginning from the base year.

IV. To maximize production profitableness:

$$Z_{\max}(U) = \sum_s \sum_i \sum_t X_{sitj} \frac{b\, P_{oioj} K(pt)_{sitj}}{P_{oioj} K(pt)_{istj} C_{oioj}}.$$

V. To maximize production

$$Z_{\max}(Q) = \sum_s \sum_i \sum_t X_{sitj} P_{oioj} K(pt)_{sitj},$$

$$\text{s. t. } X_{sitj} \geqslant 0.$$

This model was applied and tested using a FELIX — 250 computer with good results with the application of the different objective functions.

3. Projecting the rate of technological progress in the textile industry system.

Technological innovation decisions should not be made one alternative at a time or for an individual factory. Planning for this system should be a permanent and continuing activity, encompassing a long time open and the whole industry. Short term predictions are the starting point for the longer projection and are necessary for good long-term decision-making.

There remain a number of further uses of the model which depends on a number of estimates of coefficients and restrictions. These include further sensitivity analysis, dealing with more intensive use of chemical fibers mixed with natural, and innovations aimed at improved products and meeting consumer needs. More work will be needed to improve short and long-run predictions, to market research, and to see that factory managers accept the changes called for and continue to implement a dynamic program in the future.

One of the conclusions of our analysis is that there will be a general need to assimilate new spinning machine systems in the 1980—85 period. The projection of utilization of present equipment has been developed by regression analysis of actual utilization rates over time. It appears that beginning with the year 1980 or slightly earlier, it will be better to introduce in steps new spinning systems and to reduce the production of the current type of machines. Also by 1980 Romania should have developed new spinning systems to expand capacity, increase the proportion of combed and semicombed woolen thread and decrease the amount of cording of woolen thread.

While woolen spinning will continue to have an important place in the textile industry, its relative position will be changing. The potential uses of woolen spinning output will be reduced because of texturized yarns, non-textured yarns and semicombed spinning.

We wil be seeing greater variety with synthetics and mixtures. The metric number of threads will increase to about 45 by 1980 and the semi-combed threads will become more diverse because that market is subject to fashion changes.

This limitation on the growth of woolen spinning after 1980 has many implications for the introduction of new technological investment, especially since this will coincide with the introduction of basic changes in textile processing. Up to that point in time we will be expanding classical methods of production. The introduction of new methods at a time when the rate of growth will be slowing down will serve to slow the rate of modernization of the industry.

The general mode, nowever, was applied to the earlier period and we believe that it can become a regular part of the activities of the Ministry of Light Industry and of The Institute of Technological Design for Light Industry.

It would appear to be a continuing responsibility to use such a methodology to introduce change into managerial and planning decisionmaking. A collective approach will be called for to apply this method logically and determine regular the appropriate coefficients to govern the introduction of technological change into the wool spinning system, implement it and adopt the appropriate outlook for management of the factories and to orient research and development toward future needs.

Such an effort wil also require quality improvement efforts, good estimates of production costs that will apply and improved methods for calculating price reductions, and a high degree of cooperation between technical and economics specialists. The results so far indicate that our models should be applicable to the fundamental investment decisions of the rest of this sector and/of other industries, that they respond to the challenge of National Conference of the Party in 1972 and the Xth Meeting of Romanian Communist Party and make practicable the application of the aims stated by Comrade Nicolae Ceaușescu at the District Organization Conference of the Party, Iassy in 1973.

„The Congress and the National Conference has ordered a continued high level of economic development using advanced modern methods. So that by the end of 1975 we will have traversed a new and important period of the Socialistic industrialization of our country's processes with the intention of equalizing in the future the level of development of the socialist developed countries Romania in this way generally approaching the industrially developed nations" [3].

Received May 26, 1973

Polytechnic Institute, Jassy,
Department of Organnization
of Industries and Planning

REFERENCES

1. Ceaușescu N., *Cuvîntare la Conferința Organizației de partid Iași, din 20 ianuarie 1972*. Ed. polit., Buc., 1972.
2. Rusu C., *Strategie și tactică în introducerea progresului tehnic în filaturi*. Bul. Inst. polit. Iași, XVII (XXI), *3—4*, s. VIII (1971).
3. Bellman R., Dreyfus S., *Programarea dinamică și aplicată*, Ed. șt., Buc., 1967.

ASUPRA LUĂRII DECIZIILOR DE EXTINDERE A INVESTIȚIILOR ÎN SISTEMUL INDUSTRIEI TEXTILE

(Rezumat)

Se prezintă o metodologie și un model matematic dinamic pentru luarea deciziilor de extindere a investițiilor în sistemul industriei textile.

Pe baza aplicării în practică a acestui model se trag concluzii legate de viitorul probabil al filaturilor de lînă din țara noastră.

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAȘI
Tomul XXI (XXV), Fasc. 3—4, 1975
Secția VIII
ȘTIINȚE SOCIAL-ECONOMICE

C. Z. 331.826

CÎTEVA CRITERII DE APRECIERE A EFICIENȚEI ECONOMICE A ORGANIZĂRII LOCULUI DE MUNCĂ ÎN CONSTRUCȚII

DE

AURORA DIMA

Factorii care influențează eficiența economică a organizării locului de muncă în construcții sînt legați de elementele sale caracteristice și anume: mijloacele de muncă, obiectele muncii, forța de muncă și condițiile mediului ambiant.

Influența mijloacelor de muncă asupra eficienței economice a organizării locului de muncă în construcții, are loc printr-o serie de factori de influență (alegerea utilajelor adecvate, amplasarea lor ergonomică, scheme tehnologice de folosire a lor etc.) care în final se reflectă în mărimea indicilor ce caracterizează gradul de utilizare extensivă I_e și intensivă I_i a utilajelor pe fiecare loc de muncă:

$$(1) \qquad I_e = \frac{T_{ef}}{T_{pl}} 100; \qquad (2) \qquad I_i = \frac{Q_r}{C_{pl}},$$

în care T_{ef} este numărul orelor efectiv lucrate într-o anumită perioadă; T_{pl} — numărul orelor planificate de funcționare pentru aceeași perioadă de timp; Q_r — volumul producției realizate de utilaj într-o anumită perioadă de timp (în unități fizice); C_{pl} — capacitatea planificată a utilajului în aceeași perioadă.

Evidențierea influenței pe care o are elementul „obiectele muncii" asupra eficienței economice a organizării locului de muncă în construcții se poate face prin calcularea coeficientului de ritmicitate a producției K_r. Pe locurile de muncă la care se ține evidența zilnică a producției, coeficientul de ritmicitate a producției se poate determina cu relația:

$$(3) \qquad K_r = 1 - \frac{\sum_{1}^{n} (Q_{pl} - Q_{ef})}{\sum_{1}^{n} Q_{pl}},$$

în care Q_{pl} este volumul planificat al producției pe o anumită perioadă (zi, decadă, lună) în lei, bucăți, tone etc.; Q_{ef} — volumul efectiv al producției pe aceeași perioadă și în aceleași unități de măsură; n — numărul perioadelor pentru care se calculează ritmicitatea producției în funcție de aprovizionarea cu materiale a locului de muncă.

Influența forței de muncă asupra organizării locurilor de muncă în construcții este complexă, dar poate fi totuși evidențiată prin calcule. Astfel, se poate evidenția influența neuniformității asigurării cu forță de muncă a locului de muncă, care se răsfrînge defavorabil asupra volumului producției realizate, productivității muncii și calității lucrărilor.

Din diagrama forței de muncă se poate determina indicele de neuniformitate a forței de muncă I_n, cu relația:

$$I_n = \frac{N_{max}}{N_{min}}, \tag{4}$$

în care N_{max} este numărul maxim de muncitori din diagrama de forță de muncă planificată pentru locul de muncă respectiv; N_{min} — numărul minim de muncitori din diagrama forței de muncă planificată pentru același loc de muncă.

O valoare ridicată a indicelui de neuniformitate a forței de muncă presupune o diagramă cu variații mari ale intensității folosirii forței de muncă care practic se traduce prin folosirea nerațională a muncitorilor atît în perioadele cu solicitare redusă cît și în perioadele de vîrf, cu consecințele arătate.

Un alt indice care influențează eficiența economică a organizării locului de muncă în construcții este indicele de fluctuație a forței de muncă I_{fl}, care se poate determina cu relația:

$$I_{fl} = \frac{N_{pc}}{N_{ms}} 100, \tag{5}$$

în care N_{pc} este numărul de muncitori plecați în cursul unei perioade, din proprie inițiativă, inclusiv cei concediați pentru indisciplină; N_{ms} este numărul mediu scriptic de realizat în aceeași perioadă.

O valoare ridicată a indicelui de fluctuație se reflectă prin nerealizarea productivității muncii pe locul de muncă respectiv și nerealizarea în final, a producției planificate.

În legătură cu forța de muncă se mai poate calcula și un indice care să reflecte utilizarea timpului de muncă în cadrul schimbului, de către muncitorii formației de muncă, k_{us}, cu relația:

$$k_{us} = 1 - \frac{\Sigma t_{ln}}{t_{sch}\ n}, \tag{6}$$

în care: t_{ln} este timpul total de execuție în cursul schimbului a unor lucrări neprevăzute în foaia de acord, în minute; t_{sch} — durata schimbului de lucru, în min; n — numărul de muncitori din formația considerată.

În cazul unei slabe organizări a locului de muncă, intervin valori importante ale indicelui k_{us}.

Aplicarea principiilor științifice de organizare a muncii pe locul de muncă respectiv, poate de asemenea fi evidențiată prin calcularea coeficientului utilității mînuirilor k_{um}, cu relația:

$$k_{um} = 1 - \frac{(t - t_0)\, m}{t_{sch}\ n}, \tag{7}$$

în care t este cheltuiala medie de timp pentru executarea operației (unei unități de lucrare), de către grupa de muncitori studiați, în minute; t_0 — cheltuiala medie de timp pentru executarea aceleiași operații (unități de lucrare) de către muncitorii fruntași, în minute; m — numărul de operații sau volumul lucrărilor executate, în unitățile de măsură adoptate (buc., t, kg etc.); n — numărul de muncitori din formația de muncă studiată; t_{sch} — durata schimbului de lucru, în min.

Pentru evidențierea influenței forței de muncă asupra organizării locului de muncă se poate calcula și un coeficient al disciplinei în muncă k_{dm}, cu relația:

$$k_{dm} = 1 - \frac{\Sigma t_{ps}}{t_{sch}\ n}, \tag{8}$$

în care t_{ps} reprezintă pierderile totale de timp de muncă în cadrul schimbului datorită indisciplinei în muncă, pe formaţia de lucru, în min ; t_{sch} — durata schimbului de lucru, în min ; n — numărul de muncitori din formaţia de lucru studiată.

În pierderile de timp datorate indisciplinei în muncă intră întîrzieri, absenţe nemotivate de la locul de muncă, nefolosirea integrală a timpului de lucru etc.

În aprecierea eficienţei economice a organizării locului de muncă, trebuie luată în consideraţie şi influenţa condiţiilor de muncă ale mediului ambiant.

Complexitatea factorilor de ambianţă şi interdependenţa acţiunii lor asupra forţei de muncă face ca practic să fie foarte greu de apreciat influenţa lor directă şi separată asupra eficienţei organizării locurilor de muncă în construcţii. Pentru determinarea acţiunii lor conjugate se poate calcula coeficentul condiţiilor de muncă, luînd în consideraţie factorii măsurabili (gradul de iluminare, temperatura aerului, umiditatea, gradul de prăfuire, intensitatea zgomotului etc.).

Coeficientul condiţiilor de muncă k_{cm}, se poate determina pe baza măsurătorilor şi a materialelor normative sub formă de mărime medie geometrică, cu relaţia :

$$k_{cm} = \sqrt[n]{a_1 a_2 \dots a_n}, \tag{9}$$

în care : a_i $(i = 1, 2, \dots, n)$ sînt indicii măsurii în care condiţiile efective de muncă corespund celor normative ; n — numărul indicatorilor care caracterizează condiţiile de muncă şi la care s-au efectuat măsurători.

Indicele abaterilor condiţiilor efective de muncă de la cele normative se determină cu relaţia :

$$a = \frac{C_{ef}}{C_n}, \tag{10}$$

în care C_{ef} şi C_n reprezintă valoarea efectivă şi cea normativă a indicatorilor condiţiilor de muncă, în unităţile de măsură specifice.

Pentru aprecierea influenţei tuturor factorilor care acţionează asupra organizării locurilor de muncă în construcţii, coeficienţii obţinuţi, care caracterizează diferitele sale elemente (de la caz la caz mai pot fi calculaţi şi alţii, în afara celor evidenţiaţi în lucrarea de faţă), se centralizează într-un coeficient general. Indicii analitici şi coeficienţii calculaţi cu diferite relaţii, corespunzător conţinutului fiecăruia dintre ei, sînt totuşi interdependenţi şi se completează reciproc într-o anumită măsură, în cadrul fiecărui loc de muncă. Coeficientul general care oglindeşte eficienţa organizării locului de muncă poate fi determinat sub formă de mărime medie geometrică a coeficienţilor şi indicilor analitici parţiali cu relaţia :

$$K_{gen} = \sqrt[n]{K_1 K_2 K_3 \dots K_n}, \tag{11}$$

în care: K_i $(i = 1, 2, \dots, n)$ sînt valorile efective ale coeficienţilor parţiali.

Pentru determinarea mai precisă a coeficientului general, coeficienţii parţiali eterogeni pot fi recalculaţi în raport cu o singură bază. În acest scop se pot stabili, pe baza statisticii matematice, grupe de locuri de muncă identice şi variaţia mărimii productivităţii muncitorilor în funcţie de modificarea acestor indicatori.

Concluzii

Factorii care influenţează eficienţa organizării locurilor de muncă în construcţii sînt foarte complecşi şi variaţi. Cu toate acestea se poate calcula influenţa lor cu destulă exactitate pentru nevoile practice ale producţiei.

Lucrarea propune un sistem de indici şi coeficienţi analitici de apreciere cantitativă a eficienţei organizării locurilor de muncă în construcţii grupaţi pe elementele sale caracteristice : mijloacele de muncă, obiectele muncii, forţa de muncă şi condiţiile mediului ambiant.

Aprecierea de ansamblu a eficienţei organizării locurilor de muncă în construcţii care să ţină seama de influenţa diferiţilor factori asupra tuturor elementelor sale caracteristice se poate face prin calcularea unui coeficient general, care să oglindească acţiunea lor conjugată.

Primită la 12 septembrie 1975

Institutul politehnic, Iaşi,
Catedra de organizare şi planificare

BIBLIOGRAFIE

1. * * * *Directivele Congresului al XI-lea al Partidului Comunist Român cu privire la planul cincinal 1976—1980 şi liniile directoare ale dezvoltării economico-sociale a României pentru perioada 1981—1990.*
2. Dima A., *Contribuţii cu privire la organizarea locului de muncă în construcţii.* Teză de doctorat, Institutul politehnic Timişoara, 1972.
3. Măcriş A., Dumitru V., *Aplicaţii ale cercetării operaţionale în probleme de conducere, organizare şi planificare a lucrărilor de investiţii, construcţii şi montaj.* Ed. Acad. R. S. R., Buc., 1972.
4. Sonea G., Şileţchi M., *Creşterea planificată a productivităţii muncii — exemplificări din construcţii.* Ed. Tehn., Buc., 1973.

НЕКОТОРЫЕ КРИТЕРИИ ОЦЕНКИ ЭЛОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ОРГАНИЗОВАНИЯ РАБОЧЕГО МЕСТА В СТРОИТЕЛЬСТВЕ

(Резюме)

В работе предлагается сдстема показателей оденки экономической эффективности организования рабочего места в строительстве групированных по его составным характерным злементам.

BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAŞI
Tomul XXI (XXV), Fasc. 3—4, 1975
Secţia VIII
ŞTIINŢE SOCIAL-ECONOMICE

C. Z. 331.826

UNELE PROBLEME ALE ORGANIZĂRII ÎNTREŢINERILOR TEHNICE LA TRACTOARE PE SISTEM „SERVICE"

DE

NUŢA PRICOP

Datorită condiţiilor de lucru, tractoarele, mai mult decît alte mijloace mecanice, suferă în timpul procesului de producţie o serie de dereglări. Acestea, dacă nu sînt înlăturate periodic pot conduce la uzura prematură a tractorului şi chiar la avarii.

Cheltuielile cu întreţinerile şi reparaţiile mijloacelor mecanice aflate în dotarea întreprinderilor agricole, sînt relativ mari. Ca urmare, referindu-se la importanţa respectării normelor de exploatare şi întreţinere a maşinilor, tovarăşul Nicolae Ceauşescu în Cuvîntarea ţinută la Plenara comună a C. C. al P. C. R. şi Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice şi Sociale din noiembrie 1973, sublinia: „Trebuie să asigurăm respectarea cu sfinţenie a normelor tehnice de exploatare! Să se ia toate măsurile pentru a nu se mai admite nici un fel de forţare a maşinilor şi utilajelor, să asigurăm realizarea la timp şi în bune condiţii a tuturor reparaţiilor şi lucrărilor de întreţinere".

În lumina acestor indicaţii Centrala de mecanizare a agriculturii a elaborat un plan amplu de măsuri concrete în care, introducerea întreţinerilor tehnice zilnice pe sistemul „service" a ocupat un loc important. La elaborarea acestei directive s-a pornit de la necesitatea reducerii cheltuielilor pentru întreţineri şi reparaţii prin executarea acestor lucrări de un personal calificat, specializat.

În unităţile S. M. A. pînă în anul 1973, cînd s-a introdus această măsură, întreţinerile tehnice zilnice la tractoare şi maşini se executau (şi se mai execută încă) de către tractorişti, ajutaţi de mecanicii de întreţinere sub îndrumarea şi controlul şefilor de secţii. Pentru întărirea răspunderii şi disciplinei în muncă, în judeţul Iaşi spre exemplu, aceste lucrări se executau zilnic la ora 6 dimineaţa; de asemenea întreţinerile săptămînale se executau numai într-o anumită zi din săptămînă. Aceste măsuri n-au rezolvat pe deplin problemele legate de întreţineri, deoarece:

a) se consuma un timp în care mecanizatorii realizau cel mai ridicat randament în cîmp;

b) nu toţi mecanizatorii execută cu aceeaşi îndemînare operaţiunile prescrise pentru întreţinerile tehnice;

c) gresatul cu pompe tecalimit manuale este anevoios şi incomod, etc. În plus, hainele şi mîinele mecanizatorilor se îmbîcseau cu praf în timpul lucrului de peste zi ca urmare a faptului că aceştia erau nevoiţi să folosească uleiuri sau alte substanţe grase chiar în primele ore ale dimineţii.

În ultimii ani, datorită investiţiilor tot mai mari alocate dezvoltării bazei tehnico-materiale a agriculturii, s-au construit la sediile secţiilor de mecanizare mici ateliere a căror dotare este tot mai corespunzătoare pentru a se generaliza întreţinerile tehnice zilnice pe sistem „service". Această metodă modernă de organizare a muncii, are în vedere, pe lîngă executarea corespunzătoare a fiecărei operaţii de întreţinere, şi uşurarea muncii mecanizatorilor. La aceasta trebuie să se adaoge prelungirea duratei de funcţionare a mijloacelor mecanice între două reparaţii de tip superior ca urmare a prevenirii unor uzuri premature şi costisitoare.

Din analizele și materialele publicate a reeșit că în unele județe metoda s-a generalizat.

În județele Iași și Neamț, la care se referă studiul, executarea întreținerilor la tractoare pe sistem „service" s-a aplicat parțial. Aceasta nu poate fi considerată ca o rămînere în urmă și nici ca o abatere de la o dispoziție a unui organ superior. Condițiile concrete de producție din aceste două județe, în care peste 50% din terenurile cooperativelor deservite sînt situate pe pante, fac ca generalizarea sistemului să ridice o serie de probleme. Fărîmițarea suprafețelor, distanțele mari de la sediile secțiilor la diferitele tarlale, reprezintă principalele condiții obiective care nu permit generalizarea întreținerilor pe sistem „service". În județul Neamț, cele 82 secții de mecanizare sînt împărțite, datorită acestor condiții, în 392 grupe de cîte 3—5 tractoare care lucrează pe terenurile diferitelor sate. Ca urmare, în condițiile actuale, de economisire a produselor petroliere, este nerațională parcarea lor la secții în fiecare seară pentru întreținere; din această cauză s-a luat măsura ca tractoarele dispersate să revină în secții numai după ce au terminat cel puțin lucrările dintr-o campanie agricolă. Întreținerile zilnice continuă să se execute de tractoriști.

În județul Iași sînt situații cînd terenurile unor cooperative sînt la distanțe de 10—15 km față de sediile secțiilor de mecanizare. În aceste condiții este reconsiderată problema dotării secțiilor și cu vagoane dormitor de tip nou, astfel încît pe perioada campaniilor, tractoarele să rămînă în centrul terenului deservit. De asemenea în condițiile județului Iași, cu mari suprafețele de vii și pomi, apar probleme legate de utilizarea rațională a tractoarelor pe șenile. Acestea nu pot și nu trebuie să fie deplasate zilnic la sediile secțiilor pentru că în afară de un consum mare de motorină vor înregistra o uzură excesivă la sistemul de rulare.

Dacă se au în vedere numai aceste considerente, excluzînd faptul că pe unitatea de producție se realizează o folosire mai scăzută a capacității sale, atunci, problema executării întreținerilor zilnice și chiar periodice (I_{p1} și I_{p2}) trebuie rezolvată în două variante și anume :

I. Întreținerea tractoarelor pe sistem „service" după modelul conceput și generalizat pe țară, numai pentru secțiile amplasate în centrul zonei de activitate, la care sosesc pentru parcare în timpul nopții cel puțin 15—20 tractoare. Aceasta presupune existența unui atelier cu instalație electrică, cu rampă de spălare, cu minimum de mijloace pentru executarea corectă a întreținerilor, etc. și existența unui personal competent.

II. Întreținerea tehnică a tractoarelor la grupele de 3—15 tractoare care deservesc aceeași unitate C. A. P. În această situație este necesar să se doteze remorci cu sculele și piesele necesare astfel încît cel puțin întreținerile periodice să se execute pe sistem „service" în spații care nu sînt special amenajate.

Din experiența unităților S. M. A. din județul Iași s-a ajuns la concluzia că organizarea întreținerilor pe sistem „service" nu admite improvizații. Spre exemplu înlocuirea operațiilor de ungere sub presiune tip „Aurax" cu cele manuale nu permite unui mecanic să întrețină cele 10—15 tractoare care i s-au repartizat drept normă de producție. Cele mai bune rezultate s-au obținut în cazul secțiilor cu 25—30 tractoare care sînt deservite de doi mecanici specializați. Aceștia execută operațiile pe aceiași parte a tractorului orînduindu-și pe diferite panoplii, cutiile cu inele de etanșare, șaibele, șuruburile, piulițele etc. necesare activității pe care o desfășoară. S-a constatat că, în cazul în care lucrează doi mecanici, înșeși afluirea tractoarelor în atelier este rațională; astfel în timp ce un mecanic scoate tractorul verificat, celălalt introduce un nou tractor. Dacă se ține cont și de faptul că întreținerile se execută în timpul nopții cooperarea dintre cel puțin doi muncitori este și mai necesară.

La unele întreprinderi agricole de stat din județul Iași s-au amenajat remorci în agregat cu tractorul U-650, care, pe bază de grafic, se deplasează la grupele de tractoare pentru I_{p1} și I_{p2}. În cabina climatizată a tractorului, alături de tractorist, se deplasează și un mecanic de întreținere de la atelierul mecanic care, ajutat de tractorist, execută întreținerea tractoarelor la ferme.

Pe remorcă sînt instalate: bazin compartiment pentru ulei, pompă de vacuum, pompă hidraulică de tractor, dispozitiv hidraulic pentru gresare, dispozitiv pentru inversarea sensului de rotație la pompa hidraulică, banc de lucru cu sculele necesare, ladă cu capac compartimentată pentru piese, etc.

În concluzie, în secțiile de mecanizare la care există ateliere mecanice, electrificate și la care se parchează în tot cursul anului cel puțin 15—20 tractoare, întreținerile zilnice și periodice I_{p1} și I_{p2} să se execute de muncitori specializați pe sistem „service".

La grupele mici de tractoare şi la tractoarele pe şenile întreţinerile zilnice să se execute în continuare de către tractorişti, iar întreţinerile periodice I_{p1} şi I_{p2} să se execute de echipe „service" mobile.

Primită la 10 octombrie 1975

Institutul politehnic, Iaşi,
Catedra de organizare şi planificare

BIBLIOGRAFIE

1. Ceauşescu N., *Cuvîntare la Plenara C. C. al P. C. R. şi a Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice şi Sociale.* Ed. polit., Buc., 1973.
2. Petrescu V. ş. a., *Sistemul centralizat tip „Service" de executare a întreţinerilor tehnice.* Mecanizarea şi electrificarea agriculturii, nr. *11* (1972).

SOME PROBLEMS OF THE TECHNICAL UPKEEP OF THE ORGANIZATION AT TRACTORS IN „SERVICE" SYSTEM

(Summary)

The tractors, the most important part of the mechanical equipment destined to agriculture, suffer a process of wear and tear due to the conditions in which they work. The expenses with the upkeeps and the repairs are very great.

So, according to the diminishing of effect of these negative consequences the entreprises resorted to the organization of the upkeeps on „Service" system.

The present study shows that this method cannot be generalized in any conditions of production.

Nr. coli de tipar 3

Intreprinderea poligrafică Iași
Str. Vasile Alecsandri nr. 6 Iași
Comanda nr. 299
REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

1976 JUN 22

40822